

ZIARUL CĂLĂTORIILOR

ȘI AL ÎNTÂMPLĂRIILOR DE PE MARE ȘI USCAT

COSTUL ABONAMENTULUI

an în toată țara

Redacția și Administrația

No. 11, Strada Brezoianu, No. 11.

ZIARUL CĂLĂTORIILOR

Apare odată pe săptămână

— MARȚA

Intrat înainte
de anul 1933

Biblioteca Universității Iași

25 JAN. 1936

Spovuită în carle femeia trebuie să arunce monete spectatorilor. — Vezi pag. 4872.

ABONAMENT

LA

„ZIARUL CALĂTORIILOR”

Pentru 1 an 5 lei; jum. an 2.60

CHINURILE LA INDUȘI

Legănarea în cârlig

Sacrificiile umane ale hindușilor, mai cu seamă incinerarea văduvei cu bărbatul defunct și stălcirea credincioșilor de către carul sfânt, au fost de multă vreme interzise de guvernul Indiilor și nu mai sunt acum în uz.

Dar mai este încă o ceremonie religioasă care dă englezilor mult de lucru, căci, cu toată interdicerea formală, ea încă se practică: este legănarea într-un cârlig fixat în spinarea credincioșilor.

Două asemenea cazuri de groaznică martirizare au fost descoperite de curând, unul în templul lui Martanda, la Indora, și altul în satul Panopottar, din provincia Bengal.

Indora este un stat indigen, sub jurisdicția maharajahului Holkar, și guvernul Indiilor nu se amestecă în afacerile interne ale acestui stat. Acest soi de martirizare pare a fi tolerat acolo, într-un cât e practicat în public, într-un templu, și mai cu seamă de către femei.

Penitenta merge în procesiune, sub un baldachin dus de membrii masculini ai familiei ei; ea ține în mână un cui de 15 c. m. lungime, ascuțit la amândouă capetele.

La templu, ea se închină idolilor și dă preotului cuiul împreună cu o sumă de cel puțin 7 rupi, care trebuie să acopere cheltuielile ceremoniei.

Cuiul este răsucit apoi în formă de U și vârfului îi sunt bătute în carnea spatelui, de cele două părți ale șirei spinării.

Instrumentul de tortură de care este apoi suspendată femeia, consistă într-o bârnă orizontală, lungă de 4 metri, care se învârtă pe alta verticală. La capătul bărnei orizontale femeia este atârnată de o frînghie legată de cârligele din spate, pe când un bărbat, de obicei fratele ei, se așază la celalt capăt ca să facă cumpănă.

Bârna este atunci pusă în mișcare de învârtire și, după asprimea pedepsei, face 10—15 ocoluri, fie-care de o durată de câte un minut. Femeia nu trebuie să se atingă de frînghie și în

timpul învârtirii aruncă monete spectatorilor suferinței ei.

Femeia, susținută de credința ei, îndură supliciul cu o forță și un curaj demne de o cauză mai bună, și dacă n'ar fi cuta de durere a buzelor, ai zice că nu simte nici o suferință.

Afacerea dela Panopottar, care s'a petrecut în partea țării administrate de guvernul Indiilor engleze, s'a terminat într'un chip tragic. Insufleteți de aceeași credință, două credincioși își disputau gloria de a merge cel dintâi la supliciu.

Partizanii unuia din ei, ca să întrerupă pregătirile adversarilor, siliară pe preotul și pe bărbierul care prezidau supliciul să mănânce orez, atunci când ei trebuiau să ajuneze pînă la sfârșitul ceremoniei. Strata-gema nu le reuși decât pe jumătate. Legănarea avu totuși loc, dar penitenta leșină și vina fu pusă în seama bărbierului care nu ajunase.

Tinărul care dăduse orez preotului și bărbierului, trimise două oameni în ajutorul acestuia din urmă, dar fură rau primiți și trebuiră să fugă în fața a 500 de săteni furioși cari amenințau să dea foc casei tinărului. Acesta, crezându-se în primejdie, trase un foc de pușcă în vânt, ca să intimideze pe agresori, dar descărcă apoi două focuri în mulțime și răni 14 oameni, din cari unul muri la puțin timp.

Tinărul fu osândit la un an închisoare și 500 rupi amendă.

Legănarea în cârlig este interzisă, dar se vede că fanatismul la mulți hinduși este atât de puternic încât trece peste ori-ce interdicere.

LEGENDĂ ISLANDEZĂ

ZEUL VULCAN

Intr'un sătuc din Islanda trăia odată o femeie bătrână, împreună cu nepotul său. Amândoi erau săraci și munceau din toată inima ca să-și întretină existența; dar vremea era aspră și banii erau destul de rari la Linka, femeia sărmană.

Intr'o zi, când Boldo, micul ei nepot, se dusesse să strângă lemne din pădurea vecină, îl apucă o furtună teribilă, pe când se afundase în crângul cel mai des. Udat și tremurând tot, pășia înainte pe sub arborii cei stufoși, sperând să dea de vreun adăpost, când de odată se găsi în fața unui castel vechi în ruine. Fericit de această descoperire, înainta pe sub zidurile și meterezele stricate de vremuri. S'ar fi zis că este opera unui gigant faimos care frământase niște lavă în mâinile sale puternice. Mărăcinii atârnau într'un mod sălbatic, desplețiți, ferestrele fără

geamuri, prin tavanurile găurite se putea vedea mușchii cari îi aduseseră în această stare. Aproape de el, Boldo zări o mică crăpătură prin care alunecea într'o boltă întunecată. După câțiva pași, ajunse într'o cameră care era luminată de niște criminale. Apropiindu-se de una din ele, zări la licărirea luminilor o vale strimțată și închisă, iar pe iarba care o acoperea el văzu din locuri în locuri, cercuri mari palide, ușor trase ca și cum hore misterioase de noapte le-ar fi format! Boldo se sperie, și se așază pe una din petrele cari erau la picioarele lui.

Cum reflecta trist, așteptând sfârșitul furtunei, un zgomot, ca lovitură de tun depărtat, se auzi dedesuptul lui, pe urmă totul reîntră în liniște. Foarte indignat, copilul își ascuți urechile o clipă, pe urmă, voind să-și dea seama de felul șgomotului auzit, ridică în sus piatra pe care era așezat, căci credea că șgomotul vine din jos.

După ce ridică piatra, văzu deschizătură adâncă: un aer cald și umed isbi fața lui Boldo, care amățit căzu în groapă.

Speriat, nchisese ochii; în acest timp nema simțind nici o durere din cauza cădeii, el îi deschise în timp ce un strigăt le uimire eși de pe buzele lui.

Intr'o saă dreptunghiulară, susținută în miloc de doi stâlpi de piatră, împrejurul unei mese lungi, prost luminată prin torțe de resină, erau așezate spectre stranii.

Erau ulmi palizi, umbre diforme ca norii. Un miros puternic de pucioasă se dagaja din ei.

În capătul de sus al mesei, ședea o ființă palidă, care turna găleți mari de apă într'un cazan mare.

Nici unul din personagiile acestea misterioase nu zicea vre-un cuvânt.

Boldo înaintă către ei, și cum era politicos din fire, îi salută cu respect; nici unul din ei nu păru că-i observă prezența.

În fața acestei mândre indiferențe, Boldo nu se descurajă, ba din contră apropiindu-se de masă onoră spectrele cum se cuvină.

Acela care părea că este șeful tuturor, ameseca într'un cazan mare, un lichid albicios, care părea că fierbe în clocote, fără să scoată totuși aburi. Când credea că este destul de bine preparată lichidul, ridică o trapă de sub masă și glea acolo conținutul vasului care aluneca cu un zgomot surd, înștit de un fum des.

După cîteva momente, lui Boldo i ură cu acest spectacol, căci deschiză o mică porțiță dintr'un zid al sălei, și afară. În curând se află într'o mică dăiță, destul de asemănătoare cu ourmacie, căi o mulțime de borcane de sticlă erau aranjate pe scânduri, urtând inscripțiuni uimibare: „A de

Italia", „Apă de Franța", „Apă de Islanda", „Apă de lava", etc., etc.

Simțind că setea are să-i usuce gâtul, la vederea acestor ape limpezi, Boldo luă o mică sticlăuță care era în puterea sa. Dar, nenorocire! Sticla îi alunecă printre degete, căzu pe pământ și se sparse. În același timp o formă ușoară se ridică de la pământ și ca prin ceață, copilul zări o tânără față frumoasă, cu ochii verzi, cu părul lung blond. Era îmbrăcată cu o roche de gaz de un albastru-verzui, acoperită de verdețuri mlădioase și strălucitoare; prin părul ei erau aranjați cu măiestrie trandafiri multicolori. Cu o voce limpede ea spuse aceste cuvinte:

— Îți mulțumesc, Boldo, salvatorul meu! Tu m'ai liberat din vraja care apăsa asupra mea. Eram înaintea unui izvor curat și cristalin, nefăcând altceva de cât să murmure continuu pe sub mușchi și să servesc de oglindă stelelor noaptea și florilor ziua. Dar zeul Vulcan mă pândea mereu: el reuși să mă răpească și să mă închiză în acest borcan, așteptând să mă fiarbă și să mă arunce în interiorul pământului pentru a-l reîncălzi. Mulțumită ție sunt liberă, și pot să mă întorc acolo, de unde am fost răpită. Dar nu, tu n'ai scăpat o nerecunoștință! Ține, iată apă proaspătă. Intră în îndrăzneală în sala spectrelor și runcă câte-va picături de apă asupra lor. Zeul Vulcan care este pe drum de a face să fiarbă cazanul său infernal, va fi forțat să te lase să eși din acest castel din care de altfel fără aceasta n'ar putea să eși fără permisiunea lui. Mă mulțumesc ție, dar nu te pot răsplăti decât cu un serviciu, în momentul oportu, dacă vei fi înțelept și cugetător. Nu frică de ce are să se întâmple, și în odată înainte ca să te întorci acasă, că ești înțelept și te porți cu minte, v'ar putea dobândesti norocul și fericirea!

Pe măsură ce vorbea, viziunea se stergea încetul cu încetul. Numai era de cât un vapor ușor care dpăru! Boldo, curajos, deschise atui ușa spectrelor și intră în sală, stângând sub vestă șoarecele și sticla dat de mizerul izvor!

— Vrea să mă duc acasă zise el cu o voce hotărâtă.

Nici unul din asistenți nu smișcă. Atunci, aruncând câteva picuri de apă în scobitura mâinii, el strîni pe enigmaticele personaje. Îndată toți se culară cu mare sgomot și dpărură în mijlocul unui fum înecăcic Boldo nu mai avu înaintea lui de căpe zeul Vulcan.

— Vrea să mă duc acasă, reță el.

— Fie! zise zeul, am să te conduc acolo. Dar nu știu dacă cunți conștiința: prima ființă înviațare va trece în mâna mea prin valeasulfuroasă, va aparține zeului Vulcan!

Boldo se sperie. Dar recomandă-

nea micului izvor venindu-i în minte, reflectă o clipă, surâse și zise:

— Am înțeles; te urmez!

După aceea, traversând un labirint de peșteri întunecate, Vulcan eși din castel și sosi la intrarea văii pe care Boldo o zărise din sala de sus.

În valea întunecată, spectre având forma vaporilor, dansau hora, în mijlocul unui fum cu miros de pucioasă. Vulcan se uită la băiat.

— Te-ai gândit? zise el.

Boldo făcu semn că da.

Atunci Vulcan surâse sinistru și merse înainte. Dar cu un gest mlădios și imediat, Boldo îi trecu pe sub centură o sfoară, la capătul căreia legase șoarecele dat de isvoară și pe urmă vesel urmă pe conducătorul său în drumul prin vale. Imprejurul lor domnea o căldură înăbușitoare.

Sub picioarele lor se auzea un zgomot înăbușit, continuu, dar Vulcan părea că nu vede și n'auze nimic, el mergea mereu.

După câteva momente, apărură în depărtare căsuța albă unde Linka, buna bunică, trebuia să aștepte pe nepotul ei.

— Aceasta este! zise în același moment Vulcan. A venit momentul să-ți ții promisiunea. Tu imi aparții.

— De loc, mare zeu, zise Boldo arătând rosătorul care urma pe conducător. Vrea să-mi ții promisiunea: dar, prima ființă vie care a traversat valea sulfuroasă în urma ta, nu sunt eu, ci acest șoarece mare, pe care l'ai purtat după d-voastră. El deci vă aparține. Vă mulțumesc de bună-voința d-voastră și acum... vă părăsesc.

Repede ca fulgerul, în timp ce zeul supărat și uimit că-și bătuse joc de el îl privea cu mânie, Boldo îi aruncă în față restul din apa sa curată și alergă repede către casa lui.

Cum vă închipuiți de sigur, bătrâna Linka îl primi cu lacrimi de bucurie și asculta cu groază și admirație povestirea lui minunată.

La câteva zile după aceasta, tânărul, fericit că scăpase dintr-o așa încurcătură, se gândea la vorbele micului izvor, care îi amintea fericirea la întoarcerea lui acasă. Cu toată promisiunea, el continua să fie sărac și nenorocit, căci bunica sa nu mai putea să părăsească patul, din cauza unui reumatism ciudat.

Cum se gândea, întins pe pragul colibeii, crezu că aude un zgomot slab în pământ. Punând urechea la pământ, îl auzi mai deslușit și mai puternic. Luând apoi o vergea de fer ce se găsea pe acolo, o înrădăcină în pământ, pentru ca să încerce să-l deslipească, dar îndată, o vână puternică de apă se ridică în aer. Mirat și zăpăcit, Boldo se apropiă. Aburii ușori înconjurau această coloană lichidă, și tânărul atingând acolo cu degetele, observă că

este clocotită. Deodată, când vesel alerga să prevestească pe Linka de descoperirea sa, coloana se micșoră; se opri și Boldo nu mai văzu înaintea lui de cât o gaură. Desolat, începu să plângă când la moment, cu un sgomot puternic, apa caldă se ridică către cer! Aci se oprea, aci se ridica în cât Boldo înțelese că acest fenomen era datorit unui izvor intermitent.

Găurind pământul în mai multe locuri, el descoperi alte izvoare, unele mai puternice de cât altele; unele semănau cu primul, altele aveau apă stătătoare, dar toate erau calde!

Boldo își aminti atunci de prezicerea micului izvor. Aducându-și aminte că auzise că căldura este binefăcătoare bolnavilor de reumatism, el prepară într'un loc din această apă caldă și aduse pe bunica sa să facă baie. Aceasta se simți mai bine, continuă tratamentul și în curând se vindecă!

Cum Boldo și Linka erau oameni buni, se hotărâră să facă să profite toată lumea de descoperirea lor. Îndată toți bolnavii țării veniră să se caute la Linka, care mulțumită acestui lucru deveni bogată, și pentru ca să se odihnească în pace Boldo îi clădi o casă mareață!

Cât despre izvoarele intermitente, cari se ridicau în aer, făcură admirația tuturor turiștilor. Chiar astăzi ele mai există în Islanda. Islandezii le numesc „Geiseri" cuvânt irlandez, care înseamnă „vârtej".

Acestea sunt izvoarele termale calde, cari sunt alimentate poate de același foc subpământean, care alimentează muntele Hecla.

Boldo mai reveni adesea după aceea la castelul vechi, dar el nu mai văzu nici odată spectrele; ele trebuiau să se adâncească în centrul pământului după nenorocirea marelui său Vulcan. Valea sulfuroasă există încă și astăzi la nordul muntelui Hecla; numai că ea este străbătută de o mulțime de izvoare și de două geiseri, cei mai remarcabili din Irlanda. Ea este înconjurată de munți și de stânci, dar nici odată spectrele nu mai dansează prin ea. Numai seara, aburii calzi din izvoarele binefăcătoare se ridică în formă de spirale în aer, întocmai ca niște forme neguroase.

Boldo păstra o mare recunoștință micului izvor, cauza bogățiilor și fericirilor sale; el căuta destul de departe să găsească un izvor modest ascuns pe sub mușchi, dar nici odată nu răuși. Poate că isvoarașul preferă să trăiască necunoscut de oameni adesea nerecunoscători și să servească după cum el însuși spunea de oglindă florilor și stelelor!

Trad. de Petre G. Georgescu

Desfundarea liniilor ferate în Alaska

Ilustrația ce publicăm, ni s'a părut destul de interesantă spre a fi reprodusă, cu toate că se raportă la un subiect despre care am mai scris în *Ziarul Calătorilor*. Este vorba de locomotivele pentru desfundarea liniilor ferate în timpul iernei.

Spectacolul ce-l prezintă desfundarea liniilor în Alaska este foarte interesant

Această ilustrație are un interes cu totul particular prin faptul că ne arată grosimea stratului de zăpadă care acoperă liniile ferate ale Alaskei după fie-care *blizzard*, viscol.

Cititorii pot să remarce că stratul de zăpadă este mai înalt ca coșul de la mașină și că formează, de-a lungul drumului, ca un zid foarte înalt. Și

să se mai pretindă companiilor de linii ferate, față de asemenea obstacole gigantice, să fie credincioase orariului lor!

S'ar putea pune însă întrebarea dacă este necesară desfundarea liniilor din Alaska în timpul iernei. Și întrebarea ar fi fost logică acum câțiva ani când această regiune quasi-po-

lară nu era frecventată de cât în timpul verii.

Dar acum au răsărit în partea locului multe orașe și ar fi un mare neajuns pentru minerii cari, grație unui utilaj modern perfecționat, pot să exploateze gismentele metalifere chiar în timpul iernelor celor mai aspre.

Vetor.

STAMBULUL

Intreitul oraș Constantinopol se arată mult mai frumos celui care se apropie de el pe mare. Priveliștea din spre marea Neagră, când cine-va merge la Constantinopol trecând prin Bosforul împodobit cu palate mândre și localități încântătoare, cu toate că foarte frumoasă, nu este așa de extraordinară ca atunci când vine din partea cealaltă, din spre Dardanele. În cazul din urmă, călătorul care n'a mai umblat pe aci, se crede transportat de o dată într-o țară de povești.

Astfel am văzut eu pitorescul oraș, la lumina strălucitoare a soarelui de vară, într-o după amiază, când mă întorceam pe un vapor turcesc de la Troia lui Schlieman.

Tablourile pe cari le-am avut înain-

te-mi vor rămâne neșterse în amintirea mea.

Departe, înainte, se întinde albastru mare de Marmara, oglindind în valurile-i sclipitoare lumina soarelui, pe când la orizont, departe, cupolele strălucitoare și minaretele giamiilor se pare că răsar din unde. Centurile pitorești ale insulilor prinților apar la dreapta, iar la stânga, farul alb de la San-Stefano amintește evenimente mari.

E o frumusețe de nedescris desfășurarea măreței panorame a orașului, care începe acum de o dată și care, pe lângă desfătarea ochilor, deșteaptă amintiri istorice prin localitățile-i și clădirile-i însemnate. Aci privirea se abate pe coasta asiatică, unde într-un golf frumos se află orașul Kadikioi, vechiul Chalcedon, iar mai departe se ivește dintre chiparoșii întunecați, Scu-

tari, vechea Chrysopolis; aci ochiul cade uimit asupra Stambulului, vechiul Bizanț, asupra zidurilor și turnurilor sale ce își scaldă temelile în mare, asupra încurcăturii pitorești de case mici, în mare parte cu acoperișe orizontale precum și asupra cupolelor frumuse ale numeroaselor moschee (pe turcește *geamii*), pe lângă care se ridică minaretele zvelte, de obicei câte două sau câte patru de fie-care geamie.

Pe o înălțime, în planul din fund, apare măreața geamie Mohamed II, cuceritorul; nu departe de aci, spre răsărit, se ridică impozanta geamie Suleimanie; mai aproape spre mare, giamiile Șahzadé și Laleli precum și Seraskieratul (ministerul de război), cu un turn înalt de observație pentru foc; apoi geamiile Sultan-Baiazit și Nuri Osmanie, și tocmai lângă mare, pe farul alb, colosala geamie Sultan-Ahmet, cu șase minarete.

La dreapta acestei din urmă se află o clădire lungă, cu coloane: e ministerul de justiție și tribunalul, în 1877 sediul efemerului parlament turcesc. În dreptul acestei clădiri se ridică antica Sfânta Sofia, vestită clădire cu cupolă, căreia turcii i-au ridicat patru minarete.

În apropiere e Atmeidanul (piața cailor, ocupând locul vechiului hipodrom care a jucat un rol atât de mare în istria bizantină. Hipodromul a fost locul de luptă între *verzi și vineți*, cunoscutele partide de circ, iar Belisariu, în anul 532, după ce a înăbușit răscoala lui Nika, l'a udat cu sângele a 30 e mii de oameni.

Aci unde era odinioară palatul împăraților bizantini, considerat ca o mină a lumii, acum se întind, între hipodrom, Sfânta Sofia și mare, niște mahalle săracioase. Locul anticei Acropolis, pe o înălțime intrată în mare, ocupat de vechiul seraiu, care de la bdul Megit, nu mai e reședința sultanilor.

În vreme ce vaporul întoarce Capul Seraiului, se desfășură în față, pe țărmul asiatic, frumosul Scutari, pe coasta Buzlu; apoi se deschide măreața perspectivă a Bosforului, care în partea asta are o lățime de doi kilometri ale cărui maluri înalte, ca ale unui aviu, sunt împodobite cu clădiri impozante și de localități încântătoare.

La depărtare de-abia trei până la cinci kilometri se ridică, în niște pozițiuni înălțate, chiar lângă undele albastre, palatele de marmură, albe ca zăpadă Dolma-Bagce și Ceragan, iar deasupra lor, pe înălțime, Ildiz-Kioșc, înconrat de grădini, unde își avea reședința sultanul Abdul-Hamid al II-lea.

Toate acestea au o priveliște măreață de mare.

Ce mai aproape, pe malul Bosforului se înalță clădirea ambasadei

germane care, fiind într-o pozițiune impunătoare, se prezintă foarte bine.

Chiar înainte-ne se întind suburbiile Furdul și Tophane, cu marile ateliere ale artileriei ce se află lângă apă și cu două geamii; în planul al doilea, Galata, cu marele turn bizantin și suburbia Pera, care se află tocmai sus pe deal. La stânga se deschide marele port Cornul de aur, un golf lat care intră în uscat de vre-o șapte kilometri și jumătate, despărțind mahatale europenești ale orașului de Stambulul turcesc, sau de Constantinopolul propriu zis, vechiul Bizanț.

Pozițiunea orașului în punctul de apropiere al Asiei cu Europa și în drumul de legătură între marea Neagră și cea Egeică, drum ce se poate lesne închide, este foarte fericită politiceste. La aceasta se mai adaugă apoi o radă minunată frecventată anual în termen de mijloc, de 7500 de vapoare și 25.000 de vase cu paze ale tuturor națiunilor; un port îndestulător pentru cele mai mari flote, precum și o climă dulce.

Astfel Constantinopolul întrunește condițiunile pentru un oraș universal de întâiul rang și ca punct central al unui Stat bine organizat și-ar relua pozițiunea dominantă în lume.

Constantinopolul se compune din Stambul, orașul turcesc, care se întinde în forma unui triunghi de două miluri și jumătate împrejur, între marea de Marmara și Cornul de Aur, din Galata, Pera și altele, care ocupă triunghiul dintre Cornul de Aur și Bosfor, și din Scutari, ce se află pe malul asiatic. De aci numele de *Bilad-i-Sclse*, adică: cele trei orașe.

Această bogată immembrare oferă cea mai incomparabilă panoramă. Când se întinde privirea, se văd părți de orașe situate în amfiteatru pe înălțimi din ce în ce mai mari, printre cari se zăresc când aci, când dincolo, undele albastre, însuflețite de o mulțime de vase și de bărci; într-o parte sau într-alta se disting grupe pitorești de clădiri cari aci se scaldă în mare, colo în aer; se zăresc case simple, cele mai multe cu acoperișe late, palate mândre și gîmii bogate în cupole, turnuri puternice și minaretele svelte. Tabloul acesta, scaldat de strălucirea soarelui de sud, e atât de bogat, pestriț, măreț, pitoresc prin mulțimea contrastelor, în cât nicăieri nu i se poate găsi pereche.

Asemenea nu poate fi ușor să se mai găsească un oraș ca Constantinopolul, nici în privința diversității popoarelor și a limbilor, a porturilor și a obiceiurilor. Streinul care intră pentru prima oară în acest amestec, își perde cumpătul, se află în puterea unor impresii tari și trebuie să treacă cât-va timp până când să poată reține unități din acea schimbare caldeidoscopică. Mișcarea pe strade, în mare parte înguste, strâmbe, adesea incomode, și

cară duc când la deal, când la vale, fiind uneori niște adevărate scări, întrec ori-ce descriere și îți face impresia ca și cum întreaga populație a orașului (873.565 suflete după statistica oficială din 1885), s'ar afla toată ziua pe drum.

Obiceiul oriental de a se strămuta în stradă toate manipulațiile industriale, mărește și mai mult această gălăgie asurzitoare și această confuziune. Aci suntem deprinși cu regulile chiar și în învălmășeli și gălăgie; la Constantinopol însă domnește bunul plac al fiecăruia; gardiști nu se află pe strade și nici jandarmi; cele o mie și una de ordonanțe relative la buna rânduială și la ordinea pe stradă, stau numai pe hărte. Dar tocmai în această libertate, nețărnire, în această încurcătură pitorească, stă o mare parte din farmecul de care e cuprins observatorul tăcut.

Calapodul turcesc al obiceiurilor de stradă, e firește mai pronunțat în Stambul, partea turcescă, unde strade întregi sunt presărate cu prăvălii de lemn și ateliere mici pe roate, în cari ferari, tâmplari, strungari, croitori, cismari și alții, își exercită meseria; tot în Stambul se află și bazarul cel mare, o clădire labirintică, de mărimea unei mahalale, în care ori-ce fel de industrie își are ulicioara ei. Orientul și Occidentul și-au expus acolo mărfurile, între cari frumoasele giuvaeruri orientale atrag cu deosebire pe streini, precum și broderiile și curiozitățile (așa numitele „antice”); în ulicioarele bazarului domnește în totdeauna o mare și împetrită mișcare.

Stradele Stambulului sunt înguste, prost pavate și murdare; casele, dintre cari cele mai multe de lemn, par respingătoare și pe lângă aceasta triste, cu ferestrele lor zebreluite, în dosul cărora femeile plictisite se uită lung după europenii cari se văd foarte rar prin interiorul Stambulului.

Mișcarea internațională are loc de la gară, peste Cornul de aur, spre Pera și Galata. Două poduri de fer pe vase, lungi de câte 450 de metri, duc peste Cornul de aur; cel mai vechi e podul Mahmud, iar cel mai nou Sultana Validé (mama sultanului). Cel din urmă, căruia i se zice și podul Galatei, are o lățime relativ mare; de pe acest pod cineva are o priveliște măreață a orașului, a portului și a Bosforului până dincolo de Scutari. Pe undele albastre mișună bărci de pescari și caice; acestea din urmă fac mari daraveri ducând apă potabilă în diferite părți ale orașului; vase mari cu pânze staționează maiestose în radă, vapoare locale trec încace și încolo, unele purtând pasageri numai în interiorul portului, altele ducându-i mai departe, pe Bosfor, la Scutari, Kadikisi și la insulele prinților.

Câteși trele debarcaderele acestor din urmă sunt chiar lângă pod, ceea ce mai mărește considerabila mișcare de pe el. Cât de mare este această mișcare se poate vedea din suma taxelor ce se percep de la trecători. Sunt opt percepători cari de și n'au nici un control, dau pe fie-ce zi încasări de șase mii de franci. Pedestrii plătesc zece parale, adică un sfert de piastru (leu) sau șase bani și jumătate; călăreții 40 de parale, adică un piastru (leu); trăsuri-le 100 de parale, adică doi piaștri și jumătate, sau 62 jum. bani.

O preumblare pe podul acesta este cea mai mare plăcere. Privirea nu se mai satură de panorama măreață și de împetrită mișcare de afaceri. La Galata și la Pera, învălmășala e și mai mare. Cea mai considerabilă și mai variată viață internațională se dezvoltă aci în câte-va artere mari de comunicație, precum: strada Asap Kapu, strada Iorgangiilor, strada mare a Galatei și strada mare a Tophanei, paralelă cu portul și cu rada, și care, printr-o mulțime de strade laterale, primește toată mișcarea de pe amândouă podurile și din port; asemenea strada mare a Perei, care se urcă spre Pera și este o icoană a orașelor italienești.

Din revărsatul zilei și până seara, grupele dese de oameni clocotesc prin aceste căi și strade înguste și murdare, mărginite pe amândouă părțile de prăvălii și ateliere, de cafenele și de cârciume.

Vânătorii în costume de toate culorile, purtând pe cap talere mari de lemn plin cu fructe, legume, pește, zaharicale, etc., sau purtând tot felul de obiecte mici sau lucruri de îmbrăcăminte, covoare și altele, tipă pe strade prețul mărfurilor lor. Toate lucrurile ce se poate inchipui se vând astfel, fiecă vînzător își are strigătul său modulat în chip deosebit și se aud toate limbile posibile. Ici, colo, răsună niște sunete muicale, unul merge cu harpa pe cap scoțând din când în când acorduri cu degetele, o întrebare dacă nu cumva cineva dorește muzică la masă. Flașnetarii se țin unul după altul cu flașnetele în spate; unul se oprește și învârtște, cel din urmă învârttește asemenea.

Vînzătorii de ziare strigă numele gazetelor: dervișii cerșetori zic: „Hu, Hu!” (El) sau „Hakk, Hakk!” (Dumnezeu), cerând de pomană. Cerșetorii sunt în număr mare; mulți au, sau se prefac că au, un belsug; cei mai mulți cerșesc fără perdea. Toți sunt nerușinați. Odată am dat ceva unei fete și a dispărut, dar imediat mi-a eșit înainte la alt colț și mi-a cerut din nou. Țigance turce, tinere, de culoare deschisă, îți cer cu un ton dulce permisiunea de a-ți ghici viitorul, dar în înbulzeala aceea locul nu-i potrivit pentru așa

ceva. Acolo treaba cea mai de căpetenie e băgarea de seamă, căci lipsind tro-tuarele, toți se grămădesc, se isbesc; de-abia scapi la timp d'un conductor de cai sau de măgari, în spatele cărora sunt încărcate panere cu tot felul de greutate, când iată auzi iar : „Varda (păzește-te de la guarda) !” al unui călăreț, al unei trăsurii, sau îți răsună în urechi trâmbitatul unui tramvai; înaintea tramvaiului — lucru adevărat oriental — aleargă un om cu trâmbita, spre a face calea liberă. Atât la Pera, la Galata, cât și în Stambul, nu se știe nimic din îngrijirea poliției altor orașe mari europene; tramvaiul urcă, scoboară stradele înguste, întoarce, aproape în loc, colțurile la tot momentul, cu mare iuteală, și totuși nu se întâmplă nici odată vre-o nenorocire, de oare-ce publicul este obișnuit să fie băgător de seamă. Cu deosebire e curios cum se petrece toată această mișcare de stradă, fără de nici un gardist.

DIN ITALIA

MILANO

Ziua I-a. Câmpia lombardă era plină de soare. Reflexe verzi, viața fecundă, întinsă până în depărtatele linii. Părea că aștepti, la fie ce moment, să vezi tot mai mult, tot mai mari, tot mai grase produsele acestui pământ. Colo, în jurul unei ferme, vitele pășteau mulumite, mai departe, șiruri de covași, femei și bărbați, strângeau recolta. Fânul se ia, pe an, și de 12 ori, căci pământul produce mult, mult de tot.... Și deslegarea problemei ce se resumă în cuvântul *Siguranță* mi-l dădeaă lucirile acelea, ce, din mersul trenului, le vedeam scânteind, împrăștiate.

O rețea întreagă de canale, unele din timpul Romanilor, altele după planurile lui *Leonardo da Vinci*, altele, cele mai multe, făcute de cei de acum, după trebuință.

Apa o auzi tot-d'auna la dispoziție: ploaia, *mila cerului*, e socotită puțin lucru de acești oameni ce au înlocuit minunile mistice, stigmat al unei lenese organizații, prin produsele muncii ce-va mai real, mai sigur. Doar frigul prea excesiv, poate împiedeca într-o cât-va, bogatele producții.

— „Bogat loc... fericiți”, murmurai eu tânărului Luigi V. tovarăș de călătorie, cu care mă împrietenisem de la Torino.

— „Loc bogat, fericit pentru puțin” îmi răspunse dânsul... „Desmoșteniți...” și tăcu.

Până aci foarte vorbăreț, vesel, plin

de tot focul vârstei sale, ai fi crezut că în zilele lui nu e de cât soare...

Dar glasul, strămbătura de gură cu care mi-a zis : *desmoșteniți*,... cuvântul acesta ce răsună așa de sinistru în mijlocul naturii aceleia, atât de bogate.

— Ei sunt *acolo* îmi repetă dânsul, arătând, departe, spre orizont...

Acolo, se vedea, răsărind din ceață, formele unui oraș. Fumuri, coșuri de fabrici, case. Era Milanul. L'am cunoscut după *Domul* său, catedrala de marmură. Ea sclipea în soare, de-asupra cetii întinse. Luigi, acela e *domo din Milan*? îl întrebai eu pe italian. Da, îmi răspunse el scurt, ca trezit din alte gânduri...

Apoi adăogă, când trenul intra în gară : Du-te, de vrei, la *Domo*, la *Brera*, ori la *Leonardo da Vinci*, eu nu pot să te însoțesc. Trebuie să duc flori pe mormântul surorii mele, împușcată de soldați acum un an și să mă duc să mângâi pe fratele meu, închis, cap de greviști... sunt mulți morți, mulți închiși ! Plumbul, lanțurile... lacrimile *desmoștenților*.

Ziua II-a. A opta minune a lumii, este *Domo* din Milanul. Așa zic Milaneseii. Și au dreptate să adoare gloria lor de atâtea veacuri.

Biseica se ridică în centrul orașului, în mijlocul unei piețe frumoase.

Un munte de marmură. Înălțimea cupolei cu turnul ei atinge 110 metri. Trebuie să spun însă că biserica, deși atât de mare în ea pot încăpea 40.000 de oameni, e foarte delicată; marmurele albe și stilul gotic a făcut ca domul să pară un juvaer; tunurile și ogivele, înfloriturile ce o înalță, îi dau aparența de ceva ușor, eteric.

Construcția catedralei s'a început prin 1386 sub *Giovanni-Galeas-Visconti*, puternicul duce al Milanului.

Trebuia să fie ceva măreț, plin de glorie. Artiștii erau geloși maestrii italieni voiau planurile lor; cei germani susțineau ogivele gotice, singurele cari, după dânsii puteau cu ușurință, să acopere de farmecul mistic, enorma clădire. *Leonardo da Vinci* (1500) începe lucrul ce încetase aproape din cauza nesfârșitelor certuri, dând triumf artei gotice.

În interior, bolțile înalte, sprijinite pe 25 de stâlpi groși de 2 metri în diametru, granitici, înalți de câte 40 metri; lumina difuză, descompusă; prin geamurile colorate ale ferestrelor, dă lucrărilor din vastul interior, mare de aproape 10.000 metri pătrați, aspectul unor umbre.

Ideia mării Dumnezești se scoboară din înălțimea bolților ogivale; lumină întunecată, nedecisă, ce acoperă gândurile cu o religioasă mângăiere, încredere în necunoscut, rugăciuni

ne mută adresată divinelor puteri...

Dacă înăuntru este domnia umbilor, deasupra domului, pe acoperișul de marmură, este regatul florilor de lumină al miilor de turnulețe sculptate toate de artiști, înfiorate de misticismul evului mediu.

Fiecare turn, fiecă arcadă sau floare de crin lucrată în marmură, pare răsărită în îngânarea unui cântec sfânt, a unei rugăciuni șoptite de ingeri.

Totul e alb, ușor, transparent o nesfârșită poezie, idealul atâtor zecimi de oameni; ideal împietrit în sânul recilor marmure.

Cine vine întâia oară în Milan, trebuie, ori cât de grăbit ar fi, să vadă *Domo* : să intre înăuntru, să sue, fără a se speria de scările săpate în interiorul zidului din dreapta, să se urce sus, pe acoperișul bisericii... Și nădușele celor 400 de trepte de suit și a altor 400 de coborât vor fi răsplătite în de-ajuns răsplătite.

Ziua III-a. O frumoasă galerie de tablouri vechi, din veșnicul timp al Renașterii, o colecție de nume și pânze de ale maiștrilor artiști ce au trăit la 1400, 1500 și 1600, este galeria din palatul *Brera*.

Trec prin săli întinse, tăcute, cu pereții plini de gloria acelor veacuri strălucite : admir pe rând, tablourile peste cari pare că zace, translucidă o umbră din melancolia timpurilor trecute.

Ingeri, sfinți, fecioare, cu nimburi aurite în jurul capului lor, icoane în acele timpuri, noi le scrutăm cu privirea noastră sceptică... E un sacrilegiu. Acel sfânt altar n'ar trebui deschis de cât sufletelor curate, fermecate de toată poezia primitivilor creștini.

Sunt și scene ce vom înțelege până în cele mai mici amănunte, căci sunt pământene. Portretele lui *Rembrandt* și *Van-Dyck*, *Cina cea de taină* a lui *Rubens*, sau scene pictate de alți realități, au mai mult darul de-a mișca.

Guercini (1590), în tabloul său, *Abraham gonind pe Agar*, soția sa, face să ți se umple sufletul de durere, din durerea răspândită în colorile acelea. Agar, luându-și copilul pleacă din casă isgonită de Abraham.

Plecarea aceasta pare că te lovește, pare că lacrimile îți vin în ochi, pare că pierzi tu fericirea.

Prin un fel de inducție ; chinul pictat de *Guercini*, îți înfioară, se infiltrează în întreaga-ți ființă.

În sala a V-a, la numărul 270 se găsește celebrul tablou al lui *Rafael*, „*Lagodna Fecioarei*” (*Sposalizio*) pictat în 1504.

Marele preot, înaintea templului din Ierusalim, logodește pe Iosef cu Maria... Ei fac grupul din mijloc al scenei; în dreapta sunt tovarășii lui Iosef, la stânga sunt celelalte fecioare, tovarășe ale Mariei.

O scenă prea simplă, dar o armonie divină se revărsa peste toate figurile.

Acest tablou a fost făcut de Rafael în primii timp ai tinereții sale; un ideal de iubire ce l'a întrupat în logodna Marii, sfânta fecioară...

Misterul acesta al poveștii creștine, înobilat și făcut accesibil sufletelor noastre, iată ce e tabloul lui Rafael, un interpret.

Culorită dulce, orizonturi depărtate, fecioarele, frumoase femei, apoi ceva neînțeles, reflexe de lumină, melancolia aceea ușoară ce plutește în aer, fac din această scenă, destul de realistă, de aproape de noi, un ce înconjurat de farmec divin, eteric.

Ziua IV-a.— Lângă biserica *Santa Maria della Grazie*, este o sală ce servea, pe la 1500 călugărilor dominicanii ai mănăstirei, de sufragerie. La 1498 *Leonardo da Vinci* zugrăvește pe perețele din fund o mare frescă reprezentând *Cina cea de taină*.

Acest tablou a fost unul din cele mai mari pe care genialul artist le-a făcut; a fost una din scenele cele mai puternice și mai emoționante din câte arta a produs vre-o dată. O glorie întreagă ce încorona numele lui *Leonardo da Vinci*.

Omul acesta, unul din căpetenile *Renășterii*, spirit superior, veșnic în fugă după idealuri nerealizabile, avea în el concentrate toate darurile pe cari Natura le împrăstie cu atâta sgârcenie.

Era musicant; cânta admirabil din liră, făcea frumoase poeme, împovisa în versuri și în cântece idei de o poezie fermecătoare.

Sculpta: a ridicat o mulțime de statui: monumentul lui *Francisc Sforza*; monument dărmat de francezii învingători când năvăliră în 1499, era admirat de o întreagă lume... Ca arhitect și constructor: ca inginer, a lucrat planuri de palate, de biserici, faturi și ziduri de apărare în jurul Florenței, canale de irigație pe câmpiile lombarde.

Și, ca pictor, a făcut capo-d'opere.

Însă era veșnic torturat de necunoscut.

A fost din firele acelea ce-l simt, acest necunoscut, simt abisul și puterea nevăzută îi atrag spre fundul depărtat.

Voia să afle, să descopere, să lumineze întunerecul. A scris o mulțime de cărți, toate pline de invenții, principii de mecanică găsite de dânsul ori legi anatomice, aflate în disecarea unui cadavru.

Afară de tabloul *Giocondei* ce este la *Luvru* din Paris și acela înegrit puțin, alt ceva nu se mai găsește, sigur, ca fiind de *Leonardo*: e vorba însă de opere demne de numele lui și nu de schițe, deseme pe cartoane, etc.

Ca prin vraja unui blestem, ceva ascuns a făcut ca să distrugă urmele

după cari noi am putea avea justă idee a mărimii acestui om. Cine a văzut *Gioconda* dela *Luvru*, a rămas înmărmurit: un cap de operă al picturii, „ce face disparerea pictorilor“ a zis *Vassari*.

E un simplu portret de femeie.

Dar, dacă tabloul celalt din sala de mâncare a Dominicanilor ne-ar fi permis judecarea lui *Leonardo da Vinci*?

Perețele zugrăvit este în mare parte cojit; o ruină. A fost fără noroc. Dela început *Leonardo* zugrăvește *Cina cea de taină*, cu altfel de culori în ulei, nu după modul cum se lucra înainte. Totdeauna curios de a afla, voia să încerce.

Nu era de ajuns fragilitatea cu care a fost lucrat. Călugării au făcut o ușă în acest perete tăind din pictură.

Sala a servit în urmă de cazarmă, mai târziu, sub ocupația franceză sau austriacă, a servit ca magazie de fân, ca grajd de cai. Și în toatdeauna pereții jupuiți, loviți, sfărâmați; divinus tablou insultat în tot chipul.

Azi nu mai avem nimic din *Cina cea de taină*, lucrată de *Vinci*.

O umbră după care trebuie să judecăm lumina ce a născut-o.

Noroc că s'au găsit, în Belgia, cartoanele primitive pe cari *Leonardo* își desemnase tipurile. Ele sunt acum în nu știu ce muzeu sau palat din Anglia.

După ele s'au putut, carecum, reconstitui scena zugrăvită, figurile, atitudinile.

Acum perețele zugrăvit este ferit cu o balustradă, etc. Dar tabloul e în ruină...

Sedistinge mult aerul de tristețe și de frică și domnește în jurul apostolilor, când *Isus* zice: „unul din voi mă va trăda“; e mai mult reprezentarea groaiei, în toate nuanțele ei, de la cea mai josnică, a lui *Iuda*, care se teme, pe care chinurile infamiei l'au coprins, și până la cea mai fină, cea mai pură, punctul unde acest sentiment se ridică de se confundă cu tristetea melancolia sufletelor hotărâte sacrificiului, ce se citea pe fața lui *Crist*.

Celelalte figuri ale apostolilor formează punctele de trecere, arată diferite stări sufletești: unii se indignază, nu cred; *Matei* sau *Tadeu* s'a ridicat, cu cuțitul în mână: ar voi să-l înfigă în trădător. Toți întreabă, înspăimântați; o unitate puternică ține mintea strânsă în jurul unui singur punct, dar atâtea judecăți, atâtea idei diferite, uci-gătoare, fulgeră prin creierul lor din jurul mesei reflectându-se aproape fiecare, pe fața lor, în privire, în gest, sau în încrețiturile frunții...

Dar multe părți s'au pierdut, zidul cojit arată locuri goale, răni de moarte.

Îți rămâne impresia unei vaste ruini, din care se desface și se înghiagă idea unei splendori a lumilor trecute, puterea și geniul lui *Leonardo da Vinci*.

Sala are o mulțime de reproduceri, de copii, de combinații ale cartoanelor găsite, etc. făcute de moderni.

Lucru ce ajută la înțelegerea operei.

Dar, rămășițele ruinate ale *Cinei cea de taină*, arată, depărtarea, greutatea și imposibilitatea de a se putea atinge încă odată un ideal ce numai unui geni ca *Lombardo da Vinci* i-a fost permis s'o facă.

IN DARDANELE

Te uiți împrejur și pare că nu-ți vine să scoți o șoptă, ca să nu turburi această pace deplină; pare că răsfoești paginile prăfuite ale unei lumi apuse de demult, din care a mai rămas un aer cald și plin de s'n tate, un cer senin și undele albastre ale mării, ce tresaltă poleindu-se sub soare ca un câmp întins de albastrele.

În mijlocul acestui farmec te simți cu totul altul și inima ți se topește în admirația duioasă a naturii.

Întâlnim un vaporas ce fuge ca săgeata pe lângă noi, lăsând să spânzure de coșurile sale în număr de patru, câteva rotocoale negre de fum, cari se pierd șerpuiind în zarea albastră. Deși se ascunde cu multă etichetă pentru ochii Sultanului, sub cutele pavilionului rusesc de comerț, ce fâlfâie înfipt la pupă, totuși se cunoaște bine că este un contratorpilor; formele sale delicate, ascuțite, viteza amețitoare cu care se pierde din fața noastră, ne desvăluie încă o unitate a flotei ruse, care merge să sporească puterea navală a Mării Negre.

La *Nagara-Liman*, flota turcă compusă din mai multe cuirasate, corvete și canoniere protejate, stă nemiscată la ancoră, oglindindu-și puterile sleite în apele limpezi ale canalului.

Te întrebi la ce au folosit aceste vase, de au ajuns așa de repede la sfârșitul vieții lor. Epave părăsite pe puntea cărora abia mai vezi mișcând o strajă, cu corpurile înverzite de ierburi de mare, necurate și fără nici o valoare pentru războiul naval de astăzi, acestea sunt forțele de căpetenie ale flotei turcești, odinioară a treia printre flotele puterilor maritime din lume. Toate aceste vase se construiă între anii 1865—1894, dar nu folosiră la nici o ispravă. Istoria războaielor maritime o dovedește cu prisosință.

La ce ar mai servi aceste unități astăzi? Caracterele lor principale de luptă sunt departe de a mai sta la înălțimea cerințelor războiului naval modern. Te prinde un sentiment de adâncă milă uitându-te la catargele drepte ce se înalță negre pe aceste corpuri părăsite, ca niște cruci într-o pustietate de cimitir.

O barcă plutește în liniște cu pânzele puțin umflate pe lângă noi și pânzele îi tremură ca niște organe sensibile de a-

tingerea vântului, de îți par aripele unei lebede sfioase pe luciul unui lac liniștit. E încărcată așa de mult de lucrătorii ce trec apa pe malul celalt, că dunga copastiei e aproape să atingă apa. Un cârmacișu isteț stă tolănit pe scaunul său și mișcă ușor cârma, în timp ce lăpețile cari ajută puțin mersul, foșnesc încet prin undele limpezi, slătând din când în când din apă, încărcate pe margini cu broboane sclipitoare ca argintul.

Arătăm firmanul la o canonieră turcească și dobândim liberă trecere în Arhipelag. Firmanul lasă trecerea liberă ori-cărui vas străin în schimbul unei taxe de 400 piaștri, ceea ce face vre-o sută de franci.

În Dardanele ca și în Bosfor privești ea plină de farmec, pe amândouă coastele. Frunzișuri rare, iar ici și colo, arborii respirați printre căsuțe albe, curate, privesc adânciți pe gânduri ca niște moșnegi gârbovi, în oglinda tremurătoare a undelor.

Totuși țărnicurile îți opresc vederea și pe măsură ce ieșim spre larg, în Arhipelag pare că se respiră mai ușor; iată zărea depărtată printre insule numeroase, iată munții de o parte și nemărginirea de alta, cum vorbesc din depărtări suflului, prin limbajul lumilor infinite, prin dulcea liniște a singurătății.

Și acești munți cu piscuri înalte, pline de verdeață, cu poalele scăldate de valurile mării, înalți și mândri în măreția naturii, sunt altarele antice ale zeilor, palatele lor măiestre pe care închipuirea le zugrăvește cu lumină de purpură pe zidurile lor de aramă și le pune înăuntrul lumina unui soare mai dulce și strălucitor, de cum este soarele care ne încălzește pe noi muritorii! Vedeți departe, un munte cu potecile cărunțite de neaună, pe vârful căruia se joacă năframele de nouri albi, încingându-i creștelele cu vâlvuri de mătăasă subțire, acela e Olimpul; în galeriile lui, este faurăria lui Hefaistos și locuințele zeilor olimpici, iar deasupra sunt locașurile pline de strălucire ale lui Zeus, de unde scoboară rostul treburilor cerești și pământești. Zeul ocupă tronul de stele și în jurul său pe jilțuri de aur se strâng zeii la sfatul cel de căpetenie. În lumina soarelui care nu sfârșeste nici odată a străluci, în această zi veșnică, sub bolta scântee-toare a stelelor, Hermes așează mesele de ospăț ale zeilor, Hebe cu brațul tânăr, toarnă dulcele nectar în cupele zeilor, Afrodita își arată frumusețea și Junona dojenește pe Zeus că, transformat în vultur, a răpit pe frumosul Ganymede. Din vasele de aur, ambrozia dă puteri noui zeilor și le deschide poarta de nectar, căci e mai dulce de cât mierea.

Dar undele, acest leagăn în care Dictyna găsi scăparea vieții sale urmărită fiind de regele Cretan Minos, care înflăcărat de frumusețea Zeitei, o urmărea neconținut; în leagănul undelor albastre, pescarul prins în plasă pe frumoasa

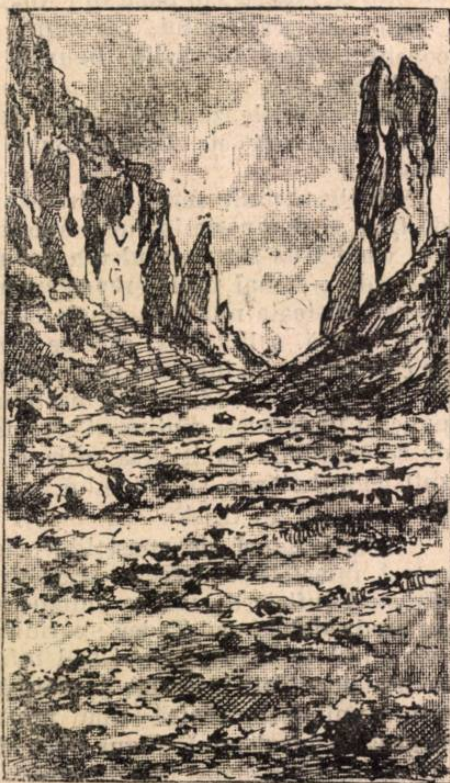
Dictyna și de atunci această divinitate călăuzește pașii marinarilor pe căile necunoscute ale mării. Și din spume se nascu Venus, cu haină de argint din ape și părul de lumină și raze.

Prin aceste lumi mă poartă gândul privind în față coastele Greciei, cărora Dumnezeu le-a dat înfățișarea cea mai bogată și minunată.

I. Bălănescu-Danubian

BOLIVIA

Șosele în Bolivia nu există. Drumul principal, unicul ce aș mai însemnat, dela port în capitală. Nu are nici un fel de facilități de locomoțiune. La fiecare pas ne simțiam aruncați în sus pe la diferite hopuri și trântiți unui într'alții pe la câte un șanț adânc ce vizitiul nostru trecea cu aceeași iuteală fără să ia seamă. Pe la amiază am poposit într'un „Ranchio” un fel de han, de pământ acoperit cu pee, pe marginea drumului, unde s'au odihnit cătării noștri, iar noi ne-am ospătat. Pentru locul unde ne găseam, și oamenii ce ne înconjură, hrana ce ni s'a servit, nu a fost prea rea: ouă fierte, friptură, pâine și chiar vin, zic „chiar” căci prin acele locuri nefiind

Printre stâncile Boliviei

vin, el este foarte scump. Despre scumpețe însă nimic nu trebuia să ne sperie mai târziu. În La Paz, totul este scump fiindcă totul e adus din America de Nord sau din Europa, și mijlocul de transport fiind atât de dificil.

Dela Chililaia la La Paz tot scoborî, așa că ajungând în capitala Boliviei te

găsești numai la 3.700 metri. Veți zice: destul și atât — și așa este.

Am suferit mult timp din cauza acestei înălțimi. Chiar locuitorii acelei țări, aceluși oraș, când lipsesc mai mult timp, sufer ca și noi streinii, la început, de rarificarea aerului de la ei.

Intrarea noastră în La Paz nu fu mai fericită. Totul se învârtia și se mișca împrejurul nostru și câteva nopți de-arândul ne deșteptam speriate, că ne asfixiam. Eu după un timp oare care am început a mă deprinde, eșiam din casă mergând tot încet și clima fiind totdeauna plăcută, am sfârșit prin a nu mai suferi încontinuu de acest rău al înălțimii. Dar copila mea atâta ani cât am locuit această țară, foarte adesea ori, mai cu seamă când făcea curse, perdea cunoștința pe strade și o aduceau acasă indienii pe brațe. La Paz, va să zică Pace, liniște însă nu afli. Nimic nu este sigur, nimic nu este stabil. Străinii cari se duc în acele locuri sunt o adunătură de tot felul veniți ca să facă avere. Unii reușesc după o ședere îndelungată, după ce își au petrecut o viață întreagă departe de patrie și familie, să agonisească ceva și aceasta mai mult cu comerțul, adică cu comerțul ambulant prin interiorul țării vânzând articole de primă necesitate la Indieni și cumpărând cauciuc pe cari îl expediază în Europa. Acest comerț însă se face nu numai cu osteneală teribilă, dar și cu riscul sănătății și a vieții chiar.

După cum am spus un grup de ingineri francezi angajați de guvernul Boliviei prin Ministrul lor la Paris au fost aduși să facă harta acestei țări. Condițiunile de plată excelente, primire cum nu se poate mai simpatice din partea Președintelui Republicii și a guvernului, facilități de transporturi, locuințe, totul erau la dispoziția acestor ingineri. Nu veniseră să facă avere acolo, ci să lucreze, să se afirme, să se facă mai mult apreciați mai târziu în patria lor. A luera în Bolivia pe înălțimi de 5-6 mii de metri nu era glumă; până să poată mării tachigraful pe vârfurile munților nu a fost ușor, având a lupta cu toate: cu lipsa de aer mai întâi, cu dificultățile transporturilor, cu lenea indienilor și atâtea alte greutăți necunoscute în țările noastre. Au luptat cu toate și au triumfat, dar cum zisei, nimic nu este statornic în acele părți. Aceste republici americane de sud sunt continuu în dispută între ele, pentru o bucată de pământ, așa că după doi ani Bolivia pory ni război Braziliei. Președintele încinse sabia și plecă la luptă cu toată mica armată ce posedă, făcând să înceteze orice plăți, orice lucrări, banii ce aveau nevoii fiind a-i întrebuința pentru cheltuelile războiului. Misiunea franceză în Bolivia fu dară desființată; se dete inginerilor o mică indemnizație, plata voiajului de întoarcere în Europa și se lipsiră de toate. Deci abia ajunși, abia instalati, trebuia să luăm calea înapoi; fiind prea grei și prea curând, am mai rămas dară câtva timp, un inginer strein având totdeauna lucrări acolo.

Maria de Kapri

Din „America de Sud”.

Călătorii de contrabandă

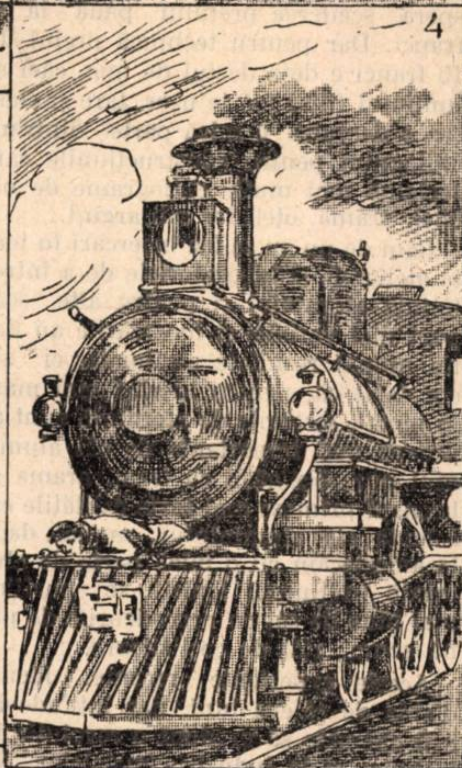
Mestesugul de a călători gratis pentru vagabondii americani, a ajuns ingenios.

Cum se oprește trenul, vagabondul se cațără la locul ce și-a ales

De cum se înoptează, călătorii aceștia se ascund prin tufșurile din vecinătatea stațiilor de tren unde ei știu că trenurile de marfă își vor reînnoi proviziunile de apă sau cărbuni. «Hoboes»,—așa li se zice vagabondilor acestora—cunosc orariile pe degete și știu când trebuie să plece trenul pe care voiesc să-l cinstescă cu prezența lor. Cum se oprește mașina, «hoboes» es din ascunzătorile lor, gata să sară pe locul ales de mai înainte când trenul se va pune în mișcare și când oamenii de serviciu ai trenului și-au luat postul de muncă.

Dacă aceștia din urmă remarcă prezența intrusului, vor esita să oprească frâna sau să tragă clopotul

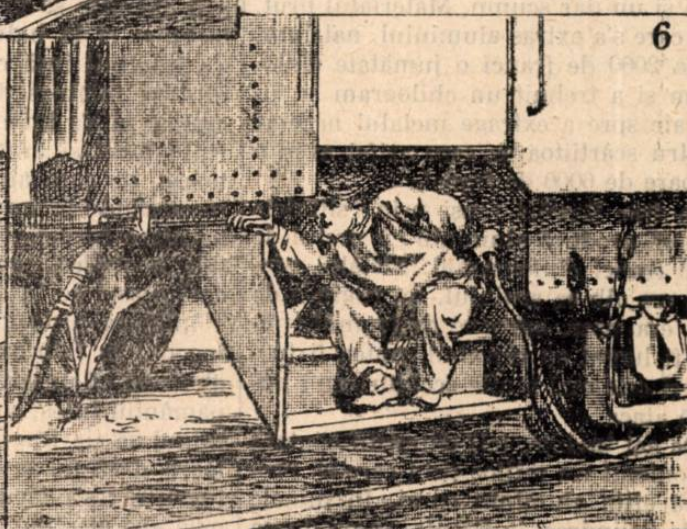
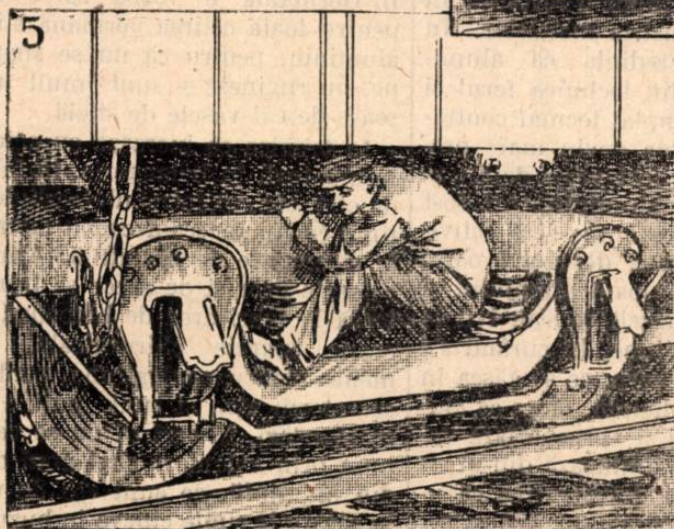
O situație dintre cele mai nenorocite: hobo doarme între 2 vagoane.

Procesele călătorilor de contrabandă sunt numeroase și care mai de care mai ingenioase. Ei înfruntă moartea la fiecare învârtitură deroată.

Ascunzătoarea lor favorită este un fel de platformă așezată la spatele enormelor vagoane care servă la transportul cărbunilor.

Când noaptea e rece, acest loc nu prea este de invidiat. În acest caz locul de sub cazan e cel mai bun. Vagabondul poate să doarmă liniștit între două stații.

Din ilustrațiile ce publicăm, cititorii vor putea să vadă și mai bine la ce pericole se expun îndrăzneții hobo și la ce perfecțiune a ajuns arta—daca se poate zice așa—a soiului acestuia de vagabond.

Sub cazanul locomotivei, vagabondul călătorește cât se poate de confortabil.

Câtă atenție spre a putea să stea în locul acesta!

Vai de vagabond dacă se deschide ușa!

METALUL VIITORULUI

Partea cea mai mare a suprafeții pământului consistă din lut. Mii de ani nu s'a știut că în acest lut există un metal de cea mai mare valoare pentru industria și tehnica noastră. Deja la începutul acestui veac, Bunsen și Davy au bănuat că lutul conține oarecare elemente necunoscute și au încercat chiar cu ajutorul curentului electric, să descompună lutul în părțile sale constitutive, dar n'au reușit și d'abia în anul 1827 Wöhler a putut produce, pe cale chimică, un praf fin, cenușiu, prin care se ajunsese în fine a se ști, că lutul conține un metal : aluminiul. Wöhler își urmărește încercările până în anul 1845 și reuși să producă aluminiul deja în formă de boabe și să constate că este extraordinar de tare și cu toate acestea flexibil, că nu ruginește și e foarte ușor. El intrunește oarecum avantajele argintului, oțelului, plumbului și lemnului.

Toată lumea învățaților fu revoluționată și se prezicea aluminiului un viitor strălucit. Chiar domnea părerea că odată el va înlocui cu totul ferul, numai să reușească a se produce aluminiul în cantități mari și eficient. Dar aceasta era încă o chestiune foarte depărtată. Încă un progres pe acest teren l'a făcut francezul Daville. Academia franceză și împăratul Napoleon III, care domnea pe atunci, s'au interesat foarte viu de încercările făcute de Daville și i s'au pus la dispoziție mijloace considerabile, ca încercările să fie cât mai grandioase. În anul 1856 profesorul Daville a pus să se facă, numai din aluminiul, o scârțâitoare pentru fiul lui Napoleon III, prințul Lulu, care mai târziu avea să moară de suferințele Zulușilor. Acea jucărie a făcut oarecare senzație : era primul produs de artă făcut din metalul cel nou. Era însă și un dar scump. Materialul brut, din care s'a extras aluminiul, natrium, costa 2000 de franci o jumătate chilogram și a trebuit un chilogram și jumătate spre a extrage metalul necesar pentru scârțâitoarea care astfel avea o valoare de 6000 de franci.

În fine Daville reuși prin silințele sale să producă aluminiul cu prețul de 3000 franci chilogramul. Metalul produs era alb ca argintul, nu ruginea de loc, era ușor, aproape ca lemnul, putea fi lucrat cu ciocanul, putea fi turnat și cele mai multe acciduri nu-l puteau ataca.

De aci înainte, toți chimiștii căutară neconținut un mijloc prin care să producă eficient aluminiul curat. În minele de la Selindres, în Franța, se producea aluminiul cu ajutorul guvernului și metalul, deși scump, se vindea bine, căci mulți îl foloseau la instrumente

științifice. După multe încercări nereușite, se reveni din nou la mijlocul primitiv, adică de a extrage aluminul din lut, cu ajutorul curentului electric.

În timpul acesta se inventează mașinile dinamice, prin care se produc artificial curente electrice pentru scopuri de iluminare; cu aceste mașini se putură face încercări pe o scară întinsă în materie de producțiune electrică a aluminiului, ce se făcure în Elveția și în Berlin și avură rezultate foarte bune. În anul 1887 se formă în Elveția o societate internațională pe acțiuni de industria aluminiului, cu un capital de 10 milioane franci, care înființă în Neuhausen o fabrică grandioasă, folosind o parte a cataractelor de la Schaffhausen ca putere motrice a mașinelor electrice. În scurt timp se fabrică mult aluminiul, și prețul lui scăzu. Astăzi el e de 33 de ori mai eficient de cât nichelul. Astăzi se plătește pentru un chilogram 15 franci și se speră scăderea prețului până la 8 franci. Dar pentru tehnică prețul de 15 franci e deja destul de mic, căci aluminiul fiind foarte ușor, tare și elastic, e de ajuns o mică parte dintr'un chilogram pentru construcțiunile cari reclamă mai multe kilograme de nichel, aramă, oțel, fer sau argint.

Cam de un an se fac încercări în toate atelierele și laboratoarele de a întrebuița aluminiul și pentru alte scopuri mai variate și încercările au dat nu numai rezultate strălucite, ci s'a constatat că, pentru lucrări mai mari în metal, resturile de aluminiul sunt aproape mai importante de cât aluminiul pur. S'a găsit că ferul, arama și bronzul primesc mai toate calitățile esențiale ale aluminiului, numai dacă le amestecăm cu o mică parte de aluminiul în timpul topirii, se purifică mai bine de cât cu procedurile de până acum, atât de costisitoare.

Aceste experiențe recente, făcute d'abia de câteva luni, par într'adevăr a fi chemate să producă o revoluție în tehnica și în industria metalelor. Nu s'a împlinit însă credința că aluminiul va înlătura din tehnică ferul și arama, ci s'a întâmplat tocmai contrariul : ferul și arama devin mai prețioase, de cum au fost vre-o dată, amestecându-le cu aluminiul. Au fost necesare încercări scumpe și o activitate neobosită spre a descoperi oarecare secrete ce înconjoară aluminiul și a înlătura niște greșeli ce s'au ivit la început în fabricațiune. În curând s'a observat că un alt corp, ce se găsea în pământul lutos, solicium, făcea ca aluminiul să fie fragil și aproape fără valoare dacă nu se eliminează din el cu îngrijire ; s'a făcut descoperirea că unele ape alcaline, sărate, atacă extraordinar aluminiul și s'a susținut chiar că apa de mare influențează asupra lui în chip prea fatal, în cât ar fi im-

posibil de a construi corăbiile din acest metal.

Dar încercările făcute în mod științific au dat următorul rezultat : Aerul uscat și umed, ce produce oxidare, așa numita rugină, la toate metalele, afară de aur și platină (chiar argintul devine cu timpul vântat sau negru), n'are nici o influență asupra aluminiului pur. Acidul sulfhidric care se găsește totdeauna în aer, mai ales în locuințe, și înegrește în curând toate obiectele de argint, nu atacă aluminiul, precum nici amoniacul.

Acidul salicilic și potasa bicarbonată însă atacă și chiar disolvă aluminiul, mai ales când le întrebuițăm în stare caldă. Din contra, acidul citric și acidul acetic, precum și sudoarea, scurpatul, etc., îl lasă neatins, așa că aluminiul curat poate fi întrebuițat foarte bine pentru aparate medicale.

Topirea și turnarea aluminiului se fac prea lesne ; baterea sau făurirea are mare avantaj, dacă se face în stare rece. Aluminiul făurit rece devine mai tare și mai elastic de cât altfel, pe când aluminiul făurit în stare caldă devine fragil și crapă.

Aluminiul cu greu poate fi lipit, dar se pot face din el plăci, monete, rulouri sau valțuri și în oarecare condițiuni poate fi arămit, argintat și aurit.

Să vedem acum întrebuițarea aluminiului pur, spre a recunoaște valoarea acestui metal nou.

După cum am mai spus, el purifică de minune ferul și arama, apoi la turnare împiedică formarea bășicilor, prin care adeseori deveneau fără valoare însemnate părți de construcție, ce se confecționau până acum din aceste metale.

El s'a întrebuițat deja cu succes pentru vase de bucătărie : căci acidele organice nu-l atacă de loc ; din aluminiul se fac farfurii, tave, păhărele, etc., cari nu se negresc nici odată ; apoi linguri, furculițe și pahare de bere. În Germania e vorba să se fabrice pentru toată oștirea germană sticle de aluminiu, pentru că nu se sparg lesne, nu ruginesc și sunt mult mai ușoare de cât vasele de sticlă.

În tehnica ce lucrează cu acizuri și fermenturi, în boiangerie, în fabricile de oțet, etc., se întrebuițează de câțiva timp cu un succes deosebit instrumente și aparate de aluminiul. Aluminiul e foarte ușor și de aceea se întrebuițează la fabricarea de binoculi, telescoape, aparate chirurgicale, instrumente pentru navigațiune, pentru observatorii, etc., și sunt puține orașe mari astăzi, în cari să nu se vadă expuse prin galantare chei noi de casă din aluminiul, ce sunt așa de ușoare, în cât nu le simte cineva în buzunar.

Deoarece aluminiul are un sunet mai tare și mai frumos decât argintul, de aceea se întrebuițează la turnarea clo-

potelor; apoi se fac din el escelente instrumente de muzică, trâmbițe și bombardoane; până acum asemeni instrumente cântăreau trei kilograme și erau o greutate pentru muzicanți; astăzi sunt instrumente muzicale mari de aluminiu cântărind d'abea un sfert de chilo.

Din aluminiu se fac luntii și velocipede, cutii pentru conserve; se întrebuintează la împachetarea de ciocolată, ceai, brânză și tutun, în locul staniolului, care oxidează; s'au făcut încercări de a confecționa din aluminiu codiristi de lănci, precum și părțile de metal de la chivere. În fine aluminiul pur s'a întrebuintat cu mare avantaj spre a înlocui lemnul, fierul, cornul și alt material de acest fel. Piepteni din aluminiu pur au nu numai avantajul de a fi mai ușor decât piepteni de corn (de boi), dar mai niciodată nu se rupe vre-un dinte.

Acum e vorba de a bate și monete de aluminiu, mai ales spre a înlocui monetele de nichel și monetele mai mari de aramă. În fine se crede că aluminiul care cântărește așa de puțin, se va putea folosi cu avantaj pentru construcțiuni de aerostate, mai ales pentru mașinile ce au să cearască la dirijarea baloanelor.

După cu am menționat deja aluminiul în aliagiu e aproape mai prețios pentru întrebuintarea practică, decât în stare pură. Topind împreună aramă și aluminiu obținem așa numitul bronz de aluminiu, ce întrece toate celelalte bronzuri în cea ce privește soliditatea, elasticitatea, flexibilitatea și tenacitatea. E vorba numai de a se ști cât aluminiu să adăogă pentru cutare sau cutare scop. Orice fabrică poate face adevăratul amestec cu atât mai lesne, cu cât aluminiul devine lichid extraordinar de iute și de subțire, și dacă se adăogă la aramă, fier și cositor, le face să devie foarte repede lichide.

Întrebuintarea bronzului de aluminiu se recomandă mai ales pentru tot felul de părți de mașini, ca roate, ventile, cazane, tuburi și funii de sârmă. Din bronz de aluminiu s'a efectuat șurupuri de corăbii și părți întregi de nave, deoarece apa de mare îl atacă mult mai puțin decât toate celelalte bronzuri și aliagiuri. Ne așteptăm ca în curând să se construiască nave întregi din bronz de aluminiu. Aluminiul fiind mult mai ușor decât fierul și aramă, se poate admite că asemeni nave vor avea o iuteală mult mai mare decât vapoarele de oțel de astăzi, cu aceleași mașini.

Afară de această se mai crede, că viitoarele țevi de tunuri și de puști se vor face numai din bronz de aluminiu. Țevile din bronzul acesta nu ruginesc, se usează mai puțin decât tunurile de oțel, sunt de trei ori și jumătate mai

ușoare decât tunurile de bronz sau oțel și se încălzesc mai puțin, chiar dacă se trag focuri mai repede și timp mai îndelungat deoarece bronzul de aluminiu e în stare să absoarbă foarte multă căldură.

Dacă adăogăm la aramă șapte la sută aluminiu obținem un bronz de o culoare aurie, foarte potrivit pentru cești, statui, nasturi, etc.

Rezultate tot așa de favorabile a dat și alama de aluminiu, care se poate întrebuinta pentru alte scopuri, decât bronzul de aluminiu care astăzi este deja metalul relativ cel mai ieftin ce se întrebuintează în tehnică.

S'a găsit că alama de aluminiu este un metal ce nu rugineste nici odată; care în foc devine așa de moale, încât se pot face din ea orice obiecte de toate formele, iar la răceală devine tare ca orice bronz de fosfor sau ca cel mai bun oțel topit. Dacă mai adăogăm și ușurința alamei de aluminiu și efințitatea ei atunci trebuie să spunem că

în fine s'a găsit un material ce corespunde oarecum idealului ce s'a făcut deja acum cincizeci de ani despre aluminiul pur, a cărui întrebuintare în tehnică va rămânea restrânsă.

Acest „argint de lut“, cum s'a numit aluminiul în Franța odinioară, pare a deveni mai prețios decât aurul, mai practic decât fierul și poate fi considerat ca metalul viitorului, pentru a cărui întrebuintare se deschid în fiecare zi terenuri noi.

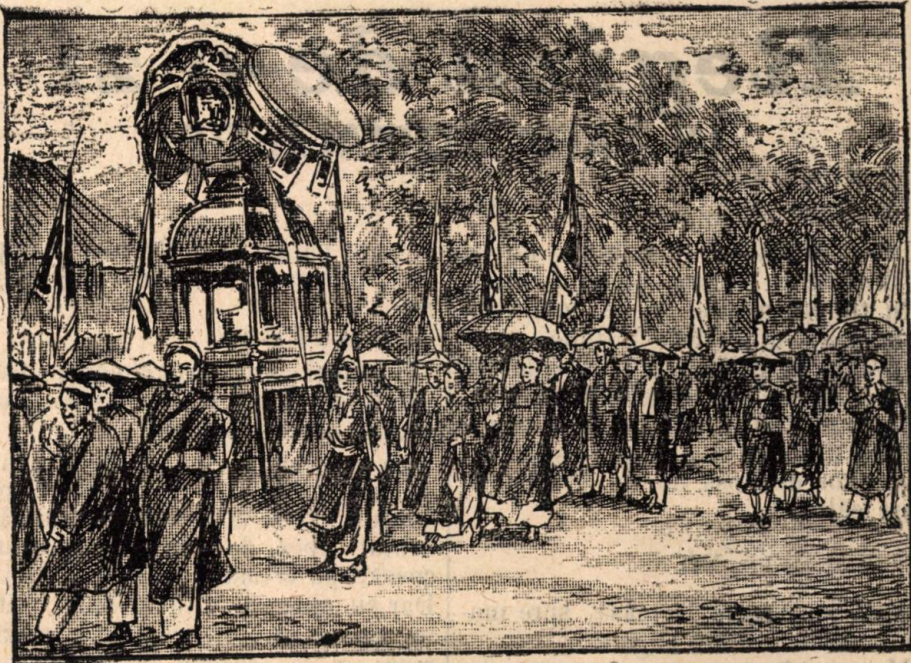
Sunt numai câțiva ani de când noul metal a ajuns în comerț pe o scară mai întinsă și deja putem zice că a câștigat lumea în partea sa. Ne putem aștepta ca anii viitori să ne aducă surprinderi colosale pe tărâmul industriei aluminiului și poate deja către finele secolului se va dovedi, că pe lângă avântul ce a luat electrotehnica, cea mai mare însemnătate pentru tehnică o are invențiunea aluminiului și a aliagelor sale.

IMPĂRATUL ANAMULUI

GENIUL PAGODELOR

Ca să arate interesul ce poartă poporul său, noul împărat al Anamului a făcut acum de curând o largă distribuție de pergamente, căci după credința populară diplomele atrag toate fericirile asupra titularilor și

Ceremonia s'a făcut la Haiphong. O lungă procesiune, compusă din delegații purtând stindarde și însoțite de muzici ciudate, s'a dus din dimineață la reședință, care este și primărie. Dată fiind importanța ce se dă acestei sărbători, reprezentanții Franței au luat parte, și ei, în numele împăratului Anamului au remis diplomele titularilor, cari trebuie să

Delegațiile se duc la reședință

chiar asupra vecinilor lor. E o întregă sărbătoare această distribuție și ea se face cu mare pompă. Un defileu de nenumărate steaguri imprumutate celor mai celebre pagode, un sgomot infernal de gonguri, strigăte de veselie.

le depună apoi, pios, la picioarele genilor binefăcătoare. Aceste diplome sunt cât niște ziare de-ale noastre. În mijlocul lor e un pătrat mare în podobit cu desene bizare în gust anamit. În acest pătrat figurează semnele rituale cari trebuie să aducă

fericirea titularului și i va da noroc în toate.

Există, în toate, o asemănare între China și Anam. În instrucția publică gradele sunt copiate după cele ale Chinei; gradele mandarinatului există ca și în China.

Mandarinii au dreptul la denumiri onorifice analoage cu titlurile noastre de Alteță, Excelență, etc., dar cu o pompă neobișnuită la europeni.

Iată lista acestor ciudate titluri:

Mandarinii de gradul întâi au dreptul la titlul de *Excelență cu renume strălucit*. Mandarinii de al doilea grad au dreptul la titlul de *Excelență cu renume glorios*. Cei de gradul al treilea sunt *Excelenți la administrația meritorie*. Cei de gradul al patrulea sunt *Excelenți cari trebuie să fie primite pretutindeni cu respect*. Cei de gradul al cincilea sunt *Excelenți de considerație universală*. Cei de gradul al șaselea *Excelenți de considerație mijlocie*. Cei de gradul al șaptelea: *Excelenți de model mijlociu*. Cei de al optulea grad sunt *Excelenți considerați la Curte*. Cei de al noulea: *Excelenți a căror administrație inspiră respect*. Cei de al zecelea sunt *Excelenți a căror dreptate trebuie respectată*. Cei de al unsprezecilea grad sunt *Onorabili de virtute stăruitoare*. Cei de al douăsprezecilea grad sunt *Onorabili din lumea literaților de considerație*. Cei de al 13-lea, sunt *Onorabili din lu-*

mea literaților convenabili. Cei de al 14-lea grad sunt *Onorabili ce și indeplinesc convenabil funcțiile*. Cei de al 15-lea grad sunt *Onorabili ce se ocupă cu grijă de mandarinatul lor și așa mai încolo până la Ono-*

distinctiv al rangului ce ocupă ierarhic un fel de globuleț sferic ce se pune în vârful bonetului oficial ce i servește de coafură. Aceste globulețe variază în materie și valoare după importanța slujbei purtătorului lor.

În așteptarea distribuirii diplomelor

rabili prin funcția lor.

Ierarhia chineză se împarte în șapte ordine de cetățeni. În cap vin mandarinii, apoi războinicii, literații, bonzii, plugarii, lucrătorii, negustorii. Fiecare mandarin poartă ca semn

Clasa întâia îl poartă de piatră prețioasă roșie; a doua de mărgean. Apoi vine piatra prețioasă inferioară ciselată în formă de floare. Ultima clasă de mandarin poartă globulețul de aur sau numai poleit.

Regină de-o zi ÎN ȚARA SOMALILOR

— Urmare —

Intervenirea ei, îi asigură un fel de împărăție asupra bietului băiat.

În timpul acestei scene, marinarii isprăveau, unii de a întinde vre-o două-zeci de corturi în partea despre mare; alții a bate scânduri în jurul puțului; și alții a transporta raniții cari în cabinele din vapor sufereau îngrozitor de lipsă de aer, și de prea mare căldură.

VII

Apoi se așezară la masă, spre marea bucurie a d-nei Cigon.

Mai era încă carne proaspătă, lețume, așa că dejunul fu foarte gustos.

Landrin sta mai la o parte, gânditor; deodată tresări, căci pe la spate u apucat fără de veste, de mâneca ainei.

Se întoarse repede și se isbi față în față cu Jă care, aplecându-se pe o parte, ca și cum i-ar fi fost teamă să nu fie zărit de afară, l tiră dupe el

în spre parapet, arătându-i în depărtare, pe coastă, un punct negru și îi zise:

— Abu-Bakar!

Tânărul comandant chemă pe Courville pentru a-i tâlmăci știrile ce i aducea despre Somali.

Jă era dotat cu o vedere uimitor de pătrunzătoare, căci atât comandantul, cât și cocoșatul nu zăriră cu ochiul liber, de cât o pată întunecoasă, pe creasta cenușie a colinei. Dar cu ajutorul unui ochian, putură în adevăr să vadă că era o trupă în marș, și că această trupă era foarte numeroasă.

În capul ei, avea un strengar de talie naltă cu un fel de turban verde pe cap, și o tunică stacojie, care nainta cu pas sigur. Pe acelaș rând, mergea un negru, de înfățișare mediocră, purtând un costum alb, care părea murdar de cărbuni.

În spatele lor, la vre-o 20 de me-

tri depărtare, venea un număr mare de războinici, cari se măreau din clipă în clipă, dar cari nu aveau nici o înfățișare de amenințare, ceea ce uimi mult pe Jă.

— Nu vin ca să atace, zise Jă.

— De unde știi tu asta? întrebă Courville.

— Somali, răspunse negrul, când vin porniți în spre atac, tipă, sbiară, fac gesturi nebune, pentru a-și atîta furia. Uite-i, scoboară în câmpie, fără a-și agita armele și Abu-Bakar nici nu e în mare ținută.

— Tu crezi însă, că vin în spre noi?

— Sunt sigur.

— Cine-i omul acela cu care vorbește?

— Nu-l pot vedea la față.

— Uite-te cu ochianul—zise Courville.

Jă, îndată ce apropie ochianul de ochi, dete un țipăt:

— Alah!

— Ce este?

— Este chiar Abu-Bakar în fruntea războinicilor.

— Dar celalt?

— Nu l-am mai văzut?

Landrin îi luă ochianul din mână și privi.

— Ce păcat, că sultanul acesta arată așa de bine. El este, uite! dar eu îl cunosc pe cel de lângă el.

— Adevărat?

— Se înțelege! Este șoferul nostru Nour.

— Nu se poate!

— Ba da, ba da! Acum nu mă mai mir dacă dupe ce s'a scotocit prin toate colțurile nu am dat de el.

— Dar, pe unde dracu o fi eșit din stânci?

— Asta mă întreb și eu.

— Știi ceva, adaogă Courville, că dacă a găsit vre-o eșire pentru a fugi, Somalii pot cunoaște altele pentru a sosi până la noi, și atunci....

— Ai dreptate, zise repede Landrin.

Robert, urmă el, adresându-se celui dintâi locotenent, ia 20 de oameni bine înarmați și scoborâți pe sfărâmaturi și așteptați-mă că vin și eu numai de cât.

— Se mobilizează, comandante? întrebă Tartyfume.

— Da, d-le, răspunse Landrin.

— Atunci prezent!

— Și eu! declară Taxile scoțând și un gemăt de durere.

— D-ta, nu, d-le Palangrotte, d-ta nu ești în stare: intră mai bine într'un cort.

— Așa, cu femeile la un loc! murmură Palangrotte.

— Unde sunt malandrinii? întrebă gasconul apropiindu-se de parapet: o! au mobilizat și ei!

— D-le Cook, reluă Landrin, intră în cortul d-tale; și d-voastră cucoanelor, precum și toată lumea care nu poate lua parte la combatere.

— D-le, întrebă Jeanna Angerolles pe căpitan, oare vaporul este amenințat de vre-un pericol?

— Pentru ce această întrebare d-ră?

— Pentru că mi-am lăsat pentru astăzi dupe amiază ca să-mi mut un mic geamantan, cu niște lucruri fără valoare, dar la care țin foarte mult.

— D-ta vezi unde sunt prădătorii.

— Cred că până să ajungă aici, mai au vre-o 20 de minute; — am vreme; mă lași să mă duc să-mi iau acel geamântănel?

— Mai bine ar fi să trimiți pe unul din marinari.

— Nu; prefer să mă duc eu singură.

— Cum dorești, dar nu întârzia.

Cum plecă d-ra Angerolles, Landrin luă măsurile definitive. Cel d'al doilea locotenent fu însărcinat cu artileria, cu Torix ca șef al lor.

— D-tale, dragul meu domn Vaillant, îți încredințez comanda fortăreței, în lipsa mea.

— Foarte bine, comandante.

— Veți pune păzitori pe coridor, vre-o 10 oameni, și dacă Somalii încep atacul, îi veți servi cu focuri de puști și tunuri.

— Am înțeles, comandante.

— Cele două tunuri trebuie îndreptate în așa fel ca să măture cele două aripi ale trupeii dușmane. Unul își va descărca mitraliea în stânga și celalt în dreapta; cu chipul acesta Somalii vor rămâne în mijloc, menținându-i într-o coloană compactă, prin care carabinele d-tale vor face ușor ravagii. Ai înțeles...

— Perfect!

Landrin, până în momentul naufragiului, trecuse în ochii călătorilor de un tânăr brav, grațios cu toată lumea, dar în fond neînsemnat.

În schimb, activitatea lui, hotărârea vie și iute de la dezastru încoace, îl scosese într'un relief extraordinar.

Toți îl ascultau cu o supunere oarbă, și când matelotii auziră ordinele date de comandantul lor, fură siguri că se petrece ceva serios și se puseră pe lucru cu toată inima.

Somalii scoborau în spre plajă cu mare iuteală. Sgomotul lor creștea și se auzea din ce în ce.

Cum se apropiau, se vedea bine că erau mai mulți de o mie.

Landrin încruntă din sprâncene, gândindu-se că puteau prea bine să înconjoare Stâncile Geniurilor ca furnicile.

— Ne-am prăpădit. Astia vor să ne spulbere de pe fața pământului, zise Palangrotte.

— Ai dracului! Sunt și cu femeile.

— Așa e! răspunse Vaillant.

Jă, care se furișă după parapet, privea și el, cu o privire arzătoare, marșul Somaliilor. De odată întorcându-se spre Courville:

— Aduce și aiăt-ul lui?

— Ce este aia aiăt?

— Este banda lui de muzică, răspunse negrul.

Cocoșatul crezu că, după obiceiul popoarelor, Somalii mergeau la bătaie cu muzica, ca să îmbărbăteze pe luptători; dar Jă le spuse:

— O, nu; vă înșelați. Nică odată nu s'îl duce aiătul la război. Abou-Bakar trebuie să aibă alte gânduri. Luptătorii lui au aerul a merge mai mult la o serbare.

— Comandante, să asvârl o prună escogrifului ăluia împopoțonat ca un împărat roman? Uite că este drept sub ochiul și mâna mea, — întrebă Tartyfume.

— Nu, d-le, așteaptă.

Abia sfârși aceste cuvinte Landrin, când sultanul se opri la 300 de metri depărtare.

Și pe când oamenii lui se imobilizau, păstrând distanța lor la spatele lui, Nour ridică în aer un baston, în vârful căruia era prins un petec de pânză albă.

— Ce este asta? — întrebă Tartyfume; cer să se predea?

— Ași! — oftă Palangrotte — cum îți închipui așa ceva?

— Ne putem arăta? — întrebă Landrin pe Jă.

— Da; săgețile dacă ar ataca cu ele, s'ar opri în drum.

— Ei au puști?

— Cinci sau șase, cu cremene.

— D-lor, reluă căpitanul, fiți buni de vă urcați cu mine pe parapet?

Landrin, Vaillant, Courville și Savinien, se urcară sus; unul din ei fălăi o batistă albă pentru a arăta că primeau să parlamenteze împreună; — atunci se produse un spectacol curios și neașteptat.

Abu-Bakar, Nour, și toți rășboinicii și aruncară armele pe nisip, pentru a dovedi intențiunile lor de pace; apoi Sultanul făcu vre-o sută metri, escortat numai de Nour și de alți doi somali și oprindu-se apoi ca un om care așteaptă, privi în direcția Stâncii Geniurilor.

— Mimica lui este foarte deslușită, zise Vaillant; comandante, iată-te poftit la dânsul pentru a parlamenta.

— O fi cuminte, ce zici, Jă?! — întrebă Courville.

— Atât timp, cât vor fi femeile și copiii în mulțime, Abu-Bakar nu va ataca. Pentru un moment, nu e primejdie de nici o trădare, răspunse Jă.

— Dar ce va fi vrând dela noi? întrebă și Tartyfume, văicărindu-se de șale.

— Trebuie să scoborâm înaintea lui, zise Landrin.

— Nu d-ta, comandante.

— Ba din potrivă, eu mai întâiu.

— Atunci, te însoțim, adaogă Vaillant.

— Ceea ce vrei să faci, este foarte îndrăzneț, zise Courville.

— Știu....

— Nu ne putem scobori de cât prin puțuri, și dacă ne atacă, vom fi ușor prinși, înainte d'a ne putea urca unul câte unul.

— Asta e așa, dar consimțiți ca să avem aerul că ne este frică?

Să le dăm o asemenea opinie ar fi alt pericol.

— Așa e.

— Nu avem dar încotro. — Cine vrea dar să mă însoțească?

— Eu, eu, eu, ziseră cu toți odată, Vaillant, Courville, Savinien și chiar și Palangrotte.

Dar pe Taxile, cu toată buna lui voință, îl rugară cu stăruință să rămăie pe platformă, cu locotenentul al doilea și cu vre-o 10 marinari, care primiră poruncă a descărca la focuri în somali, pe dată ce i-ar vedea că s'amenință.

Jă le mai spuse următoarele:

— Dacă Nour știe câte puști aveți și dacă mai știe că aveți și tunuri bine înțeles că a convins pe Abu

Bakar să se tocmească cu d-voastră ; luați însă seama și nu vă angajați la nimic.

Și mai cu seamă, d-șoara cu părul blond să nu se arate, adăogă negrul codindu-se.

— Dar de ce ? întrebă cocoșatul cam supărat de interesul cu care vedea pe Jă că vorbește de d-ra Angerolles.

— Credeți mă, răspuse Jă.

— Tu te scoborî cu noi ?

— Nu. Sultanul nu trebuie să știe că sunt aci.

Landrin trimise pe Tartyfume să roage pe Gobert, ca să se urce cu toată lumea pentru că el avea de gând să ascundă în fundul puțurilor pe cei 40 de marinari disponibili, cari erau gata să sară la orice s'ar fi întâmplat.

Gasconul însă, se întoarse dupe 7-8 minute, și zise :

— Locotenentul informează pe comandant, că a descoperit trecătoarea pe unde a trebuit să fugă Nour, și că pe acolo este foarte ușor de scoborât pe plajă.

— A ! foarte bine, vom eși pe drumul acela.

Dar oamenii lui Gobert, tot să se scoboare în puțuri, pe acelaș drum chiar; dacă pot fără a fi văzuți, dacă nu, să fie scoborâți cu fringhiile. Acum să mergem să vedem.

Cum plecă dupe platformă Landrin și cu statul lui major improvizat, eși Micșunica din cortul d-rei Angerolles.

Mititica, pe care o lăsase adormită, se deșteptase. Primul ei cuvânt fusese : Mamă !

La această chemare fără răspuns, Blanșeta, apucată de frică, eșise din cort, aproape dibuind.

Dibuind, căci micuța nu mai disingea nimic în jurul ei, cu tot soarele, decât o fâșie de lumină care o alăuzise afară.

Torix o văzu impleticindu-se, cu brațele ntinse, ca un orb.

Cu capul gol, pe soarele acela groav, ea repeta : Mamă ! mamă !

— Drăguța mea, drăguță ! nu trebuie să stai aci, i zise Torix, luând-o n brațe, pe când fetița cu un zâmbet trist și cu inima ușurată i șopsea :

— Tori !, Tori ! Ce noroc !

Cu cât drag se sărutară amândoi ; poi ducând-o în cort și așezând-o e genuchii o întrebă :

— Nu'ți e foame, micuța mea ?

— Da, sete.

— Bine, așteaptă o clipă.

Și tot repetându-și în gând cu inima sfâșiată :

— Oarbă ! D-zeule, oarbă ! scoase într-o ascunzătoare o sticlă cu lapte pesmeti, pe cari îi pusese bine pentru idolul lui, și i dete să mănânce și să bea, în o dragoste de amă.

O privea foarte mișcat, cu ochii plini de lacrimi, pe când ea își potolea foamea, și el cugeta la pericolele pe care avea să le îndure, sărmana fetiță.

Apoi printr-o ușoară asociație de idei, se înfioră la gândul că aveau să se bată cu Somali ; și Micșunica nevăzând, putea fi cuprinsă de spaimă, auzind sgomotul de pușcă și bubuitul tunurilor.

Atunci, sărmanul om, mângâind-o pe păr frumuseț și cu blândețe, i zise cu vocea lui cea mai dulce :

— Ascultă, Micșunico, știți tu ceva vrea să zică a fi cuminte ?

— O ! da, răspuse drăgălașa copilă, m'a învățat mama. — Unde e mama ?

— E bolnavă, scumpa mea, ca și tine.

— Și nici ea nu mai vede ? întrebă Micșunica cu o expresie de groază.

— Nu, nu mai vede, nici ea, repetă uriașul, cu o sfortare enormă... pentru a înăbuși suspinele cari i sfîșiau inima.

— O să mă duci lângă ea ?

— Da, micuța mea, cum s'o deștepta.

Dar era prea mult pentru bietul Torix cari isbucni în plâns.

Micșunica se gândea... sărmanul și bunul marinăr, începu iar să i vorbească :

— Ascultă, acum în curând, astăseară, sau mâine, trebuie să fii cuminte.

— Și tu, Tori, ești cuminte ?

— Da, răspuse uriașul mirat de întrebare.

— Nu e adevărat. Mama mi-a spus : «Când ești cuminte, nu plângi» și tu plânsești acum... De ce ? spune !

— Am să-ți spun dar nu acum, i spuse el, aproape înăbușit ; înainte de asta, am să-ți spun că ai să se dea focuri de pușcă.

— Știu.

— Să nu'ți fie frică.

— Nu are să'mi fie dacă voi fi cu mama mică și cu d-na, adăogă ea oftând.

— O să tragă însă și cu tunurile.

— A, alea sunt puști mari, mari !

— Da, dar fac sgomot mare, mare, reluă Torix. Poate că o să te deștepte sgomotul ; n'o să te sperii, nu e așa ?

— Tu ai să faci așa sgomot ?

— Da, dar să nu te sperii...

— Și de ce ai să faci așa sgomot ?

— Torix ! — strigă cineva de afară.

— Ce este ?

— Vino !

— Să nu'ți fie frică, Micșunico !

— Nu, nu.

— Să nu ești afară, în soare, imi făgăduiești ?

Micșunica, drept ori-ce răspuns, întinse brațele și apucă de gât pe

Torix, pe care îl sărută lung, zicându-i :

— Haide, du-te de fă sgomotul acela mare, că n'are să'mi fie frică.

Torix se repezi pe platformă ; dar nu era vorba nici de puști, nici de tunuri ; provizia de curaj pe care voise a o da scumpei lui micuțe fusese de prisos pentru un moment ; cei 10 marinari comandați de Vailant, cu puștile în mână, priveau peste parapet și păreau foarte uimiți de spectacolul ce se desfășura înaintea ochilor lor.

Sultanul Abu-Bakar era așezat pe un covor, cu picioarele încrucișate turcește și înconjurat de trei acoliți, printre cari Nour părea cel mai de seamă. Era în fața lui Landrin, care avea lângă el pe Courville și pe Tartyfume.

Carabinele lor stau pe nisip aproape de ei.

Când se apropiaseră de șeful Somaliilor, acesta le făcuse semn să lase armele la distanță pe care o avea și el însuși.

Courville însă se grăbise a spune lui Nour în englezește că ei veneau ca amici, dar că obiceiul țării lor este de a nu se despărți niciodată de puștile lor și că trebuie să se încreadă în cuvântul de oameni cinstiți.

(Va urma).

FELICITARE

De anul nou, copilă dragă,
Eu 'ți urez tot ce dorești
Și n'a ta cale, pretutindeni,
Tot crini și rose să 'ntâlnești !

Să ai și bani și sănătate,
Tot ce'i dori să se'nplinească
Iar cremă și pudră „Flora”
Din casa ta să nu lipsească !

CAROL SCROB

Toți abonații la „ZIARUL CALĂTORIILOR“

Participă cu începere de azi, la următoarele mari și de valoare premii:

1) O sobă «Godin» No. 3, cumpărată de la cunoscuta casă : Industria Metalică «Marcu», B-dul Elisabeta, No. 5.

2) Una pușcă fină de vânătoare, cu 2 țevi, cal. 12, din vechia și renumita fabrică Pieper-Bayard.

3) Un pistol automat de buzunar, Pieper-Bayard, modelul cel mai nou, fiind de calibru mare, 7.65, însă format redus, foarte portativ.

4) Una carabină de mare precizie, cal. 22, Pieper-Bayard, semi-automată.

Toate aceste 3 arme sunt cumpărate de la marele magazin **B. D. Zisman**, 44, calea Victoriei, furnizorul Curței Regale.

5) Una oglindă mare venețiană de cristal ;

6) Una măsuță de toaletă, cu oglinzi de cristal ;

7) Una mașină de cusut de mână ;

8) Două frumoase tablouri.

Toate aceste 5 obiecte sunt cumpărate de la marele magazin de mobile **Marco Dattelkremer**, str. Carol, No. 62.

9) Una pendulă de biuro ;

10) Una chisea de argint de China, foarte frumoase obiecte, cumpărate de la magazinul de încredere **Schmith & Stratulat**, calea Victoriei, 53.

11) Un gramofon perfecționat ;

12) Una mandolină, din lemn de palisandru, ornată cu sidef, cumpărate de la marele magazin de muzică **Jean Feder**, calea Victoriei, 54.

13) Una fructieră, argintată și aurită, cu 12 cuțite pentru desert, aurite, cumpărată de la cunoscutul magazin de bijuterie **Th. Radivon**, B-dul Elisabeta, 9 bis.

14) Una toaletă de bambu veritabil, cumpărată de la bine asortatul magazin de mobile de trestie și bambu, **D. Litmann**, strada Lipscani, No. 3.

15) O duzină crema «Flora».

16) O » săpun «Flora».

17) O » pudră «Flora».

18) 2 ceasornice de argint, pentru bărbat.

19) 5 abonamente pe 6 luni la ziarul umoristic «Veselia».

20) 5 abonamente pe 3 luni la ziarul «Universul literar».

Toate aceste frumoase premii se oferă cu începere de azi, prin tragere la sorți, abonaților «Ziarului Calătoriilor».

Prețul abonamentului: Lei 5 pentru un an, Lei 2.60 pentru 6 luni.

NOUILE MARI PREMII

OFERITE DE ZIARUL

„UNIVERSUL“

ABONAȚILOR SĂI, CU INCEPERE DE ASTAZI:

O NOUA VILA LA SINAIA

«Vila Theodora», construită anume pentru tragerea viitoare, pe strada I. C. Brătianu, în poziția cea mai splendidă din localitate

Un salonaș modern

compus din: o canapea, două fotoliuri, patru scaune și o masă de mijloc, foarte elegant, cumpărat dela fabrica de mobile de artă I. Brezoiu, calea Rahovei, 50, unde se găsește în permanență o bogată și aleasă expoziție de mobile de toate genurile

UN DORMITOR DE BRONZ

de mare valoare, cumpărat de la Industria metalică «Marcu», Bulevardul Elisabeta, No. 8.

O GARNITURA DE MOBILA PENTRU INTRARE

compusă din o canapea, patru scaune, două fotoliuri și o masă cumpărate de la cunoscutul magazin de mobila de trestie și bambu Littman, strada Lipscani, No. 3.

UN DORMITOR DE LEMN FIN

construit în marea fabrică de mobile de lemn Marin V. Ganea, șoseaua Mihai-Bravul, No. 37 și strada Șerbănică, No. 10.—Sucursala calea Victoriei, No. 107.

O SCOARTĂ ROMÂNEASCĂ ȘI O BLUZĂ (IE) DE MĂTASE

de la Bazarul Național de țesături românești de sub conducerea doamnelor Cosco și Duțescu, calea Victoriei, 110, cel mai estin și mai bine asortat magazin în toate felurile de lucrări românești de pânză, lână și mătase

UN SALONAȘ DE BAMBU

cumpărat de la cunoscuta fabrică de mobile în acest gen E. A. Pucher, calea Victoriei, No. 148.—Sucursala Bulevardul Elisabeta, No. 18, «La Cometa Haley».

O DORMEZĂ, DOUĂ FOTOLIURI ȘI UN PARAVAN ARTISTIC

lucrate în vechiul atelier de tapițerie Ioan Niculescu, strada Câmpineanu, No. 31.

O pendulă de stejar afumat și o tavă argintată,

cumpărate de la magazinul de încredere Schmidt & Stratulat, calea Victoriei, No. 53.

O bicicletă, o pușcă de vânătoare și un pistol automat,

cumpărate de la marele magazin de biciclete și arme B. D. Zissmann, calea Victoriei, No. 44.

Un gramofon, o vioară, un flaut și o harmonică,

cumpărate de la cunoscutul magazin de muzică Jean Feder, calea Victoriei, No. 54.

1 pendulă de perete și 6 lingurițe de argint su-

flate cu aur, cumpărate de la cunoscutul magazin «Ceasornicdria Colței».

O splendidă rochie albă,

lucrată artistic în ajururi.

O dormeză, 2 fotoliuri și un paravan artistic,

lucrate în vechiul atelier de tapițerie Ioan Niculescu, strada Câmpineanu, No. 31.

Un ceasornic de aur

cu trei capace pentru bărbat

1 brățară de aur 14 kt. cu 5 perle fine.

2 ceasornice de aur pentru doamnă.

1 inel de aur cu rubin pentru bărbat.

1 pereche de cercei cu diamante și rubine Capuchon, de o mare valoare.

O frumoasă și prețioasă broșă.

1 inel de aur 14 kt., pecetar pentru bărbat.

6 ceasornice remontoir de argint cu câte 3 capace

1 ceasornic de metal emailat.

1 binoclu fin, 6 ceasornice remontoir de metal.

1 elegantă compotieră argintată de mare valoare.

50 cutii de cremă, pudră și săpun «Flora»

în cutii speciale făcute anume pentru abonații noștri.

2 aparate economice de încălzit

inventate de d-nu căpitan Castano.

20 plachete argintate

reprezentând fotografiile Regelui și Reginei, comandate anume pentru premii.

Toți acei cari se abonează cu incepere de azi mai primesc gratuit și un volum din: Memoriile Regelui Carol I.

ZIARUL CĂLĂTORIILOR

ȘI AL ÎNTÂMPLĂRILOR DE PE MARE ȘI USCAT

COSTUL ABONAMENTULUI

Lei 5.—Pe un an în toată țara
• 2.60 • 1/2 • " • " •

Redacția și Administrația

No. 11, Strada Brezoianu, No. 11.

ZIARUL CĂLĂTORIILOR

Apare odată pe săptămână

— MARȚA

Zări un șef dahomean, și se repezi singur, înaltea camarazii or.—Vezi pag. 4888.

ABONAMENT

LA

„ZIARUL CALĂTORIILOR”

Pentru 1 an 5 lei; jum. an 2.60

In vremea amazoanelor dahomeene

Eroismul lui Semba-Dialo

După bătaia soarelui primită toată ziua pe laguna Denham, la înălțimea satelor lacustre Avansury și Ketenu, Porto-Novo răsări dintr-o perdea deasă de copaci. Elicea „Opalului” își precipită sforăelile între țărni canalului Toché, unde caimani enormi se lăfăiau în ultimele raze ale apusului; debarcarăm la ractoreria Regis.

A doua zi fu marșul în mlaștinele Ouémé. Snegalezii trăgeau contra boilor, și ca să-și dea curaj, cântau refrenuri din țara Boudou.

— Hide, Semba, cântă !

Și Semba, frumosul cântăreț al coloanei, spunea cuplete senegaleze, pătaniile eroilor negri.

Tiraliorii îl însoțeau, plescând din limbă, ceea ce dădea impresia unui concert de castaniete...

Trăcurăm mlaștinele pestilențiale Keresa. Camparăm la Dogba, unde osemintele albe ca creta pătau pământul negru...

De la G'bédé, sub neîncetatele atacuri ale dahomeilor, presăram la fiecare campament răniți i incapabili de a urma marșul coloanei.

Senegalezii fiind semnalati, mergeam acum fără să cântăm și, din când în când, artileristii luptau trup la trup ca să respingă atacurile prea îndrăznețe.

Semba se întorcea din luptele aces-te roșu ca un măcelar.

Intr-o dimineață, în toiul invălmășelii, pe când tunurile aruncau grămadă pe marsuinii și amazone, se aruncă singur, înaintea camarazilor, ca să se bată ca acolo... în țara Boudou. Zări, înconjurat de o gardă de luptători îmbrăcați în *gris-gris*, un minunat șef dahomean.

Se repezi, cu capul în jos, ca un taur, în spre șef, căruia îi zdrobi cu o lovitură fața, și pe care îl aduse, scuipându-și dinții, în mijlocul uralelor tiraliorilor.

Semba începu să-și urle refrenul.

Bambala que te

Mai cone oa...

Mai cone oa...

și, ca un leu, fără arme, se repezi tot singur, sugrumă, sparse piepturi și făcu gol în jurul tunului său.

Beat de măcel se repezi după fugarii, ucizând mereu în veșnicul lui hohot de râs.

De odată dispăru. Impresurat de dahomeeni, Semba căzuse, leșinat, trântit de o lovitură de ciomag...

La apelul de seară, fu numărat printre dispăruți.

...Își reveni în fire legat de un stâlp. Încercă să se miște, dar în zadar. Își aduse aminte de odată... A! da... bătaia... lovitura...

Era prizonier și nu se înspăimântă de chinurile ce avea să îndure și pe care le cunoștea, cum le auzise povestite într-o seară, de un camarad care e-vadase în chip miraculos din mâinile dahomeenilor.

Cum începu să se miște, femeile se puseră să joace în jurul lui, bete, oribile ca niște furii, pe când fetișii, tătuați cu semne sacre, veneau să-l scuipe în față.

În fața lui, dindărătul copacilor, luna apărea.

Gălăgia se făcu mai mare, urletele mai sacadate și mâinile bătură mai cu furie.

Semba se silea să rămăie liniștit. La un moment, o amazonă îi tăie o ureche. Vru să sară, dar căzu cu fața la pământ, salutat de hohote de râs și de insulte...

Rachiul începu să circule mai din belșug și dăntuitorii fură cuprinși ca de un fel de *delirium tremens*.

Cealaltă ureche sări, rupând cu dansa o bucată de obraz.

— Eă, Senegal, murmură el, dar sunt tot ca francez.

Semba se ridică.

În mijlocul chinurilor nenorocitul se gânde la țara lui !

Un războinic îi tăie nasul, capul apăru ca un bulgăre îngrozitor, având în mijloc o gaură mare neagră, în care respirația făcea să clocotească sângele.

Ca să-i dea un chin și mai îngrozitor — dislocarea umerilor — fu deslegat de mâini, în timp ce sunete bizare de trâmbețe se auzeau din spre sat.

Era un atac. Zăpăceala fu enormă.

Fără să se mai ocupe de prizonier, dahomeenii, speriați, o luară la fugă, aruncându-și armele.

Atunci, la picioarele stâlpului, biciuit de trâmbețele de atâtea ori auzite și atât de iubite, Semba se ridică; mâinile lui crispate isbutiră să rupă funiile ce-i țineau picioarele; luă două sticle de rachiu ce zăceau pe jos și se repezi urlând la amazoanele ce rămăseseră înlemnite de spaimă.

Cele două sticle îi slujiră de arme: ele sparseră capete, desfunderă piep-

turi și în primele raze ale soarelui ce răsărea, Senegalezii, aiuriți, văzură venind spre dâșii un monstru oribil, agitând cele două cioburi de sticlă roșii de sânge :

Bambala que te

Mai cone oa...

Mai cone oa...

Samba-Dialo înebunise !

VIAȚA LA CONSTANTINOPOL

O aparițiune isbitoare la Constantinopol, sunt purtătorii de greutatea cari, în stradele înguste, adesea ripoase, înlocuesc camioanele; cei mai mulți sunt armeni, oameni puternici cari, încovoiați sub greutatea colosale pășesc încet pe stradă dând jos pe cei cari din nebagare de seamă nu se dau îndată la o parte. Un singur om duce în spate până la opt măzi; greutatea e așezată pe un fel de scaun de hamal, pe spatele-i plecat. Cu deosebire e interesant transportul lăzilor grele și a buților pline; până la opt oameni, câte două sau patru alătura, împărțiți în două grupe, duc la deal și la vale asemeni de greutatea legate de drugi tari, ale căror capete le poartă pe umeri, făcând pași mici de aceeași măsură.

Unul din tablourile rari ale stradei îi-l procură pompierii voluntari. De vr'o zece ani există într'adevăr un corp de pompieri organizați militărește după modelul european, de către contele ungar Széchenyi; acești pompieri aduc mari servicii, dar pentru că au instrumente de stingere prea mari, nu pot să înainteze destul de repede prin stradele înguste; ba în unele părți nici nu pot ajunge. De aci vine că încă dăinuiesc pompierii cei vechi cari aduc mai multă pagubă de cât folos.

În fie-ce mahala sunt tulumbagii, cei mai mulți de meserie hamali, cari, fiindcă fac pe pompierii, se bucură de oare-cari privilegii. La un semnal dat din turnul de observație, ei se reunesc în grabă și aleargă la locul incendiului cu tulumbele lor în mână.

Intr-o seară, când se aprinsese o casă în apropiere de hotelul în care mă aflam, am cunoscut pe acești pompieri ciudați. Mai întâi auzii niște tropăituri înăbușite și niște strigate sălbatice; apoi văzu o trupă de oameni pe jumătate goi, cu picioarele goale, cu făclii în mâini, apărând în fugă de după un colț. D'abia avui vreme să mă dau la o parte; cine întârziează să se păzească căci e călcat în picioare. O ceată turbată, nu alt-ceval patru duceau pe umeri o tulumbă; cei-lalți aveau topoare, securi și frânghii.

Dar ce treabă fac acești tulumbagii? E adevărat că dâșii se află cei dintâi la locul sinistrului, de oare-ce merg în goană pe căile cele mai scurte, ori cât ar fi de înguste și de grele; gândul lor însă este mai mult la furat de cât la stins; de aceea dâșii trebuie să plece de la foc îndată ce apar pompierii regulați.

Este și o luptă de voluntari pentru curățitul stradelor, asemenea foarte ciudată. Cine n'a auzit de câinii din Constantinopol? Sunt o rasă deosebită, urâți, sbârliți, murdari, jumătate lupi și jumătate hiene, având făptura acestor din urmă.

Numărul lor nu se poate hotări, dar pentru că se pot număra ușor grupele de câte o sută, trebuie să fie cel puțin vr'o sută de mii. N'au stăpâni, au numai drepturi și nici o datorie, afară poate de aceea de a curăți stradele înghițind toate murdăriile. Ei le curăță într'adevăr de tot felul de materii animale și vegetale, de oase, de bucăți de carne, de resturi de mâncare cari putrezind, ar infecta și mai mult aerul din mahalalele înghesuite. Câinii sunt, ca să zicem așa, organizați în comune; fie-ce comună de câini își consideră mahalaua sa ca proprietate neviolabilă și vai de câinele strein care ar îndrăzni să intre la dâșii; e mușcat și tăvălit fără milă! Adesea lătrăturile sgomotoase și urletele celor bătuți anunță ast-fel de lupte, turburând une-ori liniștea nopții. Pe cât de folositori sunt acești dulăi într'un oraș, unde toate rămășițele se aruncă în stradă, pe atât ei sunt o pedică la circulația stradelor, deoarece, singuratici sau în potâi, nu se dau înlături de dinaintea nimănui. Adesea stau mai mulți din ei lungeți la soare pe trotuar; atunci n'ai ce să faci, trebuie să-i înconjurî ca toată lumea, căci întrebuințarea băului ar întâmpina nu numai împotrivirea lor ci și pe aceea a turcilor.

Afară de tabloul pitoresc al vânzătorilor gălăgioși, al muzicanților, al cerșetorilor în haine pestrițe, al hamalilor golani, gâfâitori și al câinilor lăptoși curățitori de strade, ceva și mai curios încă prezintă diferitele tipuri din clasele cu dare de mână și de diferite naționalități. Funcționarii turci în haine europenești și cu fesul roșu în cap; europeni cu pălării rotunde sau cu cilindre, persiani maiestosi cu căciuli înalte negre, din piele de miel; șeici arabi arși de soare, cu barbe mari, cu nasuri aquilini cu ochi scânteietori; tipuri de frumusețe sălbatică în haine largi, falfăitoare de mătase, turcoace de toate stările, imbrobodite pe figură, dame europene în haine simple, cochete, însoțite uneori de un cavas al ambasadei lor, care le face loc prin mulțime; cerchezi mândri în

portul lor cavaleresc, turci habotnici foarte gravi cu turbane și caftane lungi de mătase, cu șalvari și vestă cu mâneci; greci dintre cari cei mai mulți în haine europenești și cu fesuri, albanezi cu fustanele și cu haine bogat brodate, țigani de statură sveltă cu păr foarte negru, cu ochi frumoși negri, gătiți într'un chip pitoresc; într'un cuvânt toate popoarele Orientului par a-și fi dat întâlnire în Constantinopol.

Turcii europeni, în urma necontenitului amestec de rasă, se deosebesc prea puțin de ceilalți europeni de sud. Se pot vedea tot felul de figuri, dela cea mongolă-tartarică, până la cea mai nobilă caucasiană, dar tipul originar turcesc, înrudit cu cele mongol, (corp scurt, indelat, cu oase mari, cap mare, frunte joasă, lată, nas oblu, păr negru, întins și culoarea pielii dela neagră până la galbenă), se vede foarte rar și atunci în cea mai mare parte numai la turcii nomazi din Asia-Mică. În Constantinopol domnesc cu deosebire tipurile caucasian, asiatic înaintat și greco-slav.

Contrar de ceea ce este la noi, sexul femeesc e în minoritate pe strade și deosebit de acestea femeile umblă voalate, ceea ce dă vieții de stradă o trăsura ciudată pentru noi cei deprinși a privi din când în când figura frumoasă a unei femei sau a unei fete, a-i admira talia, ținuta și mersul. Nimic la turcoace din toate acestea, căci ele trebuie să-și ascundă pe stradă tot ceea ce femeilor noastre le place să-și arate: figura și-o acoperă cu iașmacul (voalul) iar talia cu feregeaua (un fel de domino).

Iașmacul, din muselină albă, trebuie să lase liberi numai ochii, dar femeile îl scoboară până sub gură pentru ca să poată vorbi și respira mai comod. Damele mari poartă voaluri europene și uneori atât de subțiri încât li se vede toată fața; în contra acestei inovații s'au dat mai multe ordonanțe polițienești, pe baza poruncilor profetului și sub pedesă de a arestare imediată: toate în zadar.

Multe dame se îmbracă în totul după moda pariziană, ceea ce le este permis; când însă es pe stradă trebuie să fie îmbrăcate cu feregeaua; aceasta este o manta largă, fără mâneci, strânsă în dreptul taliei și care cade până la tălpi; partea de sus se aruncă pe umeri și pe cap cu o manta spaniolă (la început maură) ce se leagă sub bărbie. Cele cu avere au feregeaua de mătase; cele de starea de mijloc și de jos și-l fac din colorii bătătoare la ochi: roșu, verde, albastru, violet și galben, sau din mai multe culori deodată.

Turcoaca neeuropenizată are pe sub feregea ilicul, o vestă strâmtă care se ține strânsă cu un brâu d'asupra șal-

varilor. Femeile bătrâne încă poartă încălțăminte numită „terlic”, iminei de piele galbenă; lumea tânără însă preferă cismulițele europene.

Despărțirea sexelor în viața exterioară este așa de severă încât mai nu este ocazie să-și facă cineva o idee despre turcoacele frumoase; chiar pe vapor, sau în tramvai, ele au locuri rezervate; societatea căiei ferate funiculare ce duce dela Pera la Galata pe sub pământ, a pus în vagoanele sale perdele pe cari adevăratele turcoace, îndată ce se așează pe bancă, le trag înaintele-le.

Cine caută în Constantinopol aventuri de dragoste, trebuie să se adreseze levantinelor cochete, considerate ca ușurele și să nu ia niciodată în serios cochetăriile turcoacelor, pentru că turcoaca, după întreaga sa pozițiune socială, nu este nici decum menită pentru poesia amorului, pentru un roman de dragoste; cochetăriile ei, de cari nu face cătuși de puțin economie, au de cauză o stare sglobie, trebuința d'a se recreia de atâta plictiseală.

Intrată în harem ca sclavă, printr'un târg, ne-având acolo nici o ocupație, ducând o viață de visărie, petrecând mereu în *dolce far niente* pe divan, mâncând zaharicale sau trăgând din narghilea, ori fumând țigară, se plictisește de moarte în închisoarea sa. Indată ce poate să părăsească singurătatea haremului și să iasă în lume pentru scurtă vreme, joacă bucroasă toate pozele.

Ocazia face pe hoț și fructele oprite par dulci; aceasta se aplică și la frumoasele femei turce cari vizitează de preferință prăvăliile oprite lor, ale europenilor. Mai înainte făceau prin prăvălii niște nebunii atât de mari încât sultanul Mahmud II (1808—39) a poruncit negustorilor europeni să nu țină în prăvălii decât tejghetari și vânzători bătrâni.

Populația Constantinopolului se compune din 750.000 supuși turci și 130 de mii supuși streini. Dintre cei dintrăi 450.000 sunt mahometani, 150.000 greci și 150.000 armeni. Populația europeană locuiește în mare parte în Pera și Galata, sub protecțiunea consulilor; sunt 110.000 suflete, între cari 50.000 eleni. Din amestecul europenilor cu orientalele (armence, grecoace) au eșit levantinii, o curcitură considerată ca și creolii. Viața europeană este mărginită la sines, căci relațiunile cu turcii au rămas ca în tot d'una numai de afaceri și oficiale. Orgoliul ofensator al orientalilor, care ia oarecum caracterul de superioritate ne respinge, iar marea deosebire de obiceiuri și punctul de considerațiune al vieții, mărginesc relațiunile chiar cu turcii aceia cari printr'o ședere îndelungată în țările apusene s'au cultivat

și, relativ, s'au luminat. Aceștia continuă într-adevăr unele relațiunile obicinuite chiar după ce s'au întors acasă, dar nu se pot sustrage în totul de sub presiunea turcilor fanatici. Astfel, după cum mi s'a spus se poate întâmpla unui european să vadă, schimbându-se cu totul cel mai bun prieten al său turc, care adoptă o rezervă ceremonioasă, de adevărat oriental. Deci cineva preferă mai bine să nu se expună la așa ceva.

Ceea-ce pune o pedică de neînvinș relațiilor mai strânse cu turcii, este de-

osebirea în pozițiunea femeii. Neapărat, din cauze bănești, e regulă și la Turci ca cineva să aibă numai o femeie, pentru că fiecărei femei îi trebuie casă deosebită, cheltueli numeroase, servitori; dar cum s'ar putea forma, din partea noastră, legături cu niște familii a căror bază fundamentală este ca bărbatul să nu mănânce nici o dată cu nevasta sa, să nu iasă nici o dată cu ea în lume? Ar fi ceva necuviincios să întreb pe Turci ce-î mai face nevasta. Turcul nu cunoaște o viață de familie în sensul nostru.

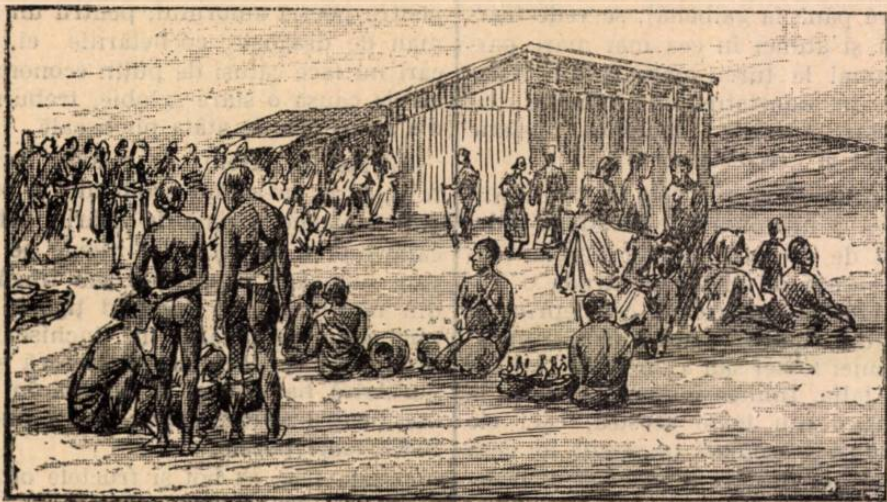
oamenii. Ca animale de transport, cel mai căutat e măgarul.

Un lucru curios, care atrage atențiunea călătorului, e că negustorul african n'are nici comptoar, nici magazin. El își duce marfa din loc în loc, cu măgarul sau chiar cu mâinele. Principalele obiecte de trimis în alte părți sunt: fildeşul, praful de aur și guma, cari se află în cantități enorme.

DIN SUDAN

Sudanul coprinde toată regiunea Africii centrale. Mulți călători cari s'au aventurat prin aceste locuri au fost victime ale climei tropicale ne-

Un lucru la care mai țin și acum e idolatria. Câteva din triburile negrilor adoră idoli, în cari au o credință oarbă. Industria Sudanului este foarte mare. Așa, ei fabrică în mari cantități stoffe de bumbac, di-

O zi de târg la Kochgis

suferite din aceste ținuturi. Primul fapt însă de care se miră călătorul, e viața familiară a acestor oameni. Cu toate că ei sunt de mai multe naționalități, ca: Tuaregi, Arabi și

ferite vestminte, covergi, scaune de pae. Pe lângă aceasta mai exploatează și mine de pietre prețioase ce le aduc un venit colosal. Interiorul Africii este un centru comercial foarte

Studenti din școala militară asistând la un match de «polo».

Negri, cari formează majoritatea populației, păstrează între ei bune raporturi de prietenie.

important. Comerțul se face adeseori de caravane, cari sunt compuse din sumedenii de cămile și peste 2000 de

O pendulă primitivă la Bar

Șefii locuitorilor de aici nu se deosebesc de ceilalți nici prin îmbrăcăminte, nici prin nimic; cu toate acestea ei sunt respectați. Armata în schimb e foarte rău organizată. Ea se compune din militari foarte turbulenți, cari ridică numai decât armele când primesc ordine ce nu le convin. Titlul de cinste al locuitorilor și în special al militarilor, sunt femeile lor. Un om cu cât are o femeie mai frumoasă, cu atât e mai respectat.

Trad. de G. Rosin.

CĂTRE CITITORI

Anunțăm pe cititorii noștri că vom publica ori-ce articole interesante privitoare la călătorii sau vânători, în țară sau străinătate, ce ne vor fi trimise.

Articolele, scrise pe o singură parte a hârtiei, în scrisori francate, vor fi adresate direcțiunei «Ziarului Călătoriilor», strada Brezoianu, 11, București.

IN MACEDONIA

Datini, credințe și superstiții
la căsătorie

Căsătoria este actul cel mai important și cel mai solemn din viața omului.

Toată praxa de la nunți se face cu scopul de a asigura noilor căsătoriți o bună gospodărie, traiu bun și fericit și urmași cari să perpetueze neamul.

Legea prevede mai multe dispozițiuni ca căsătoria să fie cu folos, atât pentru cei doi căsătoriți în parte, cât și pentru societate în general.

Ceremonia religioasă contribuie, pe lângă celelalte dispozițiuni ale legii civile, la înălțarea moralului, la întărirea speranței în viitor prin invocarea darului divin asupra celor căsătoriți. Dar fiindcă nici canoanele bisericești, nici legile civile nu sunt eterne, ci se schimbă după timpuri și împrejurări, de aceea ele n'au aproape nici o valoare în constatarea originii și caracterului particular al unei națiuni; pe când obiceiurile, credințele și superstițiile, adică străvechile datini și credințe religioase, păstrate de un popor prin tradițiune de la strămoșii lor, au o importanță hotărâtoare în stabilirea originii și a vieții sufletești a aceluia popor.

Aci vom înșira unele din superstițiile referitoare la căsătorie, lăsând la o parte dispozițiunile legilor locale și ceremoniile religioase.

Înainte cu câțva timp de nunta propriu zisă, se face *îsusirea* (logodna). Logodna se face în casa miresei așa: Se pune pe masă o farfurie în care se pun inelele logodnicilor, o batistă de mătase și *arvoana*, care constă din două lire turcești, cel puțin.

Azistenții din partea logodnicei mai cer vre-o două *megidiele* (monetă turcească de argint, în valoare de 4 franci și 20 de bani), *ca să se albească nveasta* (mireasa).

Când pleacă de la casa logodnicei, îl face pe mire cu făină pe obraz *ca să trăiască până o albi ca făina*.

Logodnica până la cununie se ascunde de rudele logodnicului.

Din partea mirelui se trimete în Sâmbăta Paștilor, un colac, mai multe ouă roșii într-o batistă și o lumânare colorată de al cărei fitil este atârnat un galben.

La Fărșeroți, cu ocaziunea logodnei, se duce o față de masă mică, de pânză, apoi un păgur (ploscă) de cositor cu rachiu și o farfurie plină cu *poame*, adică bomboane, stafide, năut prăjit.

Trate acestea se amestecă bine în farfurie. Din partea părinților logodnicului se aduce *semnul* — o batistă

roșie de mătase, în care sunt legate într'un colț, câteva monete de aur. Tatăl feciorului, ori dacă nu este în viață, mama lui, scoate din buzunar ori din sân batista cu banii și o dă celui mai bătrân dintre azistenți. Acesta o ia și o pune în farfurie cu *poamele*, o amestecă printre ele și zice: *si s'chirdăsească* (să aibă noroc); apoi ia iarăși semnul din farfurie, îl atinge de barbă de o parte și de alta și zice: *si s'chirdăsească; s'prucusească, s'bănează* (să trăiască) *și s'aușească* (să îmbătrânească). Tot așa fac și ceilalți pe rând; pe urmă mama logodnicei ia smul și-l păstrează până în ziua cununiei, când vin cuscii să ia mireasa.

Atunci se petrece aceeași ceremonie cu semnul, însă în sens invers, așa că semnul ajunge mai pe urmă în mâna socrilor mari, cari îl duc acasă și-l păstrează.

În Epir, în ținutul numit Zagora, unde Aromânii, deși aproape grecizați, mai păstrează vechile obiceiuri aromânești, la logodnă femeia petitoare schimbă inelele logodnicilor. Când se termină celelalte formalități de la logodnă, petitoarea se duce la casa *ginerelui* (mirelui) și vestește săvârșirea logodnei.

Atunci cei din casă anunță la tot satul, prin o detunătură de pușcă acest act, la care răspund dela casa miresei, tot prin detunătură de pușcă. În alte părți, înainte de a se schimba inelele se învește inelul mirelui în miez de pâine dospită.

Tot cu ocaziunea logodnei se trimete din partea părinților mirelui, un colac încăecat de cercei, brățare și câteva bucăți de monete de aur.

Aceste daruri se zic *amaneți* sau *gălică*.

Colacul îl duce pe cap o fată tânără însoțită de alaiu, în cântecele de nuntă obicinuite. Colacul rămâne la mireasă în schimbul altui colac, ce-l trimite părinții miresei, însoțit de diferite obiecte, parte cumpărate, parte lucrute de mâna logodnicei.

O *flurie* ori *trei flurii* (orice monetă de aur), dăruite de logodnic, le poartă mireasa la gât până după cununie, pe un fel de batistă de mătase, ori pe cap, la marginile fesului. Acest dar este *arvoana* sau *semnul*.

Când se apropie ziua cununiei, se fac pregătirile necesare pentru această ceremonie.

Se prind aluaturile; se croesc și se coasă hainele mirelui și ale miresei; se sursește (rade) *grambolu* (mirele); se bate grâul și se pisează cafeaua; se scoate mireasa pe la *șopote* (fântâni) etc.

Cu toate aceste pregătiri și obiceiuri sunt împreunate mai multe superstiții.

Așa, când bărbierul *sursește grambolu, fărtațu* (vornicelul) face semnul crucei pe creștetul mirelui, înainte de operațiune. După această mirele se îmbracă în haine noui; iar nevestele și fetele îi cântă orații de nuntă tipice. Prin hainele mirelui și ale miresei se trec, înainte de a le îmbrăca, câte un fier, o câție (vătraiu) ori clește ca să fie tari și sănătoși ca fierul.

În unele locuri, mirele, din toate hainele, numai cămașa sau flanela le lasă neprimenite.

Când se primenește mireasa, *fratele de mână* adică vornicelul mirelui care poartă *flambura* (steagul) îi pune în picioare ghețele.

Interesant este la Fărșeroți, cum se face *flambura* de nuntă.

Cu multe zile înainte de nuntă, nevestele și fetele care formează *taifa* (cortegiul) mirelui, coase în casa acestuia o desagă și o traistă împodobită cu fluturi, apoi pun la îndemână ca o oca de lână vopsită roșu. Acestea sunt destinate pentru steag.

Cu o săptămână înainte, Duminecă dimineața, se adună fetele invitate, în curtea casei mirelui și câțiva flăcăi ieau traista: lâna cea roșie și o pânză albă pe care sunt cusuți clopotei sau zurgălăi și cu toții se duc în *curie* (pădure).

Pe drum flăcăii trag din carabine cu cremene și din revolvere; iar fetele cântă obicinuitele cântece de nuntă.

Odată ajunși în pădure, fiecare fată adună câte o sarcină de vreascuri uscate și le scot în lumină, unde e locul mai șes; iar cel mai voinic dintre flăcăi, tae o rudă de *ghirnură*, lungă ca de două metri. În vârf lasă *dezi* (ramuri) ca o furcă; o aduce în mijlocul fetelor și ele leagă cele două ramuri ale furcii, una de alta și fac ca un fel de cerc și apoi mai leagă o ramură de cealaltă parte și se face ca o ghiulea mare. După aceasta, bagă pe ramuri și de jur împrejurul lor, lână roșie, bine scărmanată și pieptănată, până ce învelesc ramurile bine așa că se face în vârful ruzii ca un caș rotund și frumos: pe urmă pun pânza cea albă cu zurgălăi pe altă rudă, cu vârful în formă de cruce, în capetele căreia înfig trei mere. După ce s'au isprăvit cele două steaguri, le ieau doi feciori și fetele încing o horă, în capul căreia joacă flăcăul cu steagul cel roșu și cântă cu toții cântecele obicinuite.

Pe urmă fetele își iaș pe umeri sarcinele de uscături și întreg cortegiul pleacă spre casa mirelui în detunături de pușcă și în cântece.

Când ajung acasă descarcă sarcinile și fac din toate o grămadă de lemn, destinate pentru coacerea pâinei, pentru frigerea cărnurilor de nuntă și pentru încălzirea casei, fiindcă la Făr-

șeroți nunțile se fac toamna, când începe să fie răcoare.

Steagurile le învelesc într-o față de pânză albă și le pun pe pat.

Toți se ospătează din grăul fierț și din alte mâncări. Pe urmă iaș steagurile din pat, le desvelesc din pânză și le atârnă pe casă, unde le înțepenesc legându-le bine de coșul casei și le lasă acolo până se isprăvește nunta de tot.

Numai când iaș mireasa le poartă în fruntea alaiului, pe urmă când se întorc cu mireasa iară le pun la loc.

Obiceiul de a face *flambură* la nuntă, există și în Epir și în alte părți; forma și culoarea lui însă variază din localitate în localitate.

În Selia, pentru pildă, steagul se face din pânză roșie, având vârful ruzei în formă de cruce.

Seliotii cred că steagul este semnul libertății cultului; că de mult, când creștinii erau persecutați necum să mai facă steag, nici nunta nu o puteau săvârși de cât noaptea.

Aromânii au fost în totdeauna liberi și fac nunțile ziua și înalță și sună steagul fără nici o frică.

Bateria și fierbera grăului se isprăvește, la Fărșeroți, tot în Dumineca, în care fac și steagul. Bagă grăul într-un sac vechi și-l lasă să se usuce bine; leagă gura sacului și fetele îl bat pe rând cu maiul, cum bat rufele în vale și cântă cântece de nuntă.

După ce alege coaja de pe deasupra grăului, îl vântură.

Aceasta se întâmplă Sâmbătă.

Duminică dimineața îl fierb.

Invitarea nașului, vorniceilor și a oaspeților se face de fete mici, de băieți și chiar de neveste. E bine ca chemătorii să fie un băiat și o fată care au mamă și tată. La Fărșeroți, acești doi feciori se duc mai întâiu la cel mai apropiat *șopot* (fântână) întovărășiți de întreg alaiul, care cântă cunoscutul cântec: *Umple sor, varsă frate*. Apoi umplu ghiumurile cu apă și se întorc cu ele acasă, unde făina pentru colaci e gata; iar fata și feciorul ceru câte puțin, de trei ori fiecare.

Băiatul toarnă apă și fata prinde aluatul. Când cerne feciorul, fata, după învățul femeilor, face cu făină pe o braz, pe nas și pe unde apucă, pe toate babele cari se află de față.

După ce frământă aluatul, îl pun într-un șervet sau șort alb și-l plimbă cântând pe la toți cei din casă și fiecare pune în aluat parale.

Cu paralele adunate la prinderea aluatului soacra mare cumpără un dar pe care îl dă nurorii, când vine în casa ei. Numai puține parale lasă în aluat.

Aceasta se întâmplă Joi.

Vineri de dimineață se duce fratele,

saș un văr al mirelui, cu aluatul și cu o ploscă de vin la mireasă.

Plecarea lui se vestește prin descărcarea unuia saș a trei pistoale.

Același lucru se face și când pleacă de la casa miresei.

La mireasă deșearță plosca de vin adusă de la mire, și-o umple cu alt vin ori cu apă.

În tot cazul, trimisul de la mire nu trebuie să se întoarcă cu plosca goală.

Aluatul îl ține soacra cea mică până când vin cuscrii să ia *nevasta* și atunci îl bagă în disaga *ginerului*. Paralele din aluat le ia însă, mama miresei și le pune Duminică dimineața în ghetele miresei, ca să mulțumească cu ele pe băiatul ce o descultă, când o duc la fântână.

Ducerea miresei la fântână se face Luni de dimineață, după cununie, care a avut loc Duminică în ajun, și se face așa:

Cortegiul întreg pleacă cu mireasa, așa cum a fost gătită la cununie, la o fântână din apropiere.

Aci un băiat o descultă de ghetă și ia paralele. În cântece duc mireasa la fântână și tot în cântece s întorc.

În alte părți, banii ce se strâng în aluat, sunt dreptul fetelor care le-au frământat.

În mai multe comune aromânești, scoaterea miresei la șopote se întâmplă în ajunul nunții, ori cu două-trei zile înainte. Ziua variază; poate fi Joi, când cununia e Duminică, sau Marți, dacă cununia e Miercuri.

La fiecare fântână (de obicei colindă la trei fântâni): *Umple soro, varsă frate*...; iar mireasa scoate apă cu un ibric și mirele, care stă lângă dansa, o varsă de două ori. Mireasa aruncă și parale în fântână pe cari le iaș băieții. Apa care o scoate a treia oară o păstrează că e bună pentru creșterea pârului.

La Crușova este obiceiul, ca mireasa, când vine de la fântână cu ibricul plin, să toarne la toți nuntașii să se spele pe mâini și fiecare aruncă câte o monetă în ligheanul cu care se adună apa.

În Epir scoaterea miresei la fântână se face tot ca la Bitolia, umași cântecele respective se deosibesc într-o cântă și că mireasa se închină la fiecare fântână.

În ziua cununiei pleacă *fărtatlu* (vornicelul) cu *taifa* (alaiul) de la mire ca să ia *paia* (zestrea) miresei. La plecare mama mirelui aruncă pe coada calului fărtatului orz și vin. După ce se adună zestrea, mirele cu tot cortegiul pleacă ca să ia mireasa.

La Fărșeroți, nuntașii cu toții, încălecă pe cai; iar mirelui i se dă calul cel mai bun. Când ese mirele din casă, mama lui îi pune dinainte două *căr-*

veli de pâine, un ghiuim plin cu apă și un inel negru, tăiat, ca să tereacă peste ele și să verse cu piciorul ghiuimul cu apă.

După aceasta încălecă și dansul; iar o fată ori nevastă scarmână înainte-i un caier de lână albă și mama sa aruncă orz peste calul lui.

La Nijopole, când pleacă cortegiul de la casa mirelui, ca să ia mireasa, toți nuntașii smulg dintr'un caier de lână albă, câte un floc și-l pun la butoniera hainei și așa pleacă.

Cei doi vorniceii cu steagurile întovărășesc pe mire, călătorind unul la dreapta și altul la stânga lui.

Mai nainte de toți ajunge la casa miresei *băsădiralu* (conăcarul?) care ia un colac cu gaură mare la mijloc și-l ține cu mâna dreaptă până când vine toți cuscrii, în goana cailor și ia fiecare câte puțin din colac și mănâncă.

La Fărșeroți, zestrea se ia odată cu mireasa fiindcă, de cele mai multe ori, dansa e din alt sat, de la alte *călive* (colibe) și de aci vine și obiceiul de a face nunta călare.

Zestrea se încarcă pe cal, se acopere cu un covor frumos și deasupra se suie un băiat.

E de observat că în toate părțile la aromâni băieții nu pot să lipsească nici de la luarea zestreii nici peste tot de la nuntă.

În multe localități băieții se adună în mare număr și se grămădesc pe zestrea miresei; iar mirele îi *mește* (cînstește) cu bani.

Orî cum ar fi, zestrea trebuie să sosească la socrii cei mari înainte de mireasă.

Un curios obicei, atât la luarea zestreii cât și în tot timpul cât ține nunta, e ca cei din taifa mirelui să fure ce-or putea de la casa miresei.

După ce mirele cu alaiul său sosește la casa miresei, aci se dă o mică masă, într-o sală a parte, în cinstea cuscriilor, pe când în altă cameră mireasa, gata de plecare, își ia rămas bun de la părinți, rude și prietene.

La masa cuscriilor se schimbă și daruri, între altele și mere, în care se înfig și parale. Mirele cu vorniceii săi stă în picioare într'un ungher al sălii. În mijlocul urărilor de la masă se fac și glume și satire pe socoteala mirelui și a miresei; un obicei răspândit la toți românii de pretutindenă.

Scena despărțirii miresei este cât se poate de mișcătoare și sgomotoasă.

Când își ia rămas bun de la părinți, ea se închină, le sărută mâna plângând; apoi bea apa din poala de *șăgun* (haină) părinților săi, ca să-i erte greșelile ce le-a făcut părinților, cât a fost fată.

În sfârșit, când se isprăvesc toate aceste ceremonii, și după ce își fac urările cel mai călduroase, nașul, în nu-

mele ginerelei numără 31 de plăști (un plăstru cam 20 bani) — în alte localități 33 de plăști; — prețul cumpărării miresei. Târguiala se face cu mare haz; unul dă, altul cere mai mult; până ce ajung să se învoiască. Ori-cine poate vedea că aci nu e chestie de bani, fiind prețul cumpărării așa de mic pe lângă darurile ce i se fac; dar se respectă străvechiul obicei moștenit de la romani, la care există un fel de căsătorie numită *coëptio*, adică cumpărare.

Prețul miresei, adică cei 31 (33) de *grași* sau plăști îi iați părinții miresei, dar îi dau tot ei, ca să-și cumpere ce va voi.

Acum calul miresei stă gafa în obor; mireasa iese din casă și varsă, cum a făcut și mirele un ghium plin cu apă, ca să-și meargă în plin.

În Epir, când ese mireasa din poarta casei părintești, varsă spre casă un pahar cu vin.

După ce mireasa încalcă pe cal, se închină de trei ori și fetele-i cântă obiceiul cântec: *Nă sburași și nă fugiși...*

Când cortegiul ajunge la casa mirelui, se oprește înaintea ușei; apoi i se prezintă miresei trei băieți mici ca de 7—8 ani, pe cari îi ia în brațe pe fiecare, îi sărută și le dă zaharicale și câte un măr în care este înfipț câte un *groș* ori *catid* (val. 10 bani).

Obiceiul mai răspândit e, ca mirele să le arunce jos între copii.

Acum mireasa se închină iar de trei ori, apoi o dau jos de pe cal și în locul ei urcă pe cei trei băieți cari se duc călare până trec de casă și acolo se dau jos și dâșii.

În ușa casei o așteaptă soacra cu un vas cu unt, pe care îl prezintă miresei ca să ia cu degetul unt și să ungă pragurile ușei, că numai așa va fi în casă noroc și spor la muncă și în avere.

Alta dată la Fărșeroți era obiceiul ca să ducă mireasa, după ce intra în casă, la *ușiac* (cămin) și să o dea cu capul de el, ca nevasta să aibă mintea totdeauna la casă și să nu fie ca o *teleleică*.

Așa esplică ei, Fărșeroții, acest obicei: pe când în realitate el își are originea și esplicarea în ceremoniile căsătoriei la romani. În treacăt amintesc că la romani, după ce conduceau mireasa în *atrium* (cameră), o duceau înaintea vetrei focului și o făceau să se închine zeilor casei.

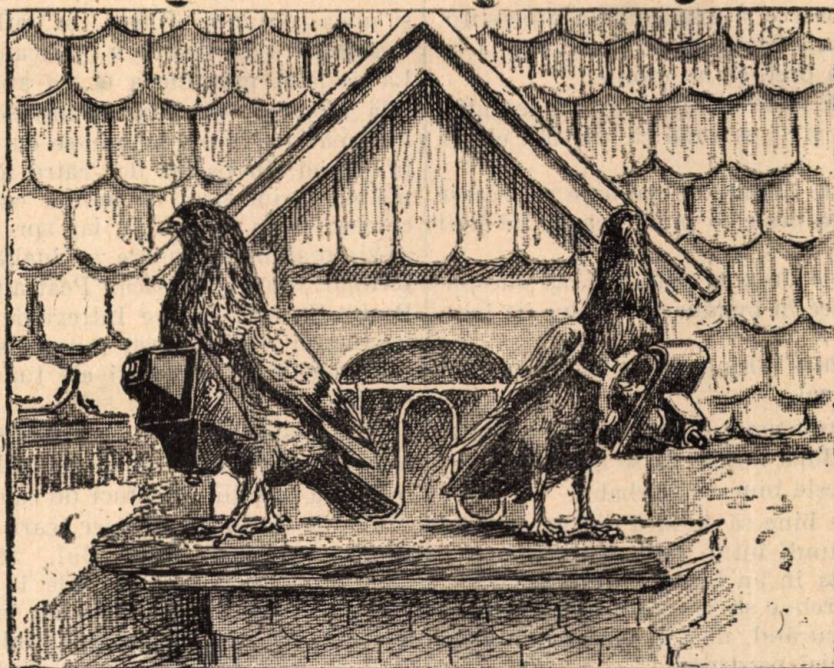
Obiceiul acesta astăzi tinde a dispărea de la aromâni; dar se păstrează la vecinii noștri bulgari, care împreună cu acesta, au împrumutat multe din obiceiurile noastre.

În alte ținuturi, când mireasa se apropie de ușa casei socrilor, femeile din casă îi pun o pâine pe cap ori îi

PORUMBEI FOTOGRAFI

De multă vreme se întrebuintează, pentru transportul scrisorilor în răz-

Un farmacist din Cronberg (Germania) a găsit mijlocul de a adopta porumbeilor minuscule aparate fotografice, cari operează automatic și la intervale regulate 1 îngăduie ast-fel a

boiu, facultatea de orientare a porumbeilor. Ceva ce nu se știa până acum, e că porumbelul ia și fotografiile locurilor pe unde trece.

se lua vederi din înălțimea unui sbor de aproximativ 20 metri pe secundă.

frâng deasupra capului un colac, simbolul belșugului, și-i urează să trăiască și să aibă *nouă feciori și o fată*.

În unele familii s'a păstrat obiceiul de a supune pe mireasă la o încercare mai grea. Pun în curte înaintea miresei, mese, scaune, lemne și alte obiecte grele pe care dânsa trebuie să le ridice cu mâna dreaptă.

Când intră mireasa în casă, după ce unge pragurile și ușorii cu unt, în unele locuri, sare peste prag fără a-l atinge, ceea ce zice că *arsare* sau *tresare praglu*, un obicei ce se practica și la romani întocmai.

În ținutul Mețovei mai e obiceiul ca soacra mare, când sosește *nevesta* la poartă, joacă între celealte femei cu cupa de unt în mână, apoi unge cu unt poarta în momentul când mireasa trece printr'ânsa.

Le Selia, când soacra iese înaintea miresei, în momentul ce aceasta trece pragul îi unge mâinile dintr'un pahar cu unt, pe urmă unge ușorii în chip de cruce, iar după ce intră în casă, îi așterne o bucată de șeiac alb, peste care calcă, ca să trăiască până va fi albă ca șeiacul.

În câteva comune soacra iese înain-

tea miresei neprimenită, îi prezintă paharul cu unt și dânsa (mireasa) unge ușa, închipuind cruci; iar în vremea aceasta alaiul cântă.

Când preotul împlinește ceremonia *încununării*, un băiat ia un ciocan și cleștele și se sue pe casă, și acolo bate cleștele cu ciocanul și face zgomot ca *nevasta* să nu nască copii surzi.

La *Isaia dănțuește*, nuna și alții, aruncă peste miri orz.

Grăunțele de orz ce se anină în barba preotului le adună și le păstrează.

Către sfârșitul cununiei, doi bărbați ori băieți stau afară la ușă și când ies nuntașii de la cununie, cară la fiecare câte un pumn pe spate și mai jos și mult haz se face atunci, că unii vor să scape cu fuga, alții se întorc de frică să nu le *scute* jocul.

În zilele de după cununie se mai practică niște obiceiuri superstițioase: dintre care amintim aci numai două.

În ziua a treia îi dau nevastei nouă un *caer alb* ca să trăiască și să albească ca lâna din caer. Eu cred mai degrabă că acel caer simbolizează una din ocupațiunile cu care cată să se îndeletnicească nevasta.

În ziua a patra *furtașii* pun pe ne-

vasta nouă să facă *pită* (plăcintă) cu o şuțală (făcăleț) de lemn de trandafir, curățit de spinii, în care se simbolizează viața casnică cea mai frumoasă și dulce ca trandafirul; dar și dureroasă și amară ca înțepăturile spinilor de pe dânsul.

Ca încheiere la acest capitol să se mai observe și următoarele superstiții.

În luna Maiu să nu faceți nuntă cu nici un preț, că nu e bine.

Două mirese nu-î bine să se întâlnească și să se vadă că una din ele va muri.

Mirele înainte de cununie să *tresară* (să sară peste) o pușcă, ca să fie ferit de rele.

Mirele, în ziua cununiei, să pue puțină sare în buzunar ca să nu fie înșelat.

Pe mire e bine să-l scoboare cuscrușul de pe cal.

Nevasta nouă să nu lucreze o săptămână după nuntă, că se bolnăvește ori nu trăește bine cu bărbatul.

Nu e bine să se facă în aceeași zi două nunți într-o casă că nu trăesc.

Nunta în an bisect să nu se facă.

Nu trebuie să se întâlnească cununatii de curând, nici în biserică, nici în casă, nici pe drum.

Dacă mirele ori mireasa au frați și surori mai mici, născuți în aceeași lună cu dânsii, aceștia să nu asiste și să nu vadă cununia că vor muri.

(Din volumul d-lui D. Cosmulei.)

PREUMBLĂRI ÎN ARDEAL

LA MOCANI

Spre apus de la calea ce duce de la Trăscău la Aiud, se începe ținutul sateilor *mocănești*. În el pătrunde un drum de județ (comitatens), construit în anii din urmă și care se desface din calea Trăscău—Aiud între Măgina și Felaiud, apucând spre dreapta.

Plecând pe acest drum trecem prin frumoasa pădure de stejar a colegiului reformat din Aiud, apoi lăsând la stânga valea Gârbovei, pe care în jos sunt așezate Gârbovele (Gârbova-de-sus, Gârbova-de-mijloc sau Gârbovița și Gârbova-de-jos) urcăm culmea unui deal păduros pe 7 serpentine mari și frumoase. Locul acesta se numește la Sloboda și se află pe teritoriul comunei Măgina. De aici nu peste mult sosim la poalele muntelui *Pleașa*, care se înalță la 1259 m. dominând înălțimile împrejmuitoare.

De pe culmea lui, acoperită cu pașiște și tufiș rar, avem o privire interesantă nu numai asupra unei mari părți a Ardealului, până pe la munții

hotarnici, ci cu deosebire ni-se înfățișează privirea imarejurimea muntoasă din apropiere, ținutul Mocanilor, în care ne aflăm deja la Pleașa.

În văile de la poalele muntelui, spre apus, zărim casele împrăstiate ale cătunelor Valea-Uzii și Valea-Inzelului țitoare de comuna *Rîmeț*. Rîmețul și mica comună. Olteni se află la marginea răsăriteană a mocănimii. La cealaltă margine a ei, la apus se află *Mogoșul*, al cărui munte se văd în depărtare împreunându-se cu munții Rosiei. În partea de câtră miază-noapte zărim șirul de munți, cari alcătuiesc valea Arieșului, iar spre miază-zi, mai în apropiere se înalță puternicii munți Presaca, Peatra-Cetii, Peatra-Craivei și spre Intregalde Peatra-Caprei. Pe le acești munți se întind părțile de mează-zi ale ținutului mocănesc.

Pe această întindere ale cărei granițe le putem observa de pe Pleașa, se înalță munții cu stânci de calciu și coaste de dealuri puternice, cari se resfiră spre valea Mureșului, schimbându-se înspre această vale în dealuri și coline. Ei sunt brazdați în toate părțile de văi, cu apă de munte cristalină, cari își îndreaptă valurile spre Mureș, alcătuind în mai multe locuri căderi de apă, strimtori de munți și chei din cele mai interesante.

Prin văile aceste și pe coastele înălțimilor printre păduri bogate, se află împrăstiate pe mari întinderi satele mocănești, alcătuite de obicei din mai multe despărțăminte sau cătune.

Calea comitatensă, care ne duce la Pleașa, se continuă mai departe spre apus în lăuntru munților. De la *Rîmeț*, care se alcătuiește din mai multe cătune, sosim la muntele *Tarcău*. Urcând coama lată a acestui munte, care în punctul cel mai ridicat are o înălțime de 1228 m. ne aducem aminte de o strălucită învingere câștigată de către Români la poalele lui, în ziua de 4 Iulie 1849, asupra unei armate ungurești, ce voia să străbată în munți. Lăncerii Români, comandați de tribunul *Fodor*, s'au aruncat ca lei asupra năvălitorilor și cu toate că erau mai puțini la număr și slab înarmați, i-au nimicit, luându-le tot proviantul, câteva sute de puști, două tunuri și mai multe steaguri ungurești.

Dincolo de Tarcău se deschid de ambele laturi ale drumului două văi frumoase de munte. Spre mează-noapte curge valea Poenii, care mai în jos se împreună cu valea Ponorului, iar spre mează-zi își are cursul valea *Toplița*, cu pârâi de stâncă prăpăstioși. Drumul trece mai departe pe

la *Brădești*, un cătun țitor de Rîmeț, și ne duce la comuna *Ponor*.

Ponorul este o comună de munte frumoasă, cu 1183 de locuitori. Ea dimpreună cu Brădești se află în inima ținutului mocănesc, departe de la țară și împrejmuită cu munți și coaste păduroase. Munții ei se mărginesc spre mează-noapte cu hotarul Sălcivelor, din valea Arieșului.

La Ponor se sfârșește drumul comitatens, ce l-au urmat până aci. Acest drum e proiectat să se construiască până la Roșia și Abrud și când va fi terminat, va tăia de-alat ținutul Mocanilor și va fi o însemnată cale de comunicație a mocănimii. El se numește de obicei drumul Abrudului.

Sfârșindu-se la Ponor drumul construit ne facem calea mai departe spre Mogoș pe căi de munte, pe jos sau ceea-ce e mai obicnuit, călare pe cai de munte mititei, dar tari și răbdurii, cari ne duc cu cea mai mare siguranță pe coastele prețipise și pe marginile de prăpăstii ametoare.

Mogoșul este una dintre cele mai mari comune mocănești, cu 3077 de locuitori, cari însă se împart în satele măligani, Miciești, Valea-Barnei, Bârlești și Cojocani. Aceste sunt împrăstiate pe un mare teritor, cu grupe de case și case singurateice, așezate pe coaste și de-alungul pârâelor și văilor. Teritoriul lor are o estensiune de 12.057 de jugăre catastrale și formează marginea apuseană a ținutului mocănesc. *Mogoșul* este încunjurat de trei părți cu piscuri de munți, cu ale căror ramuri i se împreuna la apus și mează-zi înălțimile.

La mează-noapte se înalță *Poenița* (1440 m.), apoi vine stâncoasa *Suli-gata* înspre Lupșa, la apus aproape de Detunata e *Geamăna* cu piscurile sale gemene, iar spre mează-zi își arată vârful *Negrileasa*: tot atâți uriași puternici, de pe a căror culmi ni se deschid priveliști alpine de mare frumusețe.

De la Mogoș spre mează-zi-răsărit (în depărtare de 2—3 ore) se află comuna *Intregalde*, o însemnată comună mocănească, așezată pe valea Gălzii, în o regiune alpină romantică. De ea se țin cătunele Valea-Gălzii și Necrilești.

În Rîmeți, Ponor, Mogoș, Intregalde și în celelalte comune de pe întinsul teritor muntos din preajma acestora, cum sunt Valea Geoagului, Dealul-Geoagului, Tecsești și altele, locuiesc numai Români, numiți de obicei Mocani, curați și neamestecați cu neamuri străine.

Prin satele estinse nu se aude decât graiul dulce și străvechiu românesc, iar pădurile luncile și strâmtorile de

munte nu cunosc alt răsunet, de cât răsunetul duios al doinelor române, căci din zile vechi bătrânești acești codri, aceste plaiuri și chei cu Românii s'au pomenit în mijlocul lor.

Călătorul, care traversează acest ținut, e silit a merge mai mult pe jos sau călare, de cât cu carul, de oare-ce căile de comunicație în cele mai multe părți sunt foarte grele. Pe aici „trebuie să călătorești călare, — scriu d-nii Frâncu-Candrea — călăuziți de câte un mocan, pe potece, prin păduri și pe pârae printre stânci, pe unde numai iederea crește și numai căprioara și mititelul cal de munte pășește“.

Așa este natura acestui loc muntos, cu văi adânci și chei prăpăstioase, care a determinat și așezarea și caracterul exterior al satelor.

Ele sunt foarte împrăștiate, cu grupe de case pe văi și dealuri și pe coastele stâncilor, căci loc plan pentru așezarea de localități mai compacte nu se află. Comunele politice se compun din mai multe cătune sau predii, cari împrăștiate pe văi, poartă nume deosebite. Une-ori chiar și grupele mai mici de case au numiri deosebite, după numele de familie al locuitorilor. Astfel spre pildă pe valea Gălzii, pe la Intregalde sunt grupe de 3—4 case cu numele de: Cheieni, Toporești, Păvelești, Modolești, Mărinești, Nistorești, Florești, etc.

În privința bisericăscă cele mai multe comune (predii) formează parohii deosebite cu biserici proprii. Cauza este parte mărimea lor, d. e. cum sunt satele Mogoș ș. a., parte de-părțile.

Bisericile sunt de lemn, unele foarte vechi; numai ici-colo se văd biserici de piatră, precum la Ponor, Mogoș-Mămăligani și Valea-Barnei etc. Casele asemenea sunt clădite din lemn, din bârne de fag și brad și cu acoperișul de paie; numai puține sunt acoperite cu șindile. În interior se compun de obicei din două odăi, între cari se află tinda, cu cuptorul pentru pâine.

Ocupațiunile de frunte ale Mocanilor sunt economia de câmp și creșterea vitelor sau păstoritul. Se poate că odinioară păstoritul va fi fost cel mai însemnat mijloc de trai, de unde și vine numele de Mocan. Azi însă, alături de păstorit este și plugăritul un ram de câștig principal, căci peste tot Mocanii din Munții-Apuseni — după-cum afirmă și domnii Frâncu-Candrea — „nu se ocupă cu păstoritul nici pe jumătate cum se ocupă Săcelelenii sau așa numiții Mocani din România“.

Cultivarea pământului și prăsierea

cerealelor (bucatelor) întâmpină greutate, de oare-ce pământul e pădureț și neroditor, iar clima este aspră. Dintre cereale se prăsește grâul, orzul și ovăzul, iar cucuruzul (porumbul) numai pe unele locuri. Astfel spre pildă la Necrilești din cauza climei reci cucuruzul nu se coace. Se mai cultivă apoi și pomii roditori.

Portul Mocanilor de la Mogoș, Ponor, Intregalde, Necrilești, Valea-Gălzii, Valea-Geoagelului și Dealul Geoagelului este următorul:

Bărbații în vârstă poartă părul retezat până la mijlocul grumazilor; cei tineri sunt tunși. Vara poartă „colop“ (pălărie) negru, de mărime mijlocie, cu marginile resfrânte în sus; în jurul găvăliei sunt învârtite de 3—4 ori fire galbene de aramă; iarna au căciuli negre de miel. Cămeșile sunt de pânză sau de giolgiu. Lungimea lor este până peste șolduri, gulerul e cu figuri negre sau de arniciu vânat ca: cârligel, păuni, tec. Cămeșa se încheie la guler, la sân are cârligel de culoarea gulerului; mânecile sunt de lărgime mijlocie cu pumnari strâmți, cusuți ca și gulerul și de aceeași culoare, la bătrâni cu ață albă. Peste cămașă se încing cu curea lată, unele împodobite cu flori frumoase. Peste curea se poartă mai cu seamă în sărbători, peptar de piele infundat, cu figuri frumoase pe piept, peste pieptar au mânecar, la care îi zic „laibăr“. Peste pieptarul infundat mai poartă puțin și pieptar lung, crepat, cu flori negre pe partea dinainte, cu 2 rânduri de bumbi vineți de sticlă cu câte 4 ciucuri: negri, vineți sau verzi.

Iarna peste pieptar se poartă *tundra albă* de pânură de casă, cu clină sub-suori; unii poartă și cojoace. Tundra se poartă și vara prin ploaie și în călătorie. Cioarecii sunt de pânură albă de casă, cu cusătura pe dunga picio-rului; în picioare peste cioareci trag „colțori“ ca și cioarecii, eșiți afară de o palmă din opincă; au apoi și învâltori albe de lână. Opincile au gurguie mijlocii, îngurzite frumos și cu nojițe dese. Unii poartă în sărbători și cisme.

Femeile poartă părul din frunte împărțit în două coșite subțirele, răsu-cite, ce se duc până la ceafă; de aci se împletesc două cozi numite „ciupi“, ce se înfășură în jurul capului. Invelitoarea e „chischineu“ de boltă cu flori, legată îndărăt. Femeile bătrâne poartă chischineie vinete cu pui albi. Fetele umblă cu capul desvelit, părul din frunte îl împletesc în „cioc“, dus pe partea dreaptă peste ureche până la ceafă; aci se împletește cu coada de pe spate. Nevestele și fetele poartă cer-

cei și mărege de sticlă, de colorii diferite.

Cămășile de sărbători sunt de giolgiu sau bumbac; cele de toate zilele de cânepă. Ele au brățare de lățime mijlocie; cele de sărbători sunt cusute cu bearcă sau arniciu negru, cele de purtat cu arniciu roșu, la cele mai bătrâne cu arniciu vânat, la sân au cârligel, mânecile de la brățare până la fodorii sunt cu câte o „cheie“ sau două; la cele tinere peste cot sunt „penele“ la bătrâne peste umeri sunt „umerei“; din jos „fodorii“ mari încrețiți cu pene și cârligel; cusăturile pe la mâneci și subsoară sunt cu cârligel de culoarea celorlalte forme. De la brâu în sus cămașa are 2 ciupage, unul pe piept și altul în spate.

Dindărăpt se poartă „zadie“ de lână colorată roșu cu vrăste negre; unele printre vrăste au fire de aramă. Pe partea din jos la călcăie zadiile sunt împodobite cu „pupuleți“ în mai multe colorii. Dinainte au opreg negru de lână, unele „șicluite“ (lustruite), pe margini și la mijloc cu cârligel roșu; pe partea din jos cu o vristă roșie ori galbină. Aceste sunt țesături de casă. Nevestele și fetele în sărbători mai poartă „perpete“ (șort) cu flori din boltă. Peste acestea se mai încing și cu „brăcile“ de păr, roșii, cu vrăste negre, ce le cumpără de la „Mărginene“.

Nevestele și fetele poartă în sărbători pieptare, cari au asemănare cu jiletca; pieptarul e din piele de miel, cusut cu flori frumoase de mai multe colorii, puține sunt cusute și cu mătăsă, cu 2 rânduri de ciucuri pe la sin. Femeile mai bătrâne au pieptare infundate, cusute cu flori de bearcă neagră, impestrițată cu roșu și verde. Unele poartă în sărbători pieptare lungi, descheiate, cusute cu flori mai mult roșii, pe piept de ambe părțile și sub-suori la clină cu ciucuri de „ibrișin“ roșii și verzi. Earna poartă toate pieptare infundate, iar peste ele tundra albe de pânură; mai rar, și cu deosebite în sărbători poartă unele și cojoace, cusute cu flori frumoase.

În picioare au un fel de ciorapi albi de pânură, numiți „cioareci“, până din sus de genunchi, apoi opincă ca și bărbații. În sărbători aproape toate femeile poartă cisme.

Acest port este puțin schimbat pe la Rimeț. Unii din Rimețeni au pălării mai mari și cioarecii sunt croiți cu cusătura dindărăt, ca la Românii de la țară.

INDUSTRIA LA LAOSI

FIERARUL THAY

Iată un fierar îndemânat, capabil să execute ori-ce. Nu lucrează repede, dar e un artist.

În timpul secolilor, strămoșii lui s'au servit, de sigur, de unelte la fel cu ale lui, dar noi ceștia de acum am complicat foarte mult viața...

Foalele meșterului Thay este cât se poate de primitiv.

Din pădurea de bambu care-î înconjoară coliba, meșterul Thay a ales un frumos trunchiu, l'a tăiat în două, a găurit până jos cele două trunchiulețe și a pus în ele două pistoane. A întocmit ast-fel foalele. Spre a alimenta focul, în partea de jos a trunchiurilor a pus două tuburi de fier.

Cu ajutorul ucenicului, flacăra nu se va stinge cât cele două pistoane vor fi manevrate alternativ.

Instalația de ferărie a lui Thay se apropie foarte mult cu aceea a spoitorilor noștri sau a meșterilor lăcătuși.

Doru.

Regină de-o zi ÎN ȚARA SOMALILOR

— Urmare —

Fără îndoială, ex-șoferul incredință pe Sultan că putea să se încreadă în onoarea Francezilor, căci Abu-Bakar se înclină cu majestate, apoi se așează turcește în fața lui Landrin.

Acesta și tovarășii săi se așezară la rândul lor, fără însă a înceta de a se feri și a fi cu ochii în patru.

Abu-Bakar știa bine că la popoarele civilizate se dau serbări sau spectacole înainte de a se începe tratativele grele și porunci să înceapă muzica și danțurile lor sălbatice.

Sus pe platformă un incident, foarte simplu în aparență, venise să turbure pe Jă într'un chip ne mai pomenit.

Foarte bine așezat, ca să nu piardă nimic din cele ce se petrecea la Sultan, negrul, în momentul când începuse muzica și era în toiul ei, tresări deodată zărind pe d-ra Angerolles că se apropia, cu pasul ei de zână, de grupul format de Landrin și de cei trei călători cari îl însoțeau.

În momentul când era să se urce pe fortăreață și cum trecea prin fața tunelului descoperit de curând și prin care trecuse comandantul ca să se ducă la Sultan, dânsa auzi ceva care semăna a muzică.

Ori care artist ar fi fost în locul ei, tot ca dânsa ar fi făcut. Din curiozitate firească, împinsă de voința de a cunoaște până la ce grad de perfecție sunt ajunși Somalii, Jeanna, cu un pas șovăitor la început, se apropia de deschizătura exterioară a trecătoarei. De acolo însă nu auzea tocmai bine; de aceea își puse picioarele pe nisip și înaintă de a binele.

Nimeni nu putea bănui prezența ei acolo. Constatând că între Sultan, șeful Somaliilor și micul stat-major al naufragiaților se stabilise o înțelegere, d-ra Angerolles, sub umbrela ei roză, înaintă până când ajunsese aproape, ca să poată auzi tot.

Atunci se opri. Nimeni n'ar fi putut s'o incredințeze că se afla în mare pericol.

De altfel ea era la patru sau cinci metri departe de tovarășii ei, având încredere mare într'însa și netemându-se de nimic.

Jă, furios, plin de grije și de spaimă, alergase la Torix, care era mai voinic, să-î spue, prin gesturi, nebunia care o făcuse d-ra Angerolles.

Torix, ghicind că era vorba de artistă și departe cu desăvârșire de a pricepe cauza turburării a cărei pradă era Jă, găsea din potrivă că tânăra

fată nu făcuse rău să ia și ea parte la distracțiile oferite de Sultan.

În acel moment Abu-Bakar dăduse ordin să înceapă danțurile și, invitând cu privirea pe spectatori, dete cu ochii de d-ra Angerolles, la spatele comandantului Landrin. Rămase incremenit. Pe fața sa, până aci de nepătruns, se putu citi uimirea de care fusese isbit la vederea acelei fermecătoare frumuseți.

Cu gura căscată, înmormurit de surpriză și admirație. Abu-Bakar avea o atitudine așa de ciudată, încât Landrin, Courville, Vaillant și Tartyfume își întoarseră privirile și rămaseră și ei incremeniți văzând pe tânăra artistă, aproape zâmbind și suferind cu obișnuita ei demnitate omagiile mute a căror expresie nu o mai mira de multă vreme.

— O, d-ră, îi zise Landrin, de ce mi-ai călcat ordinele?

— Cum? răspunse ea.

Courville, roșu și foarte supărat, se sculase. Coccoșatul excitase curiozitatea Somaliilor, căci fu obiectul lor de batjocură; făcea un contrast ridicul de tot alături de eleganța naturală a d-rei Angerolles.

— Ai înebunit? — îi zise Courville. fără a-și măsura cuvintele. Nu avem noi destule pericole? D-ta le mai mărești acum numărul.

— Pentru ce?

Abou-Bakar își păstra aerul lui obrasnic.

Georges îl observa cu un început de ură în suflet. Și el găsea că Jeana făcuse o mare copilărie, expunându-se admirației acestui despot musulman.

Oare căzuse și el sub dominația ei? Se ridică dar și el, și plimbându-și privirea în spre mulțime, cu talia lui înaltă și frumusețea bărbătească, și umerii puternici ce avea, produsese o impresie de liniște și de respect temător pentru mulțime.

Scena aceasta nu dură de cât câteva clipe. Sultanul și supușii lui, fără a-și arăta emoția lor, și fără a se mai mișca, păreau pradă unor noi sentimente.

Landrin văzu pericolul: întorcându-se în spre Courville, îi făcu un gest de liniște, apoi, cu cea mai mare ceremonie pofți pe pianistă să stea lângă el.

Tartyfume, grăbit, adună o grămadă de nisip în formă de scaun, și ca o regină, Jeana luă loc, pe când comandantul zicea, zimbând pentru

ca să nu-l înțeleagă înțelesul cuvintelor lui:

— D-le Courville, și d-ta asemenea, d-le Vaillant, vă rog să cugetați că jucăm aci niște personaje foarte grele. D-ra a făcut rău, bine înțeles, dar răul s'a făcut. Nu mai avem în cotro de cât să ne facem că nu dăm nici cea mai mică însemnătate acestui incident. Georges și cu cocoșatul, ascunzându-și sentimentele de turburare ce le bântuia sufletele, isbutiră a zîmbi și a-și relua locurile. Muzica și danțurile sălbatică începură. D-ra Angerolles, după ce petrecu și se înveseli puțin cu scena coreografică, pe care o văzu, se sculă, făcu o reverință la adresa Sultanului, și se retrase, pe când acesta își duse mâna la inimă, apoi la frunte, în semn de omagiu respectuos.

Un corn se auzi și danțurile încetară. Ceasul parlamentărei cu Abu-Bakar sosise.

Landrin, în urma sfatului dat de Courville, se hotărîse a convorbi cu el, pe un picior de egalitate perfectă. Sultanul vroia să-și dea importanță, trebuia să-l facă să înțeleagă că aveau și ei tot atîta cât și el. Cel mai mare din somali, fiind la distanță respectuoasă, Courville, în calitate de interpret, luă cuvîntul înainte de a fi poftit chiar, și după câteva politețe diplomatice, începe repede cu Nour pe englezește:

— Întrebă pe Sultan cu ce intenție ne-a oferit această serbare și ne-a cerut o întrevvedere?

Atacul era îndemănatic. Dacă Abu-Bakar își inchipuisse că comandantul avea de gând să ceară ajutorul lui trebui să recunoască că se înșelase.

— Ați venit, întrebă el, ca odinioară, Italienii, pentru a cuceri țara?

— Nu, răspunse Courville, după ce ex-șoferul îi traduse întrebarea. Până în prezent, nu avem ce face pe soasta asta, aci; aceasta stabilit, noi trebuie să credem, că dacă m'ați poftit la această conferință, d-voastră aveți a ne adresa vre-o propunere.

Nour după ce traduse încet fraza precedentă Sultanul era să răspundă, și după față, se vedea că începe a se supăra, când Courville adaogă:

— Noi nu am făcut nici un avans. Ceva mai mult, nu știam cărui Suveran aparține această țară. În sfârșit, noi nu cerem nimic.

— Dacă vă înțeleg, zise Sultanul, este că doriți să părăsiți ținuturile mele pe dată ce vă este cu putință.

— Adevărat.

— Dar cum?

— Atunci când ceasul și mijloacele ne vor permite.

— Luați seama, zise Abu-Bakar, începând a se aprinde, dacă eu sunt dispus a trata cu d-voastră în liniște,

să poate ca oamenii mei să-mi forțeze mâna, și atunci...

— Noi avem, arme, muniții și mâncare pentru multă vreme, nu ducem lipsă de nimic, zise Courville.

— Vorbește-l de apă, Nour, întrerupse Abu-Bakar pe arăbește.

Dar ex-șoferul, crezând că nu este înțeles de cocoșat îl întrebă:

— Pentru ce? Nu e mai bine să-l lași să creadă că în privința acestui punct, tu știi ce ai de făcut?

— Poate; cu toate acestea, ași dori să-l văd plecați mai repede.

— În sfârșit, adaogă Courville, suntem hotărîți a sta în fortăreața noastră, și a ne apăra, până când va veni vaporul după care am trimis la Zanzibar, să ne scoată.

— Cât timp vă trebuie pentru asta?

— O lună, răspunse Courville, cu îndrăzneală.

— Eu am să vă propun ceva mai bun, zise Abu-Bakar.

— Te ascult, vorbește.

— Șeful d-tale imi va da o scrisoare, pe care o voi trimite la Aden.

— Ar trebui prea multă vreme.

— Nu, căci trimisul meu se va duce pe una din cămilele mele, și în 8 zile poate ajunge la destinație.

— Numai dacă nu va fi masacrat pe drum, adaogă Courville, cum este foarte probabil.

— Voi trimite două, ripostă Sultanul, și pe căi deosebite.

— Drace! zise Tartyfume, după ce traduse cocoșatul ultimele vorbe, asta vrea cu orî ce preț să se scape de noi!

Reflecția era dreaptă. Se vedea că de colo că Abu-Bakar le oferea târgul cu gândul de a-l vedea plecați mai repede.

Pe când Courville, Landrin, Vaillant și Tartyfume se întrebau ce gând avea Sultanul cu ei, acesta nu înceta de a examina intrarea în stîncă, pe unde dispăruse d-ra Angerolles.

Dacă nu se aștepta s'o vadă, o dorea însă cu ardoare. Privirile lui spuneau mai mult decât cele mai prețioase cuvinte.

Frumusețea Janei se întipărea din ce în ce mai mult în sufletul lui, că se mira și el.

— Nu am, zise el, nici o animozitate contra d-voastră, dar vreau să vă știu departe de aci cât mai repede; în mai multe rînduri au fost pe aici europenii dulci ca mierea, dar cu vorbe înșelătoare pe buze, cari au încercat să mă despoae de regatul meu.

Nu aș vrea să mai mă las a fi surprins. Dacă credeți că trimisiți mei nu vor ajunge la Aden, vă ofer altceva...

— Vorbește!—reluă Courville, liniștit.

— Dacă preferați a pleca, fie în

orient, spre Obock, fie la vest, spre Zanzibar, mă leg a vă da o escortă de o sută, două de oameni, atîtia câți veți vrea.

— Ești foarte amabil, răspunse Courville. Ne-am gândit și noi la asta.

— Dar șeful d-tale primește?—întrebă repede Abu-Bakar.

— Pentru un moment nu refuză, dar cere timp de cugetat.

— Este foarte drept.

— Ai să reclami, bine înțeles, o sumă de bani, pentru a plăti escorta?

— Tocmai vream să-ți spun.

— Cât?

— O mie de taleri.

— Este scump. Cu toate acestea o să-ți spunem peste puțin dacă primim. O mie de taleri este o avere.

— Siguranța și reîntoarcerea d-v. în Franța prețuesc mai mult. De altfel, oamenii mei vor lua acești bani; eu nu mă ating de nici o lăscăie.

— Bine, zise Courville; mâine, la această oră, îți vom spune care din propunerile tale ne convine. Ne vei trimite un om de încredere sau vei veni chiar tu.

Acest răspuns nu prea plăcu Sultanului. La un semn al lui, care arăta nerăbdare, femeile și copiii se retraseră brusc de lângă cel mai mare din luptători și în multime se produse în sgomot îngrijitor.

Pentru a răspunde acestei amenințări și fără a se mișca din loc, Landrin își duse la buze un fluer de argint.

Numai decât eșiră vre-o 40 de marinari comandați de Gobert.

Cu arma la braț și toporul la brâu, ei apărură în ordine, împrăstiați la patru metri unul de altul, ca într-o manevră.

Această manifestație își produse efectul: Somalii se liniștiră.

— Așa dar mâine voi ști ce-ați hotărît?—întrebă Abu-Bakar.

— Să fiți siguri, zise Courville.

Și de o parte și de alta se schimbă salutări grave. Se vedea clar și limpede că era iarbă de pușcă prin aer.

Landrin nu se înșela; de aceea vroia și el să arate Sultanului că în potriua unei armate întregi de luptători, poseda și el, la rîndul lui, mijloace de apărare destul de respectabile. După dorința lui, cocoșatul încheiă convorbirea prin următoarea politețe amenințătoare:

— În țara noastră, după ce ai fost cinstit cu o vizită regală, este obiceiul când te desparți de Suveranul care a făcut-o și pentru a-l arăta la ce onoare este ținut, să celebrezi mărirea și gloria lui prin salve de tunuri. Abu-Bakar, să nu fii surprins dacă, din înălțimea fortăreței noastre, te vom saluta peste câteva minute cu o voioasă spulberătură de artilerie.

VIATA TARANILOR DIN LAOS

Sultanul rămase puțin pe gânduri, iar Nour se îngrozi.

Landrin și tovarășii lui salutară din nou și, foarte liniștiți, pleacă în spre stânci. Marinarii se așezară pe două rânduri ca să le facă drum, fără a mai avea aerul că se ocupă de Somali, prezentând armele cu o corectitudine admirabilă.

Abu-Bakar nu era prost. Se simți turburat atât de atitudine marinariilor, cât și de liniștea șefului lor.

Ajuns pe platformă, Landrin porunci să se încarce tunurile cu praf.

— Înainte de a trage, să se ridice un steag tricolor.

Steagul fu ridicat. Toți strigară cu inimă :

— Trăiască Franța !

Se auzi prima detunătură de tun.

La intrarea unui cort se auzi un glas dulce și drăguț care striga :

— Tori ! Tori !

Urișul alergă la Micșunica, temându-se să nu se sperie de bubuitul tunurilor, cu toate că fusese prevenită.

— Am fost cuminte, nu e așa, Tori ?

— Da, mititica mea scumpă ! — răspunse colosul, acoperind-o de sărutări.

VIII

— Să nu primiți cu nici un preț a porni de aci cu o escortă de-a lui Abu-Bakar; nici unul nu veți ajunge, le zise Jă.

— Crezi ?

— Sunt sigur. Nu zic că vă vor speria cei 100 de oameni ai Sultanului, dar pe drum veți semăna în fie-care noapte din ai voștri, pentru că veți avea a vă apăra și a vă lupta...

— Da, da, răspunse Corville, m'am gândit și eu la asta; ar fi de ajuns zece zile ca să fim topiți cu desăvârșire.

— Dacă țineți să plecați, plecați pe mare.

— Da, dar avem nevoie de un vapor. Sultanul ne oferă să trimeată pe cineva la Aden.

— Dar vă va cere cinci sau șase sute de taleri.

— O mie ! zise Stefan.

— Pe carii îi va băga în buzunarul lui și nu va trimite pe nimeni.

— Tu crezi că nu ține să ne vadă plecați ?

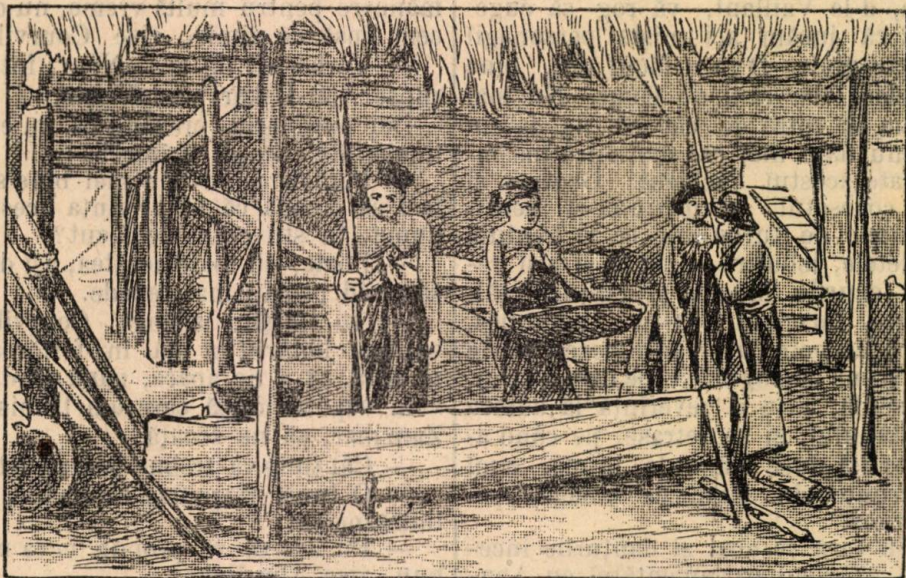
— Nu știu sigur. Dar vizita lui de azi nu trebuie să aibă decât o țintă : să se încredințeze dacă îi puteți ține piept și uide mulți oameni în caz de luptă.

— Știe el cu cine are aface !

— Știe. Poate că este hotărât să vie în spre voi cu intenții cinstite și totdeauna interesate.

— Ce vrei să zici ?

— Mă gândesc la comoara lui : Dacă

Femei anamite ocupate cu cojirea orezului

Toți călătorii sunt unanimi a vorbi despre patima vânătoarei a locuitorilor din Anam și Laos.

Una din ilustrațiile noastre arată

pe acești vânători. Se vede că ei se slujesc de arme de model antic : puști cu cremene, fabricate de armurierii indigeni.

e ascunsă în împrejurimile stâncilor, trebuie să fie grăbit să vă vadă odată plecați... dar acum că a văzut pe d-ra Jeana...

— Pe Jeana ?

— Da, pe d-ra Jeana, cu părul auriu.

— Ei !

— De ce ați lăsat-o să vină în fața lui ? Acum toate intențiile lui trebuie să și le fi schimbat.

— De ce te amesteci tu ? — întreprinsse Courville cu un ton brutal.

— Ai să vezi, ai să vezi ! — reluă negrul, ca și cum n'ar fi înțeles. Este o nenorocire și pentru voi și pentru ea.

— Nimeni nu o putea împedica să audă muzica și să vadă dăncuitorii.

— Da, da, dar nu știați că nimeni nu poate rezista de a-i admira înfățișarea și frumusețea ?

— Ei, o știu ! — zise Courville, oprindu-se deodată !

Ei, pocitul, să îndrăznească a iubi o minune ? Ce nebunie !

— Ia lasă-ne în pace cu d-ra ta cu părul auriu. E vorba de altceva acum. Mai ești dispus să ne servești ?

— Cum de nu ! — răspunse cu sinceritate negrul.

— Mai te duci și în noaptea asta ?

— Da.

— Ce-ai să faci ?

— Vreau să aflu ce pregătește Sultanul, ce zice și dacă e îngrijat de comoara lui...

— Iar comoara ?

— Firește ! Cine știe dacă frica de a o pierde, nu vă va scăpa de Abu-Bakar.

Și apoi poate voi afla prin ce mijloace nădăjduște el să vă depărteze sau să vă nimicească.

— Fie ! Mă duc să informez pe comandant; vei putea să pleci... dar dacă ne trădezi...

— Eu ! Eu !

— Tu știi că puștile noastre nemeresc la distanțe enorme.

— Dacă mă uideți, faceți o prostie mare. Aveți mai bine încredere în mine. Uite ce să faceți : peste noapte veghiați bine ; dacă veți aprinde foc mare, luptătorii Sultanului nu vor îndrăzni să se apropie.

— Da. Tu găsește mijlocul de a trimite această scrisoare la Aden, Obock sau Zanzibar, și averea ta e făcută.

— Pregătiți scrisoarea, — zise el, scânteindu-i ochii.

Pe când Courville se îndrepta către Landrin ca să-i spună toată convorbirea ce avusese, el se simțea atras în spre negru și-i da toată încrederea, cu toate că inteligența și reticențele acestui om îl turbau.

Găsi pe comandant vorbind cu Jeana Angerolles și cu Vaillant.

Tânăra artistă ținea în brațe pe Micșunica, pe care o mângâia.

Vaillant și Landrin tocmai certaseră pe d-ra Angerolles pentru escapada ei, făcând-o să înțeleagă pe-

Pușci cu creme-
ne pentru vână-
toare! Lucrul nu
vi se pare tocmai
practic.

Totuși, acești vâ-
nători se întorc
rare ori cu mâni
goale.

Prin vecinătățile
orașelor, sunt u-
nii cari trăesc ex-
clusiv din produ-
sul vânătoarei, și
care aduc zilnic
porci sălbateci și
păuni negri, uciși
cu carabinele lor
primitive.

A doua ilustra-
ție arată pe feme-
ile anamite la ocu-
pația lor de căpe-
tenie, care este co-
jirea orezului.

Vânători anamiți

ricolul. Jeana zâmbea, neînchipuin-
du-și că greșeala e așa de mare.

— Oamenii aceștia, d-ră, sunt pi-
rați. Or, d-ta știi că albi și mai ales
femeile albe, pentru ei sunt o pradă
rară.

Jeana se roși, își mărturisi gre-
șala și adăogă:

— Ertăți mă, dacă modesta mea
persoană este cauza vreunei mici
complicații. În ceea ce mă privește
pe mine, personal, nu mă tem nici
de Sultan, nici de vr'un Somal, fiți
siguri.

În urmă veni și Courville să vor-
bească cu Landrin despre cele con-
venite cu Jă.

Jeana se retrase discretă.

— Trebuie, zise cocoșatul lui Lan-
drin, să dai lui Jă o scrisoare pen-
tru autoritățile maritime din Obock
și să măsoară cu îngrijire longitudi-
nea și latitudinea acestor stânci.

Se făcu noapte; Jă, cu o sută de
taleri pentru trimisul pe care îl va
alege, părăsi fortăreața.

În urma sfaturilor lui Jă, se aprinse
focuri pe creasta orientală a stânci-
lor și se trase mai multe focuri de
puști, ca astfel Somali să aibă teamă
și să nu se apropie.

Noaptea trecu fără nici o mișcare.
Pe la orele 6 dimineața sosi și Jă.
Prima lui vorbă fu aceasta:

— Ce, nu mai aveți apă?
— Cine ți-a spus asta? îl întrebă
Courville.

— Toată lumea de acolo o spune.
Nour a răspândit știrea asta.

— Ei și?
— Sultanul este hotărât a vă lăsa
să muriți de sete și când vă veți im-
bolnăvi, o să înceapă atacul.

— Bine, dacă e așa, o să aștepte
cam mult.

— Ce ai făcut cu scrisoarea?

— Vărul meu, Kourd, negru ca și
mine, și creștin ca voi, s'a însărcinat.
Va trece prin Hovrar, el cunoștea
drumul la Obock.

— Bine.
— A plecat azi noapte. Fiind pro-
prietarul unei cămile, nu se va în-
griji nimeni de lipsa lui.

— Ești dar credincios, tu?

— Crede-mă! răspunse Jă, foarte
simplu.

— Veți avea recompensa făgăduită.

— Dar mai e alt ceva, zise Jă.

— Ce mai e?

— Abu-Bakar nu și ascunde inten-
ția de a fura pe d-ră cu părul auriu.
Courville tresări nervos. Din ochi
scânteia fulgere de mânie, dar se stă-
pâni cât putu.

— Să vie, zise Courville cu dispreț.

— Dacă m'ai fi ascultat s'o previi.
Știam eu ca Sultanul își va perde

mințile văzând-o. Este un om șiret,
perfid, încăpățânat până la furie. Eu
v'am spus, el e în stare să facă ori-
ce, ca să și ajungă scopul. Dacă nu
ar fi văzut-o, nu ar fi avut alt gând,
de cât să se facă stăpân pe navă, și
pentru asta, nu i-ar fi trebuit de cât
se vă depărteze; dar acum, femeia
asta!

— Tac! Toată lumea se va omori
pentru ei, ca s'o apere.

— Bravo! frumoasă treabă! dar
dacă v'o omori pe toți, nu rămâne ea
în puterea lui?

— D-ra Jeana Angerolles nu va
cădea vie în mâinile lui Abu-Bakar.

— O vei omori atunci înainte?
strigă negrul speriat.

— Eu? răspunse cocoșatul.

— Cine atunci?

— Ea singură, răspunse Stefan.

— A! făcu Jă, incremenit. După
dejun, comandantul fu vestit de vi-
zita a patru Somali, al căror șef era
în persoană.

Cel de al doilea sub-locotenent,
escortat și el de alți trei oameni,
primi ordinul de a se duce înain-
tea lor.

Nour, fără a scoate o vorbă, dete
scrisoarea unui ofițer, și i făcu semn
că va aștepta răspunsul. Și pe când
locotenentul se ducea în fortăreață,
cei patru negri se întinsese la soare,
părind că au toată încrederea.

Landrin îndată ce avu scrisoarea
lui Abu-Bakar, se depărta într'un
colț întovărașit de Courville, Vail-
lant, Tartyfume, doctorul și primul
locotenent Gobert, crezând că fie-care
din ei își vor da părerea în acel nou
consiliu de război.

— Tradu-ne, scumpe Courville;
noi te ascultăm.

După ce desfăcu plicul, Stefan
citi:

„Șeful Francezilor, Joussouf Lan-
drin.

„Această scrisoare este pecetluită
ca să fi încredințat că vine în ade-
văr din partea mea.

„D-zeu să ți dăruiască viață feri-
cită și bine-cuvîntată.

„Suntem veseli, de a vă reînoui o-
fertele sincere și frățești, pe cari ți
le-am făcut erii, în fața luptătorilor
noștri și ai tăi.

„D-zeu e mare! Cu ajutorul lui,
vom putea să te conducem la un
fort, de unde vei putea să te reîn-
torci în țara ta, tu și tovarășii tăi.
Nu te va costa, de cât câți-va taleri
destinați a ți plăti escorta.

„Dacă preferi, ca să trimit la Zan-
zibar să anunțe nenorocirea ta, con-
simțim și asta, căci noi te iubim și
nu vroim de cât salvarea ta. Nour
va ști să ți spue câtă sumă trebuie
să cheltuești în acest caz.

(Va urma).

SCENE SIBERIENE

Fără nume și fără părinți

În fundul Siberiei, acolo unde într-o întinsă, stearpă și sălbatecă regiune mărginită de două șiruri de munți se întinde o vale tristă și lipsită de frumusețile naturii și în care se găsesec minele de kara, soarele apunea aruncând ultimele sale raze peste o întindere vastă și lipsită de orice viață, peste dealuri, munți și văi, toate acoperite de omătul alb, în mijlocul cărora se află vechile închisori, martore ale atâtor chinuri.

O altă lume este aici, o lume depărtată de vuetul popoarelor luminate și exilată de omenirea întreagă; o lume rece și fără patimă, ca omătul și ghiața din jurul ei; o lume menită numai pentru mizerie și suferințele acelora cari sunt siliți s-o locuească.

Nu se zăria nici o ființă omenească în această întinsă sălbăcie. Totul era cufundat într-o liniște tristă și monotonă; iar în urma soarelui, cerul roșu mai arunca o slabă lumină asupra negrelor ziduri.

Deodată colo în depărtare se vede o grămadă de oameni cari înaintau încet. Ei se apropie din ce în ce și acum sunt lângă închisoare. Vr'o 30 sau 40 de oameni cu fețe galbene, neîngrijiți, murdăriți de pământ și lut, în haine proaste și rupte. În jurul lor un lanț de soldați.

Erau condamnații. Se întorceau acum de la muncă. Ajunși aci, poarta gardului ce încunjura închisoarea se deschide și ei intră cu toții în curtea închisoarei. Aici se opresc și așteaptă deschiderea închisorilor. N'au mâncat de dimineață și, trudiți de munca unei zile întregi, stau cu toții îngrămădiți unul lângă altul, tremurând, de frig.

În partea dreaptă a ogrăziei este bucătăria și cei mai mulți din ei aruncă priviri căutătoare în partea aceea. Deodată ușa bucătăriei se deschide și un băiat palid și slab de vr'o 14—15 ani eși afară.

Un murmur se auzi printre criminali. „Ivan, e Ivan“, își zicea unul altuia, „iată-l că vine spre noi,“ ziceau alții.

Ivan se apropie repede de locul unde sta grămada osândiților și îndată se auzi chemat din toate părțile. Încotro se întorcea vedea fețe umilite, auzea voci rugătoare.

— Nu uita, îi zicea unul, Ivan, te rog!

— Nu te teme, Ivan nu uită nici o dată, zise băiatul.

— Și mie Ivan, se rugă altul.

— Lasă că vă știu minte pe toți, zise

Ivan, și se întoarse repede ca și cum i-ar fi fost teamă că îndată vor năvăli toți, fie-care cu altă rugămintă.

— Nu, el nu va uita, își ziceau criminalii unul altuia.

— De n'ar fi Ivan, viața aceasta mi-ar fi mai rea de cât moartea, zicea unul.

— Așa-i, că și mie-mi face un bine câte odată, răspundea altul.

— E bun la inimă băiatul, se amestecă un al treilea în vorbă, azi mi-a făgăduit că-mi aduce câți-va cartofi.

Și tot laudând și bine-cuvântând ast-fel pe Ivan „cel fără nume și fără părinți“, intrară în închisoare unde, pe scânduri goale și murdare de a lungul pereților, în camere întunecoase și umede, aveau să-și petreacă noaptea.

După dâșii câți-va servitori duceau mâncarea ce se împărțea seara și la care ajuta Ivan: câte puțină ciorbă, o bucată de carne și pâne și fiicare. Ivan cel bun mai avea pe ascuns ici vr'un cartof, colo puțin ceai și când mâncarea fu împărțită, ușa se închidea în urma servitorilor, toți erau mulțumitori lui Ivan că-i făcuse să mai uite pentru un moment mizeria lor.

Ivan ajuta în bucătăria închisoarei. Nimeni dintre cei osândiți sau soldați nu știa de unde venise și adevăratul lui nume. Îi ziceau cu toții: „Ivan cel fără nume și fără părinți“.

Singur bucătarul, acela care-l crescuse și femeia lui știa ceva.

Într-o zi un servitor îl întrebă de Ivan.

— De, multe nu știu nici eu, răspunse supărat bătrânul.

— Dar știți mai multe de cât noi cu toții, și începură cu toții să-l roage ca să le povestească istoria orfanului Ivan.

— Era o zi, începu bătrânul, în care viscolul făcea poznă. Eu aveam treabă pe afară și când ieșii din poarta închisorii, văzuî așteptând afară în firg, o femeie slabă, galbenă la față și care d'abia se mai putea ține pe picioare. Avea o față dureroasă care îi făcea milă, fără ca s'a întrebă ce are. Când mă văzu, se apropie repede de mine și mă întrebă de cunoșteam pe toți închiși de aici. I-am răspuns că mai pe toți. Când auzi aceasta, mă întrebă de nu cunosceam pe un Padinoff care era aici abia de un an. Mă rugă de mii de ori să-mi aduc bine aminte dacă nu știam de un Padinoff. Ce era să fac? Știam că un astfel de om, după cum zicea biata femeie, nu era pe aici. O vedeam așa de galbenă, slabă, nenorocită și mi-era milă de ea. I-am făgăduit atunci că am să mai caut ziua a doua printre cei închiși de și știam bine că acela pe care îl

căuta nu se găsea aici. Dar vedeam că puterile o părăseau, că fața ei devenea din ce în ce mai galbenă și dacă nu săriam s'o prind în brațe ar fi căzut jos. Am dus-o apoi la una din femeile osândiților cari trăiesc pe aici. Când cu ajutorul femeii am luat-o în casă dânsa căzu jos fără simțire. D'abia atunci văzuî starea în care se află... și când după câte-va ceasuri mă întorceam pe acolo, la picioarele ei avea un copilăș.

Dar ea slăbia mereu, nu mânca, avea febră și după câte-va zile își dete sufletul. Înainte de moarte se rugă să îngrijim de copil. Ce era să fac? Unde puteam să-l las? La o femeie săracă? Și ce m'ar fi putut bucura mai mult pe mine care n'aveam copii? Și ce nume era să-i dau? L'am numit Ivan, numele singurului meu copil, care mi-a murit pe drum când am fost adus aici și de atunci toți îl numesc: „Ivan cel fără de nume și fără părinți“.

— Bietul Ivan, ziceau toți mișcați de trista și scurta lui biografie.

— Știe el despre aceasta? întrebă un servitor bătrân.

— Nu știe nimic, răspunse bătrânul bucătar.

— Dară femeia?... voia să înceapă altul.

— A fost înmormântată... și acum dați-mi pace, zise bătrânul supărat de a povesti încă odată același lucru.

Tocmai atunci intră Ivan, slab, cu obraji subțieți, cu privirea sficioasă ca totdeauna și văzând servitorii stând l vorbă se duse la o parte. Era fricos și era deprins ca toți să-l evite.

Când el intră, ceilalți ieșiră privind cu milă pe copilul „fără nume și fără părinți“.

Inainte și După
întrebuințarea
Cremei și Pudrei „FLORA“

Pastă de **BUCOL** Apă de gură
dintî 1 leu 1 leu 50

SĂPUN de TOALETĂ
„**FLORA**“

de o calitate ireproșabilă, foarte bine
parfumat, catifelează mâinile și tenul
— Bucata lei 1,25 —

Toți abonații la „ZIARUL CALĂTORIILOR“

Participă cu începere de azi, la următoarele mari și de valoare premii:

1) O sobă «Godin» No. 3, cumpărată de la cunoscuta casă: Industria Metalică «Marcu», B-dul Elisabeta, No. 5.

2) Una pușcă fină de vânătoare, cu 2 țevi, cal. 12, din vechia și renumita fabrică Pieper-Bayard.

3) Un pistol automat de buzunar, Pieper-Bayard, modelul cel mai nou, fiind de calibru mare, 7.65, însă format redus, foarte portativ.

4) Una carabină de mare precizie, cal. 22, Pieper-Bayard, semi-automată.

Toate aceste 3 arme sunt cumpărate de la marele magazin B. D. Zisman, 44, calea Victoriei, furnizorul Curții Regale.

5) Una oglindă mare venețiană de cristal;

6) Una măsuță de toaletă, cu oglinzi de cristal;

7) Una mașină de cusut de mână;

8) Două frumoase tablouri.

Toate aceste 5 obiecte sunt cumpărate de la marele magazin de mobile Marco Dattelkremer, str. Carol, No. 62.

9) Una pendulă de birou;

10) Una chisea de argint de China, foarte frumoase obiecte, cumpărate de la magazinul de încredere Schmith & Stratulat, calea Victoriei, 53.

11) Un gramofon perfecționat;

12) Una mandolină, din lemn de palisandru, ornată cu sidef, cumpărate de la marele magazin de muzică Jean Feder, calea Victoriei, 54.

13) Una fructieră, argintată și aurită, cu 12 cuțite pentru desert, aurite, cumpărată de la cunoscutul magazin de bijuterie Th. Radivon, B-dul Elisabeta, 9 bis.

14) Una toaletă de bambu veritabil, cumpărată de la bine asortatul magazin de mobile de trestie și bambu, D. Litmann, strada Lipscani, No. 3.

15) O duzină crema «Flora».

16) O » săpun «Flora»

17) O » pudră «Flora».

18) 2 ceasornice de argint, pentru bărbat.

19) 5 abonamente pe 6 luni la ziarul umoristic «Veselia».

20) 5 abonamente pe 3 luni la ziarul «Universul literar».

Toate aceste frumoase premii se oferă cu începere de azi, prin tragere la sorți, abonaților «Ziarului Călătoriilor».

Prețul abonamentului: Lei 5 pentru un an, Lei 2.60 pentru 6 luni.

NOUILE MARI PREMII

OFERITE DE ZIARUL

„UNIVERSUL“

ABONAȚILOR SĂI, CU ÎNCEPERE DE ASTAZI:

O NOUA VILA LA SINAIA

«Vila Theodora», construită anume pentru tragerea viitoare, pe strada I. C. Brătianu, în poziția cea mai splendidă din localitate

Un salonaș modern

compus din: o canapea, două fotoliuri, patru scaune și o masă de mijloc, foarte elegant, cumpărat[de la fabrica de mobile de artă I. Brezoiu, calea Rahovei, 50, unde se găsește în permanență o bogată și aleasă expoziție de mobile de toate genurile

UN DORMITOR DE BRONZ

de mare valoare, cumpărat de la Industria metalică «Marcu», Bulevardul Elisabeta, No. 8.

O GARNITURA DE MOBILA PENTRU INTRARE

compusă din o canapea, patru scaune, două fotoliuri și o masă cumpărate de la cunoscutul magazin de mobile de trestie și bambu Littman, strada Lipscani, No. 3.

UN DORMITOR DE LEMN FIN

construit în marea fabrică de mobile de lemn Marin V. Ganea, șoseaua Mihael-Bravul, No. 37 și strada Șerbănică, No. 40.—Sucursala calea Victoriei, No. 107.

O SCOARTĂ ROMÂNEASCĂ ȘI O BLUZĂ (IE) DE MĂTASE

de la Bazarul Național de țesături românești de sub conducerea doamnelor Cosco și Duțescu, calea Victoriei, 110, cel mai eficient și mai bine asortat magazin în toate felurile de lucrări românești de pânză, lână și mătase

UN SALONAȘ DE BAMBU

cumpărat de la cunoscuta fabrică de mobile în acest gen E. A. Pucher, calea Victoriei, No. 148.—Sucursala Bulevardul Elisabeta, No. 18, «La Cometa Haley».

O DORMEZĂ, DOUĂ FOTOLIURI ȘI UN PARAVAN ARTISTIC

lucrate în vechiul atelier de tapițerie Ioan Niculescu, strada Câmpineanu, No. 31.

O pendulă de stejar afumat și o tavă argintată, cumpărate de la magazinul de încredere Schmidt & Stratulat, calea Victoriei, No. 53.

O bicicletă, o pușcă de vânătoare și un pistol automat, cumpărate de la marele magazin de biciclete și arme B. D. Zissmann, calea Victoriei, No. 44.

Un gramofon, o vioară, un flaut și o harmonică, cumpărate de la cunoscutul magazin de muzică Jean Feder, calea Victoriei, No. 54.

1 pendulă de perete și 6 lingurițe de argint suflante cu aur, cumpărate de la cunoscutul magazin «Ceasornicăria Colței».

O splendidă rochie albă, lucrată artistic în ajururi.

O dormeză, 2 fotoliuri și un paravan artistic, lucrate în vechiul atelier de tapițerie Ioan Niculescu, strada Câmpineanu, No. 31.

Un ceasornic de aur cu trei capace pentru bărbat

1 brățară de aur 14 kt. cu 5 perle fine.

2 ceasornice de aur pentru doamnă.

1 inel de aur cu rubin pentru bărbat.

1 pereche de cercei cu diamante și rubine Capuchon, de o mare valoare.

O frumoasă și prețioasă broșă.

1 inel de aur 14 kt., pecetar pentru bărbat.

6 ceasornice remontoir de argint cu câte 3 capace

1 ceasornic de metal emailat.

1 binoclu fin, 6 ceasornice remontoir de metal.

1 elegantă compotieră argintată de mare valoare.

50 cutii de cremă, pudră și săpun «Flora» în cutii speciale făcute anume pentru abonații noștri.

2 aparate economice de încălzit inventate de d. n. căpitan Castano.

20 plachete argintate reprezentând fotografiile Regelui și Reginei, comandate anume pentru premii.

Toți acei cari se abonează cu începere de azi mai primesc gratuit și un volum din: Memoriile Regelui Carol I.

ZIARUL CĂLĂTORIILOR

ȘI AL ÎNTÂMPLĂRILOR DE PE MARE ȘI USCAT

COSTUL ABONAMENTULUI

Lei 5.—Pe un an în toată țara
2.60 — 1/2

Redacția și Administrația

No. 11, Strada Brezoianu, No. 11.

ZIARUL CĂLĂTORIILOR

Apare odată pe săptămână

— MARȚA

O vânătoare de lupi în automobil.—Vezi pag. 4904.

ABONAMENT

LA

„ZIARUL CALATORIILOR”

Pentru 1 an 5 lei; jum. an 2.60

O vânătoare de lupi în automobil

Un bogătaş boer dintr-o provincie de răsărit a Rusiei a încercat să folosească știința modernă la vânătoarea de lupi.

Până acum se mulțumise, ca toți boerii din țara lui, cu sania trasă de armăsari sdraveni pe cari apariția și urletele lupilor nu-l înspăimântau de fel.

Dar când bestiile sălbatice apăreau în număr mare, caii simțeau că au în fața lor ca un obstacol de neînvinși și atunci sania trebuia să se oprească.

În zadar cei trei sau patru cai căutau să înainteze spre lupii agresori; pe măsură ce vre-o câți-va din aceștia din urmă cădeau, se iveau alții din fundul pădurilor albite de zăpadă. Astfel că ceea ce părea să fie o vânătoare folositoare, devenea o aventură periculoasă nu numai pentru cai, dar și pentru oameni.

Așa concepu ideea bogătaşul rus; să înlocuiască sania cu tracțiune animală printr-o sanie-automobil, pe care o construie după propriile sale indicațiuni.

Dacă sania ar fi fost doar o sanie care alunecă pe tălpi, se poate înțelege că n'ar fi putut fi mișcată din loc de către o forță motrice.

Trebuie ca motorul să pue în mișcare roate și să le facă să se învârtască. Dacă o locomotivă n'ar avea roate, vaporii ar lucra zadarnic, căci mașina ar rămânea etern nemișcată.

Ținând seamă de acestea, bogătaşul rus înțelese deci că o sanie-automobil era, propriu vorbind, ceva imposibil și atunci, sub vehicul, care era pus pe patru tălpi, puse o roată mare cu spițe de fier la fel cu roatele remorcherelor.

Caroseria fu transformată într-o adevărată citadelă. De jur împrejur instală o plasă de fier, formând ca un fel de cușcă. Prin plasă practică găuri cât să iasă țeava unei puști, astfel ca vânătorii să fie cu totul la adăpost.

Totul întocmit, bogătaşul rus întreprinse prima sa vânătoare împreună cu trei amici ai săi, minunați trăgaci, pe cari îi invitase la această senzațională aventură.

Auto sania ajunse într-o pădure,

într-o parte unde se deschidea un luminis larg.

Aci mașina fu oprită și numai de câțiva lupi, simțind miros de carne vie, ieșiră de prin toate colțurile și ascunzătorile lor.

Vânătorii îi lăsară să se apropie și când bestiile carnivore și sălbatice fură destul de aproape spre a fi ni merite sigur, din cele patru colțuri ale citadelei mobile porniră gloanțe omoritoare cari loviră fără greș pe lupi, ucigându-i sau rănindu-i grav.

Cu toate astea bestiile, curagioase și tenace, nu fugeau.

Când socoti cantitatea de vânat suficientă, rusul porni mașina.

Dar și lucrul acesta a fost greu, de oare ce înaintea auto-saniei se ridicaseră ca movile cadavrele fiarelor.

C. Arg.

PLECAREA LA SMIRNA

Reproducem acest capitol din interesanta lucrare „București-Cairo” a d-lui dr. C. I. Istrati:

Plecarăm aproape de orele 10 pentru a trece prin marea de Marmara și Dardanele și a ajunge a doua zi la Smirna.

Marea a fost ceva mai agitată se pare, ca de regulă, la eșirea din Dardanele.

Când ne-am sculat dimineața priveștiștea ce ni se oferea era din cele mai plăcute.

Lipsea soarele luminos și auriu, care dă atâta viață țărurilor înverzite, stâncilor izolate, valurilor mării și orașelor privite de departe. Cerul era tot acoperit cu nori și temperatura deși nu rece, era însă mai puțin caldă decât ne așteptam.

„Împăratul Traian” plutea majestos, cu viteza sa normală pe marea ca un lac, de oare-ce intrasem în canalul dintre coasta asiatică și insula Mitiline, ce se afla în dreapta noastră.

Coasta din stânga nu prezenta nimic particular, deși accidentată și ea, dar avea aspectul trist, de o culoare mohorâtă închisă, uniformă, fără ca ceva să-i atragă privirea.

Coasta din dreapta ne arată frumoasa insulă Mitilene, una din cele mai populate și mai avute, de oare-ce se pare că contribuie anual cu 6 milioane la bugetul imperiului turcesc.

Insula Mitiline e accidentată, are ridiciături serioase și reprezintă aproape un județ de la noi.

Pădurile sale se vedeau goale și nu numai abundente; plopul ce se zăreau pe coaste aveau frunzele căzute ca și la ai noștri în timpul ernei. Maslinii însă cari, ca și prunul la noi, acoper suprafețe considerabile, de oare-ce constituie una din principalele avuții ale insulei, se vedeau de departe ca niște păduri

verzi, căci păstrau tot frunzișul lor, acoperind cu deosebire coastele insulei.

Maslinii, văzuți mai de aproape după forma și culoarea frunzii și natura trunchiului, pot fi cu ușurință luați drept sălcii de la noi.

Frunza este la fel și ea se poate ușor vedea la noi, în butoaiele cu măline ce ne sunt trimise; trunchiurile măslinilor, după cum i-am văzut mai de aproape la Smirna, sunt foarte neregulate, crescute ca arborii noștri ce au fost neconținut supărați de vite, cu umflături, groși și gunoși și în disproporție cu grosimea ramurilor ce es din ei. Sălcii noastre de pe malul Dunărei, cari au fost neconținut tunse și cu trunchiul gros, întortochiat și găunos, cum sunt foarte bine zugrăvite într'un tablou datorit căpitanului Săulescu, fac să se asemene cu totul măslinilor ce am văzut.

La Smirna unii din acești arbori ce am văzut în grădini particulare, purtau încă fructele lor; acestea însă sunt displăcute la mâncare, dacă nu sunt supuse mai întâi la o anumită preparațiune, pentru a le aduce în starea în care sunt vândute în comerț.

O mare parte din untdelemnul ce se consumă în țară la noi vine din această frumoasă insulă.

Nu mult după aceasta, urmă satele ce defilau în fața noastră, orașul—capitala insulei—ce poartă același nume.

Acolo se văd pe un promontoriu încă ruinele unui castel genovez, în care turcii și-au făcut cazarma lor și, dacă nu mă înșel, și temnița localității. Orașelul, văzut de departe, e foarte frumos situat și cu aspectul plăcut; te surprinde însă lipsa bisericilor, cari la noi domină—mai ales în Moldova—cel de pe urmă sat, atrăgându-ți de departe atențiunea.

Turnurile moscheelor au precădere și turnurile bisericilor creștine, adesea fără clopote, sunt reduse la proporții astfel încât să nu supere nici chiar în peisaj frumusețea siluetei de la minarete.

Vasele noastre comerciale pentru moment nu se mai opresc în acest port, în care s'au dus din când în când fainurile noastre. Ar fi de dorit ca, păstrând linia mare Constanța-Alexandria, să avem în același timp și vase mai mici, căci am convingerea că, pentru toate articolele noastre de export curent, Arhipelagul constituie un deosebit din cele mai importante.

De altfel pentru marina noastră comercială ar fi o fericire dacă în acest Arhipelag am putea la un moment dat să căpătăm o mică insulă, pentru a avea un port al nostru la orice împrejurare și în care să avem depozitate mărfurile noastre de export, cari ar putea fi luate în urmă cu ușurință de către vasele mici ale diferitelor insule vecine.

Această chestiune a apropierei unei insule din Arhipelag ar trebui să fie studiată de serviciul nostru maritim și să fie și în gândirea oamenilor noștri po-

litici, care la un moment de schimbare a stărei geografice a statelor din peninsula balcanică s'o aibă în vedere.

Portul Mitiline e atât de important în acest arhipelag, după Smirna, în cât el a fost ales acum câțva timp spre a fi blocat de flota internațională.

Populațiunea insulei este în mare majoritate greacă, astfel că abia 6 la sută e constituită de cea turcească.

Temperatura insulei și în special a orașului Mitiline este foarte potrivită în timpul verii, astfel că populațiunea de la sudul acestor regiuni și mai cu seamă aceea a orașului Smirna, petrece vara în Mitiline.

Acest oraș, după detaliile ce le-am avut de la persoanele flotei noastre care îl cunoaște, este unul dintre cele mai curate și mai dragute din aceste regiuni, astfel că în timpul verii, când căldurile umede de la Smirna și intensitatea soarelui ce orbește orașul cu razele sale, ce cad direct sau sunt reflectate de apele golfului, când tăntări și muștele fac viața nesuferită, populațiunea avută pleacă mai la nord și de preferință în capitala insulei Mitiline, care prin expunerea sa fiind deschisă vânturilor nordului, are un climat mult mai temperat.

Dacă navigațiunea prin aceste canale este atât de plăcută din punctul de vedere al pitorescului, și dacă câte odată marea este liniștită, căci adesea chiar în trecătoare la Mitiline, este destul de agitată, mă întreb de ce serviciul nostru maritim preferă acest traseu față cu pericolele ce el poate prezenta din cauza apropierii țărmlui.

Nu văd nevoia de a trece prin aceste părți, cu atât mai mult cu cât se pot întâmpla nenorociri sau accidente destul de costisitoare și displăcute, ca acel survenit vasului „Principesa Maria”.

Cu toată necompetința mea, cred că pentru vasele ce nu se opresc în portul Mitiline, ar fi mult mai bine ca plecând de la intrarea Dardanelor, să ia largul mării, lăsând la stânga insulele Tenedos și Mitiline și descriind o jumătate de cerc să intre în golful Smirna.

Poate că acest drum să fie mai obositor pentru cei ce au răul mării, dar are avantajul de a fi mai sigur și în același timp de a fi chiar mai scurt ca traect, astfel în cât s'ar face mai curând și s'ar arde și mai puțin combustibil.

Cred că chiar din punctul de vedere al tensiunii personalului, ținut tot-d'auna a fi vigilent în timpul mersului vasului, ar fi mai puțin obositor căci ar avea mai puține obstacole de evitat.

Probabil că în astfel de condițiuni nu s'ar fi întâmplat nici cele petrecute cu „Principesa Maria”, când din fericire nu am avut totuși nici un sinistru de înregistrat.

Dar eu judec teoretic, cuvântul îl au cei ce conduc vasele și cunosc amănunțimile ce mi scapă poate mie.

Intrarea la Smirna, prin mările gol

cu același nume este cât se poate de frumoasă.

Golful acesta de sigur că pe timpul romanilor, pătrundea cu mult mai adânc în interior, astfel că tot orașul de jos care e destul de mare, și toată suprafața pe care se află stațiunea ferată și soseaua ce duce sus în colina Engleză, de la Bârnovo, sunt făcute pe pământ câștigat asupra apei.

Un mic flaviu, Gediz, adevărat torent de munte, putea să aducă mari stricăciuni potmolind intrarea golfului; acesta a fost însă canalizat și făcut să verse în ocean mult mai spre nord, astfel în cât nici o stricăciune să nu mai poată fi adusă acestui port mare.

Aspectul Smirnei este admirabil. E așezată în cerc și în gradenuri în fundul unui amfiteatru ce are marea la picioare și care e înconjurat de munți destul de înalți, din toate părțile.

Mă întrebam de ce Smirna este renumită pentru covoarele sale, care în realitate ocupă astăzi în lume un loc destul de important după acele din Persia.

Văzând regiunea muntoasă, sub un cer mai tot-d'auna senin și un climat admirabil, am avut îndată dezlegarea nedumeririi mele de oare-ce populațiunea de la munte, în genere mai fină și mai artistă, mai vitează și mai dusă la contemplațiune, are adesea și mari însușiri artistice.

Mai contribuie la aceasta și faptul că până în prezent locuitorii au la dispoziția lor 3 factori puternici, care-i ajută să se specializeze în această industrie casnică: mai întâi turmele de oi care în Asia mică și mai ales în vecinătatea lor dau o lână superioară; al 2-lea factor foarte important este, că locuind o regiune muntoasă, cu multe podisuri neutilizate de agricultură și cu o suprafață destul de mare, acoperită de răpe, hucacuri, și locuri sălbatice, păscuri negulate, o bogată floră locală, se menține încă astfel, că populațiunea rurală are la dispozițiune elementele necesare pentru văpsitul vegetal al lănei.

Aceasta ne era și situațiunea noastră în țară până acum 40 ani, când turme mari de oi se aflau pretutindeni și pe când regiunea colinelor, luncile apelor, și suprafețele destul de întinse, din care unele colosale, ca Bărăganul, serveau numai pentru pășune.

În acele vremuri, harnica și priceputa gospodină română avea totul la dispozițiune pentru a vopsi, a toarce și a lucra lăna, fie în postavurile pentru îmbrăcăminte, fie țesând scoarțe admirabile, renumite pentru frumusețea și trăinicia fețelor lor.

Erau județe ca Govurluiul care exportau sulina spre exemplu.

În prezent, cu agricultura noastră extensivă, condițiunile vieții rurale s'au schimbat cu totul; lăna devine tot mai rară și mai scumpă și stencile noastre o vopsesc cu culori de sinteză, bine în-

teles de cea mai proastă calitate, care de la început sunt prea crude și în urmă durează prea puțin. Am ajuns chiar într-o situațiune astfel în cât numai bătrânele abia își mai reamintesc de procedeele de vopsire cu substanțele vegetale, pe când mii de sate nu vopsesc de loc, sau numai cu vopsele artificiale.

Părintele Marian de la Suceava, membru al Academiei Române, are marele merit de a se fi ocupat cel dintâi cu cromatica poporului român; în 1903 am pus un premiu relativ la această chestiune și am avut fericirea să primesc încă răspunsuri din 72 localități din țară, din care unele de o reală valoare.

Citind aceste lucrări am constatat cu părere de rău că suntem pe cale de a pierde cu siguranță această industrie casnică căci de unde voiți d-v. să-și mai găsească femeile substanțe ca următoarele: Coji său flori de măr pădureț, cleiță, roibă, droghițe, arior, dediței, brândușe, sunătoare, drobușor, sovârf, scumpie, etc. etc.

Ceea ce m'a surprins mai mult în această nomenclatură a fost pe lângă termenii latini ai plantelor, numirile turcești la o mulțime de corpuri chimice, vândute în comerț, de care are nevoie în aceste preparațiuni.

Astfel avem: Kesap, pentru apă tare (acidul azotic diluat); Cărmăz, pentru cocionela său pentru oxidul roș de mercur; sofran, pentru crocus sativa; Tibișir, pentru cretă; Tuciul de la Tudz (tugiu), etc. Aceasta dovedește că cel puțin de la 1453, când turcii au ocupat Constantinopolul, comerțul cu aceste substanțe se făcea la noi prin Turcia dacă nu chiar de către dânsii.

Acest comerț care avea loc cu Egiptul, Asia mică, și întreg Sudul Europei, făcându-se pe apă sau îndeplinit pe rând de vasele fenicienilor, genovezilor, grecilor sau venețienilor, prin Marea Neagră, pe de o parte pentru toată Rusia, prin renumita Piață din cetatea Cufa din Crimeia, iar pe altă parte, prin gurile Dunării și Galați în nordul Europei unde treceau prin Moldova și în Polonia.

În acest mod pătrundeau la noi aceste substanțe și ca o dovadă mai mult este și faptul a numeroase numiri de fețe (culori) ca: alămăiu, fistichiu, ghivegiu, roș nărâmgui, liliachiu, etc. etc., și până la Boia și Boesc, care sunt de origine turcească.

Chiar Persia a avut o influență mare asupra țărilor noastre, probabil tot pe calea turcă, prin care ne-a influențat atât de mult și arabii.

Scoarțele ordinare din Persia și mai ales sacii de pus pe cal și fundurile de la perne sau de la sulurile divanelor, sunt făcute tocmai ca multe din ale noastre, și ca țesut și ca desen și ca alterare de culori.

Mai exact ar trebui să spunem că ale noastre sunt ca ale lor, și acel ce ar

dori să studieze această chestiune din punctul de vedere artistic sau tehnic, va trebui cu siguranță să pătrundă prin Smirna până în Persia.

În ce mă privește, pentru partea chimică, am convingerea că multe practice care în prezent sunt pierdute aproape cu totul la noi și care se menționează numai că ar fi existat, în memoriile ce am primit cu ocazia concursului ce am provocat, nu vor putea fi deslegate de cât studiind la fața locului populațiunile mai depărtate din împrejurimile Smirnei.

Dar acest lucru trebuie făcut cât mai în grabă de oare ce și acolo vopselele artificiale au pătruns în mod curent, astfel că numai covoarele scump platite mai sunt vopsite după procedeul vechiu.

Ar trebui ca fabrica, adică depozitul mare din Smirna, care are în serviciul său principalele sale ale regiunii, să se ocupe cu cultura specială a plantelor, arbustilor și arborilor necesari, ce sunt desființați sau se găsesc cu greutate, sau să și procure și de la oare-care distanță aceste substanțe, pentru a le impune locuitorilor pentru vapsit, de oare ce nu e nici o comparațiune între delicatetea și tehnica lănei și mătasei, vapsite cu culori vegetale, față de cele vapsite cu culori de sinteză.

Același lucru bine înțeles ar trebui făcut la noi, cel puțin într-o fermă model, instalată pe lângă colinele din județele Suceava și Muscel, cu deosebire, unde lucrările de această natură se fac în mai mare parte.

Cel de al treilea factor consistă în aceea că portul Smirna prezintă un admirabil debușeu pentru această industrie casnică; case vechi ca aceea a lui P. de Adria & Comp., sunt stabilite în Smirna de peste 70 ani și servesc populațiunea locală, înlesnind-o cu parale și cu comatde.

Ceea ce este mai important e că aceste case și-au procurat modele vechi și foarte frumoase pe cari le-au dat spre executare.

La întoarcerea mea din Alexandria am vizitat depozitul acestei case și am văzut marele stoc de covoare ce se găsește acolo, adesea de la prrțuri de tot etine și până la covoare de mii de lei.

Mi s'a arătat frumosul covor care fusese expus la Milano și șeful casei și-a exprimat marea părere de rău ce avea de a nu fi expus într'un pavilion special, lucrările sale, la expozițiunea noastră.

Covoarele de mătase aproape nu se mai lucrează, iar cele de lână și mai ales cele scumpe, se vând pentru trei-patru milioane anual numai în America, căci jankeii nu pot concepe astăzi un interior modern la dâșii fără covoare de Smirna, cu toate că sunt foarte scumpe și mai plătesc la intrarea lor în Statele-

Un o vamă colosală.

chiar nu po' să concureze cu aceste covoare; mai întâi fiind-că au

o tehnică specială și al doilea din cauza efuinătății. de oare-ce lucrătorea se plătește cu 15 bani pe zi în munți.

Acei ce ar voi să se desvolte și să se întărească industria casnică a scoarțelor noastre, ar trebui să imiteze casa Adria, procurând modele, înlesnind cu substanțe bune, de prima calitate, ajutând la timp cu parale și facilitând vânzarea obiectelor expuse.

Industria aceasta a covoarelor trebuie cu atât mai mult încurajată în țara noastră, cu cât ele nu constituiesc numai un articol de lux pentru cunoscători și avuți, dar intră în obiceiurile intime ale poporului român.

Pe vremuri și chiar acum, în unele regiuni, scoarțele alcătuiesc o bună parte

din zestrea fetelor și în același timp erau răspândite abondent și în casele avuților noștri.

Din fericire, acest bun obicei nu s'a părăsit încă și e momentul binevenit pentru ca acum, când starea materială devine în general mai bună în țara noastră, când prin urmare interiorurile noastre, de la casa sateanului și până la palatele de seamă, cată a se schimba în bine, ca în mare parte scoarțele și țesaturile indispensabile să se poată procura în țară, decât de a ne căpțuși din nou cu produse străine, adesea cuprinse sub denumirea caracteristică: de la camelotte.

(Sfârșitul în numărul viitor).

AMICA FIARELOR

E un spectacol în tot d'auna pasionant priveliștea omului stăpânind fiarele.

Prin ce îndrăsneală prodigioasă, prin ce prodigioasă siguranță îndrănesc un bărbat, o femeie să se aventureze în mijocul bestiiilor feroce cum e de pildă leul sau tigru!

„Nu trebuie nimic din acestea”, zice d-ra Smitson, despre care vom vorbi în acest articol. N'a fost nici încre-

strălucirea spectacolului. A fost însă indignată de cruzimea monstruoasă, și după ea și inutilă, a îmblânzitorului.

Căci ea iubea bestiile și avea, cum am spus, o concepțiune mai dulce în ce privește dresagiul.

Intr-o zi îmblânzitorul trată pe leu așa de aspru că animalul se aruncă asupra omului cu o teribilă violență și ar fi fost sfâșiat cu siguranță, dacă nu i se venea de grabă în ajutor. D-ra Smitson rugă atunci pe tatăl său să înlocuiască pe îmblânzitor,

D-ra Smitson, îmblânzitoare suedeză, cu «amicii» ei.

derea în forța sa, n'a fost nici încrederea în fascinația privirii sale, ceea ce au făcut din ea o îmblânzitoare de fiare. A fost încrederea în sensibilitatea lor.

Fică de barnum, ea a trăit, ca să zicem așa, în societatea fiarelor, le-a observat și le-a cunoscut! Copila, ea se juca cu puil lor. Apoi asistând la o reprezentație, a fost îndemnată de

dar acesta nici nu voi să o asculte. Foarte recalcitrantă însă, își puse în practică proiectul și d. Smitson rămase înmărnurit când își văzu fica în cușca leilor.

O consideră, câte-va momente, ca pierdută, apoi apropiindu-se îi zise, tremurând de mânie și de spaimă: „Dacă vei eși vie de acolo, să știți că am să-ți administrez o bătaie așa

cum n'a fost bătut nimeni în lume". Ea eși însă teafără, și bine înțeles că amenințarea tatălui n'a mai fost executată.

În urmă, d-ra Smitson înlocui pe imblânzitor. Și în chipul acesta imbrățișă extraordinara copilă periculoasă meserie de fermecătoare de fiare.

ciț pe care îl întrebuințează spre a face pe fiare să o asculte este bună-tatea; fără ea n'a putut fi ascultată nici odată. Increderea, stabilită și susținută prin bună-tate și blândete, poate să transforme animalul cel mai feroce într'un elev plin de bună-voință și de entusiasm.

D-ra Smitson se joacă cu lei și cu

Da, fermecătoare; căci d-ra Smitson se adresează sentimentelor de blândete ale bestiilor, iar nu fricii lor. Ea vorbește adese ori de anecdota clasică a mamei Florentine care înduioșă prin lacrimi pe leul gata să-l sfășie copilul. «Se găsesc, zice ea, lei și tigri nedemni, dar cea mai mare parte din ei sunt onești, amabili și sincer afectuoși». Singurul bi-

tigrii săi ca cu niște câini cuminți, părăsindu-l cu privirea, întorcându-le spatele.

Serviciu aduse bestiilor bolnave, recompense după muncă, i-au câștigat amicitia pensionarilor săi.

Spre a fi imblânzitor nu-ți trebuie de cât îndrăzneală. În cazul d-rei Smitson, talentul cel mare este siguranța, increderea. **Blaz.**

în orice caz o comodă pe care se află un orologiu și lampe, dacă nu cumva lucrurile acestea își găsesc locul pe un cămin. Aparatele de încălzire sunt întocmai ca în Italia și alte țări cu climă dulce; în majoritate se obișnuiesc sobe mici de fer cu îmbrăcăminte de porțelan, pe lângă cămine, dar în casele turcești tot se mai întrebuințează insuficientele mangaluri și tingirile cu jar.

Uniformitatea vieții orientale are mare influență asupra vieții europenești. La teatre, la concerte bune, la alte petreceri artistice trebuie să renunți. Colonia europeană nu poate să întrețină un teatru de o însemnătate artistică oarecare, iar teatrul existent, în care se dau opere și operete, drame și comedii, toate franceze, nu ne încurajează să-l vizităm. Tot așa de rău este și opera italiană care vine vara, și teatrul turcesc din Stambul care dă piese franțuzești în traducere.

Cafenelele cântânde, după tipul franțuzesc, înfloresc neapărat.

Vara cântă într'adevăr, orchestre în micul parc municipal și în grădina Taxim, dar concerte în adevăratul înțeles nu sunt, afară dacă nu sunt organizate de vr'una din societăți, ca *Teutonia*, *Cercul Orientului*, *Clubul comercial și maritim*.

Esti, așa dar, redus numai la viața de societăți și de familie, căci hotelurile, restaurantele, cafenelele și berăriile oferă prea puțină amuzare.

Viața de noapte a marelor orașe europene lipsește în Constantinopol, ceea ce nu e de loc o greșală; stradele rămase de vreme pustii, sunt prost luminate sau de loc; toți sunt obișnuiți să se retragă de vreme acasă amuzându-se pe când adoarme, cu bubuiturile provocate de paznic care trece la răstimpuri regulate pe stradă, lovind petrele pavelei cu o măciucă ferecată, de sigur ca să dea de veste la timp hoților despre sosirea sa. Într'un târziu nu mai auzi nici aceste bubuituri, nici urletele câinilor și adormi visând de alte întâmplări.

Selamlâcul este mergerea religioasă și publică a sultanului la geamie. În calitate sa de calif, stăpânitor al credincioșilor, sultanul trebuie să se ducă în fie-ce Vineri să săvârșească ceremonia rugăciunii publice. Mai înainte sultanii se duceau în procesiune solemnă la una din moscheele din Stambul. Însă de când s'a strămutat reședința, s'a făcut și în aceasta o schimbare. Sultanul face rugăciunea scrisă mai mult în gîmnia Hamid-giè, pe care a construit-o într'adins înaintea palatului său Yıldiz-Kiosk (Chioșcul Stelelor); une-ori se duce și la moscheea Beşiktaş, situată la poalele înăl-

AMINTIRI DIN CONSTANTINOPOL

VIATA IN ORAS.--SELAMLACUL

Relațiunile europenilor între dânsii sunt o iccană a raporturilor de pe continent; deosebitele colonii stau una către alta ca și națiunile din care fac parte. Punctul de unire al coloniei germane e societatea *Teutonia*, care posedă o casă proprie foarte frumoasă, în ale cărei încăperi se dau concerte, piese teatrale, baluri. Astfel de societăți au și alte naționalități. Am petrecut la *Teutonia* o seară foarte plăcută. Ceea ce am aflat în acest cerc despre viața europeană în Constantinopol, dovedește o luptă neîntreruptă.

Locuințele în general sunt prea puțin desfătătoare. Aplecarea firească spre strade înguste și încăperi mici ar face pe mulți să prefere localitățile de pe Bosfor, fără considerațiile de afaceri, de serviciu sau de societate. Fi-
rește însă, în toiu l verei, Când Constan-

tinopolul e nesuferit, cine poate fugi pa malul răcoros al Bosforului său la mare. Cu adevărat bine situate sunt numai localele ambasadelor și mai bine de cât toate acelea ale ambasadelor germane pe o înălțime frumoasă, liberă pe Bosfor; celelalte, în chip plăcut prin grădini, în interiorul Perei.

După focul din 1870, cartierul acesta, în partea de sus, s'a zidit din nou în piatră și este de locuit. Majoritatea europenilor trebuie să se ajute cum poate și să caute într'o mobilare comodă o despăgubire pentru poziția proastă și pentru încăperile mici. Mulți se mulțumesc cu chipul de mobilare turcesc, care se deosibește prin bogăția covoarelor și prin evitarea mobilelor cari ocupă prea mult loc, ceea ce amintește mobilarea franceză și italienească. În astfel de camere se văd divanuri acoperite cu covoare pe lângă pereți, cari asemenea sunt îmbrăcați cu covoare, taburete joase (*tabla*) pentru cafea sau alte răcoritori, une ori scaune cu rezemători sau legănătoare și

timei chioșcului Ildiz, pe malul Bosforului.

La Selamlâc iaș parte o mulțime de trupe și aceasta este o ocaziune bine venită d'a vedea trupele turcești, căci afară de Seraschierat, arsenal și stabilimentele artileriei, toate cazarmele se află afară din oraș; în interior sunt numai garde mici comandate de sub-ofițeri, toate acestea în serviciul polițienesc.

Fiind-că eram hotărât să nu plec din Constantinopol fără să văd Selamlâcul, trupele și pe sultan, pornii, într-o frumoasă dimineață de Vineri, afară la Ildiz-Kiosc.

O stradă macadamisată, bine întreținută, duce în sus la palatul ambasadelor germane, de unde se desfășură o privilegiate admirabilă asupra Bosforului și a Asiei mici, pe urmă strada continuă în jos la mărețul palat imperial, de marmură, Dolma-Baggè care, aflându-se chiar lângă unda întinsă, albastră, farmecă întocmai ca o poveste din o mie și una de nopți; și în sfârșit, strada duce iar în sus, prin Beşiktaş, la gîmăia Hamidië.

În sunetele muzicii și ale trâmbițelor, trupele începură să sosească din toate părțile: infanterie, artilerie pedestră și cavalerie. Marșuri războinice, naționale, cu vibrații întinse și răsunătoare urmau după cunoscutele melodii de operă, precum: marșul încoronării din opera *Profetul*, scoțând o mulțime de curioși înaintea caselor. Pe stradă era o învălmășală foarte mare; ofițeri, funcționari și civili se duceau repede la Selamlâc călări, în trăsură sau pe jos; de pe terasele grădinei de la Dolma-Baggè, damele turce priveau mulțimea furnicând. Trupele luară loc pe locul pavat, presărat cu nisip galben din fața palatului.

Infanteria în tunică albastre închise, cu pantaloni cu vipușcă roșie, se deosebea printr-o atitudine rigidă și printr-o mare liniște. Sunt numai oameni frumoși, înalți; ei nu merg cu arma pe urmă ci o țin pe brațe ca sergentul francez în piața de exerciții. O impresie teatrală fac corniștii cari, chiar când nu suflă în trompete pășesc cu ele la gură. Infanteria de marină, precum și artileria pedestră, fac impresia unor trupe bine disciplinate. Între toate trupele pedestre uniformate mai în acelaș fel, vederea este isbită de regimentul Zuavilor, compus din berberi și din negrii; ei au tunică scurte și albastre, șalvarii roșii cu poturi cafenii și turbane verzi. Pe marea piață din fața geamiei era înșirată cavaleria, pe cai mici, dar foarte tari, ulani, ale căror stegulețe roșii fâlfăiau plăcut în vârful lancelor, și regimentul *Ertogrul*, creiat de câțiva ani, uniformat foarte frumos, verde cu resfrânturi albastre,

cu căciuli și șabrace de blană neagră de miel. El poartă numele după șahul *Ertogrul*, *ciopârțitorul de oameni*, care a fondat puterea turcească în secolul al XIII-lea.

Pe la orele 12 jumătate trompetele anunțară că sultanul ese din palat. Trupele prezentară arma și strigăte de „*Padișah cioc iașă* (sultanul să trăiască mult)!” răsună tot mai aproape.

D'odată apărură sultanul într-o trăsură mărească trasă de două cai admirabili; sultanul are o figură bărbătească frumoasă, simpatice, trăsuri inteligente și energice, un nas achilin între doi ochi negri, focosi; barba îi e neagră, plină.

Stăpânul tuturor credincioșilor era îmbrăcat cu niște haine simple negre, iar în cap avea fes. În fața lui stău doi maresați în mare ținută, Ghazi Osman pașă, eroul de la Plevna și Namic pașă.

O gardă de corp, aleasă dintre cei mai înalți și zdraveni camenii, și o strălucită suită de ofițeri și funcționari ai Curții, însoțea tăsură ce înainta la pasul cailor, iar d'o parte și de alta a trăsuri pășeau jocheii grajdurilor îmbrăcați numai în fireturi, cu mâinile la piept.

Urmau mai multe trăsuri închise în cari se aflau mama sultanului și mai mulți prinți și printese.

Intregul cortegiului înaintă până în fața geamiei unde sultanul fu salutat de o strălucită grupă de ofițeri superiori și de funcționari înalți. Apoi Abdul Hamid intră cu suita în geamie.

Lucru curios, caii de la trăsuri haremului, după ce acestea trăsuseră la o parte, fură deshămați, ba încă se luară și oiștele. În vremea rugăciunii au stat în salonul unde mă aflam, mai mulți membrii creștini ai suitei sultanului, precum și miniștrii streini și atașatii.

Vorbind de una și de alta, iată că ne veni știrea că rugăciunea se terminase; cei din suită se grăbiră a se duce să-și ocupe locurile. Întoarcerea sultanului urmă tot cu acelaș ceremonial ca sosirea, atâta numai că acum sultanul era singur într-o trăsură mică, deschisă, și mîna el însuși caii.

IN LARGUL MĂREI IONICE

Inchipuiți-vă o chilie de piatră pe un munte înalt, cu fruntea încinsă de nouă, cu poalele scăldate de apele Arhipelagului. În jurul chiliei mușchiul îmbracă stîncă în haină de catifea verde, pasărilor călătoare se odihnesc, în tihnă, ca să înceapă iarăși lungă lor cale spre țările calde și valul e singurul prieten care în această singurătate foșnește blînd și iubitor, aducînd pe coama lui de spumă, adieri mîngăitoare dintr-o lume

de departe. Chilia aceasta este locuința Sihastrului dela Capul Malea, lumea unui suflet rătăcit care își leagă viața de tainele firei și adîncul cerului.

Despicăm tăcerea cu două fluierături ascuțite. Ermitul care se indeletnicește cu mica lui grădiniță, se ridică în sus și pare că ridică mîna în semn de binecuvîntare. Mult mă înduioșează această ființă înstreinată de lume, cu dorurile și jalea lui, cu gândurile și credința lui curată. Ca și marinarii, călătorii sihaștri ai nemărginirei, ermitul Arhipelagului e totdeauna amărât și trist, așa îmi spune un marinăr care știe câteva amănunte din viața acestui pribeag. Din când în când o corabie se abate pe coasta capului Malea și îi lasă hrana ce-i trebuie pe mai multe zile, ca o jertfă către bunul suflet, care unește în rugăciunea lui către Dumnezeu, dorurile și restrîștea întregii omeniri în suferință.

De la Malea trecem la capul cel mai de sud al Europei, capul Matapan. Amurgul îmbrățișează orizontul mării cu un brâu roșiat de lumină. Marginele cerului sunt tîvite cu ieratic iar pe mare, cât cuprinde ochiul, apa e un câmp primăvărat, pe întinderea căruia vântul a risipit foaie de trandafir înflăcărat și flori de liliac învoalate. Muntii ca niște preoți misterioși îmbracă haina nopții și dispar în urmă, topindu-și formele în umbra depărtării.

În aceste regiuni cerul și marea schimbă culori bogate, deosebite și fiecare particică de timp, unește jocul razelor soarelui cu azurul cerului, spre a da o nuanță nouă, un ton mai minunat apelor mării.

Pentru marinarii, apusurile de soare sunt cărți deschise în care ochiul lor cunoscător citește semnele zilei viitoare, liniștea sau seninătatea calmă a mării line, furia sau turbarea mării răscolite de furtună.

Dacă cerul e roșu și marea este pătată cu valuri sîngerate, în atmosferă se prezătește începutul furtunei.

În inel în jurul soarelui sau lunii, o lumină roșie peste o aureolă palidă, stele filante, sunt semnele unei lupte amenințătoare în regiunile cerești. Castele ruinate ridicându-se printre forme înfricoșătoare de nouă negrii, figuri fantastice de nouă rătăcind pe bolta cerului în mantia întunecată a nopții, cerul frământat de o mișcare necontenită, aduce tempesta. Dacă tună, marinarii se înveselesc, dar numai când descărcările bateriilor aeriene electrice se fac în sus; dimpotrivă în jos, iaș naștere curentele circulare și tromba e în vecinătate.

Pe lângă aceste graiuri sibylne, un bun comandant recurge și la sfetnicul său științific de vreme rea, barometrul cu mercur.

Sensibilitatea sa caracteristică în contact cu apăsările atmosferice pare că vorbește: din somnoros și nemișcat mercurul tresare la prima adiere de vînt și tremură, se mișcă, scoboară. Fenomene foarte interesante se observă la urcarea mercurului în furtună.

Luminii cu străluciri palide umplu pereții tubului și în rafale de vînt, el

pare că respiră. (Michelet). Barometrul cu apă în agitățile sale, spun Daniel și Barlow, avea o respirație grea, resuflarea unui animal sălbatic.

Brăul acela roșiatic, dungile de sânge ce pătau marea de la un capăt la altul al orizontului, pare-că se unea cu augurul mercurului din barometru, care scădea simțitor cu temperatura, spre a ne spune semnele unui timp urât, știrea unei nopți sbuciumate. Vântul începuse simfonia naturei mănioase, desfășurând în zare decorurile sinistre ale unui tablou ce-ți infioară sufletul. Vasul călătoria în jocul ameteitor al valurilor, ca o coajă de nucă, pentru care cele trei nău două sute de tone deveniseră proporții nefolositoare și neînsemnate, împotriva falangei de valuri, ce înainta pe rânduri miș și infinite, ca să-și dea o luptă hotărâtă.

Suntem în apele Mării Ionice. Noaptea a trecut greu, ca și clipele ultime din viața unui condamnat la moarte, parcă nu se mai sfârșea nici odată. Trebuia să ia în primire serviciul de cuart la patru ore dimineața și cu gândul la momentul acela, m'am săbătut într-una în pătuceanul meu din cabină, fără să pot închide ochii o minută. Vasul tremura sub mine în lupta covârșitoare cu valurile, ca o vergea de oțel, pe care o lovești din toate puterile cu ciocanul și parecă se scutura câte odată de câte un val mai furios, se odihnea puțin și iarăși, pornea năvălitor prin goluri și drumuri desfundate, ca printr-o țarină de gropi și hârtoape.

La orele trei aud clopotul sunând și ca să mai îmi fac de lucru, îmi spăl ochii cu apă rece și es în salonul vasului să mă odihnesc câteva clipe pe canapea. În legănarea ameteitoare a vasului, toate lucrurile, obiectele nu tocmai bine legate, se însufletează și joacă în danțul chinuitor al balansului. Aud o mișcare la ușă, o mână care caută prin întuneric să deschidă; este timonierul care intră să mă vestească că mai am un sfert de ceas până la patru, când trebuie să es la cuart. Parcă îl văd și l'am mai visat de vreo câteva ori, pe acest om înalt, înfășurat într-o manta neagră de ploaie, cu pălărie de mușama neagră lucitoare, ca un demon, înaintând spre mine, ca să-mi aducă sentința datoriei de a eși la cuart.

Mă rezem de masă, care e fixată de vas și joacă împreună cu el, mă strecoar printre un cufăr răsturnat, câteva haine căzute din cuer și ridic mantaua de ploaie, mă îmbrac bine, pun cismele în picioare și boneta de mușama pe cap și es și în vârtejul de ploaie și vânt, ce înconjoară vasul de toate părțile. Ploaia curgea șiroaie pe punte, fulgerile brăzdaș zarea cu lumină scântietoare; mă sprijin bine pe scară și urc pe comanda vasului, unde văd înfășurat în mantaua de ploaie, nemiscat, cu ochii duși în nemărginirea depărtării, pe secund, la postul său de veghe. Omul acesta are o bunătate nesfârșită în adâncul ochilor săi albaștri, cari îi strălucesc în orbitele umezite de ploaie, ca două colțuri de cer senin, albastru. Mă întâmpină cu dragostea ce ne înalțătește de câteva zile pe drum, sub priveliștele minunate ale naturei și îmi dă în primire drumul ce urmăim, barometrul care se odihnește la timp rău

și locul ce avem pe hartă la ora patru dimineața.

Ne strângem mâna cu căldură, el coboară, sprijinindu-se de fiarele scării, bășbind treptele prin întuneric, eu rămân singur pe comandă, lângă cârmaciul de cuart, care se uita neclintit la gradele busolei, ținând linia de credință aproape de Sud 74 Vest, de care uneori se depărtează când vasul întâlnește valuri puternice, ce îl isbesc fără milă. Nici o lumină de vapor la orizont pe toată întinderea mării; sunt așa de singur în această lume de valuri și nouri; că-mi aud pașii sunând în singurătate, ca niște ecouri triste ale clipelor grele ce se scurg rând pe rând.

Și chiotele disperate ale vântului, aleargă în jurul nostru ca un cor infernal de glasuri răzvrătite, clocotind în zare ca un popor care se strânge în mase numeroase, să pornească spre un palat în chis, în care regele tiran se îndoaie să semneze libertatea. Sarturile ce leagă catargele de puncte, tremură de atingerea vântului, ca niște coarde întinse pe care o mână nevăzută cântă melodii de furtună, cântece dintr-un tropar cu note infiorate de misterul nopții și abisul mării. Vaporul plutește prin dealuri și văi, pe un câmp de brazde răscolite, tremurând și gâfâind de obosală în lupta aceasta grozavă. Câteodată se ridică în aer ca un animal infuriat și învrăbit de durere, care se repede cu putere pe o pradă și căzând din înălțime, uriașul, spintecă ostirea de valuri infuriate în fâșii inflăcărâte de fosforescență. Dar bătaia e cumplită și valurile se strâng la strigătul furtunei, pornesc la asalt cu hotărâre, de ti se pare că de data aceasta, vasul va cădea sfărâmat în bucăți sub ghiarele leilor năprasnici, ce-și scutură coamele albe cu mânie, înaintând la luptă.

O, dar victoria e a noastră, vaporul lovește supărat cu tăișul provei, în pânțele inamicului îngrozitor și se ridică împodobit pe frunte cu diademă de spumă albă, cu izvoare de pârâie limpeză ce se scurg pe punte, ca pletele argintii pe fruntea unui bătrân puternic, prin fața căruia au trecut fără să lase nici o urmă, viforul și urgiile vieții.

Iuteala vasului s'a micșorat văzând cu ochii. Abia mai putem merge o milă jumătate pe oră și în acest timp, mașina suferă mult, căci la fiecare salt pe valuri, elicea rămâne în gol și sfârâie ca un titirez pe axul său.

Comandantul vine din când în când în camera hărților și se uită cu mirare la poziția vasului, care nu prea este departe de cea din ajun. Cărmim spre vânt și luăm valurile în prova vasului, micșorându-i de tot iuteala; aproape stăm pe loc, balansul e din ce în ce mai ușor, și loviturile valurilor sunt neconținut a-teleași.

Nu știu cu ce fel de muncă corporală, să asemăn acest chin prelung și sdrăbitor al marinarilor, care veșnic se sbuciumă: chiar în momentele lor de odihnă, apa pătrunde prin cabine, le ură pernele, saltelele, rufele și tot ce au cu dânsii isbieții, se mulțumesc să se strângă în jurul cosului la căldură, ca să poată a-țipi o clipă.

Astăzi e a treia zi de furtună, vântul cade cu încetul și marea e mai liniștită la adăpostul coastelor Italiei.

Marinarii au scos vestimintele ude, pernele, saltelele, păturile și le-au întins în căldura binefăcătoare a soarelui, de pare-că te uiți la rămășițele unei nenorociri; pe capacele hambarelor marinarilor dorm liniștiți, somnul adânc al sufletelor obosite după câteva nopți de furtună.

Printre ei, se odihnește și micul băiat al unei bune familii din țară, care a fost adus la bord, ca să se cumințească de nebuniile sale, luptând piept la piept cu zilele grele ale unei călătorii pe mare.

Nu am să-l uit nici odată pe acest mititel, cum într-una din zilele de furtună se lupta cu valurile ce curgeau în cascadă deasupra ușei cabinelor, ca să poată scăpa neatinșă, fărâșia, în care își aducea cu multă îngrijire o porție de mâncare cu fasole. Un val nemilos, îl isbi în piept, lipindu-l de roatele unui ridicător de mărfuri și cât ai clipi din ochi, în locul gustoasei mâncări de fasole, valul lăsase o singură amintire, o porție din apa sa amară; iar micuțul zăcea trântit în sgiabul de scurgere, uitându-se mahnit la fărâșie.

Cine știe ce se petrecea în sufletul acestui copil pribeag; câtă amărăciune în ochii lui plânsi, cu cari mă privia lung și cuioș, ca și cum îmi spunea povestea întregă a rătăcirii sale în această lume!

Și cu toate acestea, așa se întăresc caracterele, așa se educă sufletul. Numai în fața nenorocirilor, dobândim acele puteri lăuntrice, necunoscute încă nouă și ne împotrivim în fața morții, cu toată nimicicia ființei noastre.

Regarde droit la mort, elle recule, spune Stendhal, și nici într-o parte din actele dramelor omenești aceste rânduri nu-și găsesc puterea lor de evocațiune, ca în aceste sbuciumări nesfârșite ale călătoriiilor pe mare.

«Din largul mării» — Balănescu-Danubian

DRACUL DE MARE

Între animalele aduse din California de jos, de naturalistul Digue, cel care atrage mai mult luarea aminte e un pește uriaș, un fel de Raja din grupa Cephalopterilor și numit *Manta* sau *Cephalopterus birostris*. Inotătoarele lui sunt foarte dezvoltate și-i dau aparența de un iel de liliac. Pe spate sunt de obicei netezi și de culoare închisă, negri albaștri, pe pânțele, unde au spre partea dinainte deschiderile bronchiilor, sunt albi fără lustru.

Peștele trimis la Paris de către naturalistul mai sus citat, a fost prins cu ajutorul unei bărci și a unui vapor, dar pescarii locali lucrează numai cu o luntre de trunchi scobit, în care se află trei camenii numai: unul în partea dindărăt mănuește vâsla, altul are lancea cârligată de aruncat și al treilea o lance de ucis, amândouă legate cu o funie.

După ce a fost lovit peștele, fuge cătăva vreme, i se sloboade funia depăr-

tându-se orizontal, dar cum simte împotrivire și piedecă, după câteva cercări de a scăpa, se întoarce furios asupra luntrei. Atunci unul din pescari îl lovește cu lancea lângă cap și altul la articulația înotătoare. Dacă loviturile au fost bine date, animalul e paralizat, și poate fi ucis de tot cu lancea; de nu, începe a lovi cu aripile și caută să răstoarne luntrea. Acest pește face mari stricăciuni aninându-se de odgoane și răsturnând luntrile. Mulți pescari și oameni cari se scălda în apă au fost uciși. Se hrănește cu raci, etc., cari în unele vremi formează o pătură deasă la fața apei, adese ori sare și afară din apă. Insul adus de Digueet era lat de 4 metri cu aripile deschise și de pantecele lui erau atârnați patru Remora (Echeneis remora), un fel de pește, care se anină de alții mai mari ca să fie transportat fără osteneală. Se cunosc înși și mai mari. Așa dr. Weber vorbește de unul care cu aripile deschise era lat de 12 metri și pe care abia l-au tras la mal 40 de oameni. La Payta (Peru) se prind adesea lați de câte 8 metri, etc. Pe la sfârșitul veacului trecut Levaillant a văzut în Oceanul Atlantic Cephalex foarte mari, căci cel mai mic era lung de 9 metri, lat de 7 și cântărea 1000 de kilograme. Dr. Sauvage ne vorbește de un Cephalex prins lângă New-York, de curând și pe care abia l-au scos la mal 2 boi, 2 cai și 20 de oameni. Era lung de 5 metri și lat de 6. Unul tot așa de mare a fost prins pe coastele Spaniei și cumpărat de muzeul din Paris. Deci Cephalex birostris se află în Oceanul cel Mare și în cel Atlantic. În Marea Mediterană încă se află două specii rare.

Trebue să adaog că apele din Everglad sunt pline de aligatori, precum prin păduri mișună tot felul de serpi veninoși și fiare de temut. Este

Trăind într-o țară plină de mlaștină, Seminolii nu poartă pantaloni

probabil singurul colț din Statele-Unite unde se mai găsește jaguarul. Numai indienii știu să umble prin

aceste locuri mișcătoare. Ei se servesc, spre a le trece, de bărci imense.

Seminolii formau, chiar în mijlocul secolului al XIX-lea, o puternică națiune. Când albi i au supărat, ei s-au apărat cu o vitejie admirabilă; războiul Seminolilor se numără chiar printre marile războaie pe cari Statele-Unite au trebuit să le sustină de la așezarea lor. După ani de lupte neîncetate, Seminolii sfârșiră prin a se preda, și guvernul american le acordă condițiuni onorabile. Li se dete un vast district pe teritoriul indian și constituiră una din cele „Cinci națiuni civilizate.”

Dar mai multe bande de iredențiști refuzară să primească a fi deportați și, după o evadare memorabilă, se reîntoarseră în pădurile lor natale.

Și cum se refugiaseră într-o regiune improprie pentru o colonizare cu albi, cum, pe de altă parte, nu cereau decât să trăiască singuri, fără să supere coloniile noui fondate, fură lăsați în pace.

Statisticele cele mai recente evaluiază la 400 capete efectivul tribului.

După cum se vede în ilustrația ce publicăm, ei disprețuiesc portul pantalonilor și trebue să se înțeleagă că vestmântul pe care-l poartă le aduce neajunsuri, iar nu confort, căci trebue să treacă la fie-ce moment prin apă care le ajungă până la brâu.

În schimb, în zile de sărbătoare, poartă niște curioase tunici și pălării ciudate cari ne duc cu veacuri în urmă, când Florida era posesiune spaniolă.

Blaz

INDIENII SEMINOL

S'ar putea zice că Indienii aceștia sunt «ultimile Piei Roșii», în sensul că, din toate rasele autohtone ale Statelor-Unite, ei sunt singurii cari păstrează un fel de independență de a trăi.

Locuiesc actualmente interiorul mării peninsule Florida, în inima unei vaste regiuni esențialmente mlaștinănoasă și nesănătoasă, numită Everglad, și unde e aproape cu neputință să pătrunzi.

E foarte trădătoare această regiune. Călătorul sau vânătorul care se aventurează în pădurile foarte dese de cari este acoperită în bună parte, este expus la fie-ce pas să fie înghițit de un fel de gropi de nisip mișcătoare. Crede de asemenea că are în fața lui o livadă, și când colo cade într'un fel de apă încropită ascunsă sub un strat de iarbă acuată.

Un grup de Seminoli îmbrăcați ca în zile de sărbătoare

DEADLY-DUST

(PRAFUL MORTEI)

Sanutee, teribilul șef al Apașilor, ședea la masă într'un birt din Gherman (Texas), împreună cu prietenul său Guy Hitter. Șeful Apașilor era o figură impunătoare, îmbrăcat în întregime cu piele de cerb, cu capul gol, lăsând să se vadă splendidul său păr cu reflex albăstrui. Guy Hitter avea pantaloni și bluză de piele, împodobite pe la cusături cu ciucurași roșii de piele. Sanutee gusta din când în când din berea ce era în fața sa, căci berea îi plăcea foarte mult, însă o consuma cu mare cumpătare. Deodată șeful sări în sus și strânse mâna unui om care intrase în birt, zicând:

— Sanutee se bucură că vede pe fratele său alb „Șearpele șiret” și îl pofteste la masă la Old Wishky.

„Old Wishky” era Guy Hitter și era numit astfel pentru că iubea acea băutură de foc^{*)}, care a făcut miile de victime în rasa roșie.

Noul sosit, pe care șeful îl numise „Șearpele șiret”, se numea Sam Madison, german din naștere. El venise în America ca mulți alții, crezând că acolo pământul e presărat cu aur. Om destul de cult, robust și vioi, simțea un mare desgust de a se face gambusino^{**)}, de oare-ce cea

^{*)} Căutător de aur.
mai mare parte dintr'înșii erau aventurieri, pungași și dezertori. Spre norocul lui, se întâlni cu Sanutee, care îl luă cu dansul în livadă, făcându-l vânător și „scont” admirabil^{**)}.

Cei trei prieteni ședea la masă și vorbeau între danșii.

— Adevărat este—întrebă Madison pe Sanutee—că tu voești să cumperi trei sute de puști pentru a înarma pe Shoshoni (Shoshones—șerpii) aliații tăi?

— De sigur, Sam, însă trebuie să mă duc să iau nuggeti (boabe și bulgări de aur) și îmi trebuie două săptămâni pentru aceasta.

La aceste vorbe Sam aruncă o privire în jurul lor și observă numai decât cinci indivizi cari se uitau pe sub sprâncene la Sanutee, care vorbea tare despre nuggeti.

— Sanutee, nu mai vorbi așa tare când vorbești de aur—zise Sam—că pereții au urechi.

— Pereții nu, dar cele 5 fețe palide de acolo. Sanutee știe ce face, răspunse șeful—prietenul meu „Șearpele șiret” să țină minte ce îți zic. Acești oameni ne vor urmări, vor aștepta până vom fi încărcati cu aur și ne vor împușca mișelește pe

la spate, dacă nu vom fi prudenți. Howgh! (Așa va fi).

— Să plecăm—zise Old Wishk—și se sculă.

Ceil'alți îl imitară. Sanutee puse ceva în mâna chelnerului și plecă; însă Sam, prudent cum era, vorbi ceva cu patronul, trăgând în același timp cu urechia la ceea ce vorbeau cei cinci indivizi.

— Cât ți-a dat Harry? — întrebă unul pe chelner.

— Un nugget cât o nucă.

— Doamne! — zise acela — un nugget... Mă prind că tâlharul acesta roș are încă o mulțime la fel.

Apoi cei cinci începură să vorbească în șoapte.

Sam Madison eși afară, unde îl aștepta Sanutee și Guy Hitter.

Sanutee, cu inteligența-i extraordinară, știa că unul din cei cinci oameni va veni să-l urmărească, ca să vadă unde sed. Cu toate acestea când ajunseră la han, nici nu se mai gândiră la această întâmplare.

* *

A doua zi dis de dimineață se pregătiră de plecare și își cumpărară muniții. Când eșiră pe bariera orașului, Sam, care nu dormise toată noaptea, întrebă pe Sanutee:

— E mare „placer”-ul tău? (loc unde se găsește aur).

— Dacă aș vinde tot aurul din „placer”-ile și din „finding-hole”-le (gropi) pe cari le cunosc, aș putea da de pomană miliardarilor.

În adevăr și astăzi există indienii, cea mai mare parte șefi, cari cunosc locuri unde se găsește aur descoperite de părinții și părinții părinților lor și conștate—pe patul de moarte sau chiar în viață fiind—fii lor lor. Nici prin cele mai grozave torturi, nici prin chinuri diabolice, indienii nu destăinuiesc acest secret: unde sunt acele locuri, cu toate că ei disprețuiesc acest metal, și cei ce știu englezește îl numesc cu drept cuvânt „deadly dust” (praful morții, căci se găsește mult ca praf prin riuri).

Abia isprăvi șeful de vorbit și Sam căscă gura iar Guy holbă ochii de mirare.

— Văd—zise șeful—că frații mei fac o mutră ca și cum ar fi vorba ca să mă înghită pe mine cu piele și păr. Fețele palide iubesc mai mult aurul de cât pe bunul Manitou (Dumnezeu). Știu că ați fi fericiți să aveți și voi puțin aur și ca să nu spuneți că Sanutee este sgârcit, o să primiți partea voastră. Howgh!

Sanutee se uită în toate părțile și păru că vede ceva suspect căci lăsă calul să galopeze. Tot timpul au mers cei trei Westmen în galop până

la sfârșitul zilei. Cum acolo se întunecă de odată ei își aleseră un loc pentru lagăr și aprinseră câte-va surcele. După ce mâncară puțină carne uscată stinseră focul și Sanutee zise: Sanutee e întâi de strajă apoi „Șearpele șiret” și pe urmă Old Wishky. Cei doi din urmă se culcară iar Sanutee se plimbă cu pași mici în jurul lagărului.

Pe la miezul nopții Sanutee sculă pe Sam care venea la rând, zicându-i că n'a văzut nimic suspect. Abia trecuse o oră de când era de pază și Sam auzi un sgămot, apoi o voce care zicea: Unde e al treilea tâlhar? Sam Madison care era un vânător experimentat, știu că tovarășii săi fuseseră atacați. Nu putea să le dea acum ajutor, de oare ce el era singur și apoi dacă se depărta putea să aștepte prilejul de a-l libera și de aceea el dispăru în noapte. Sam avusesse noroc, căci terenul unde se afla el era stâncos; altfel ar fi fost pierduți căci urmele l'ar fi trădat.

Trei zile Sam merse pe urmele lor fără a găsi un prilej favorabil. Noaptea zilei de a treia fu foarte întunecoasă. Cu toate acestea un vânător din prerie e învățat cu întunerecul și vede destul de bine. Sam urmărea urmele tâlharilor și se pregătea să-și caute un loc de dormit, când mirosi foc. Merse deci înainte și în curând îl zări. Târându-se pe brânci ajunse în curând, într'un tufiș din apropiere, de unde văzu tot. Cei 5 tâlhari pe cari îi văzuse la birt, ședeau la foc iar Guy și Sanutee legați, erau în fața lor. Unul, probabil căpetenia lor, zicea lui Sanutee:

— Te voi face eu, câine roș, să-mi destăinuești secretul. Eu vreau aur! aur! dacă nu-mi dai, aci îți putrezesc oasele.

Apoi porunci să ducă pe prizonieri la o parte. Nu mult după aceea se culcară, lăsând pe unul să păzească. Focul se stinse din ce în ce. Sam se târă până la Sanutee și îi desfăcu legăturile, apoi lovi pe păzitor cu patul puștei în cap. În timpul acesta Sanutee deslegase și pe Old Wisky care fără a vorbi mult, luă pușca păzitorului și lovi cu patul ei pe cei patru bandiți. Apoi toți cinci fură legați. Dimineața tâlharii începură să se vaete și să blesteme. Sanutee făcu judecată scurtă, legându-i de pomi și se depărta lăsându-i în voia soartei.

Tălharii reușiră să-și rupă legăturile, rozându-le. Însă abia începură să urmărească din nou pe cei 3 westmen și apărură vre-o zece indienii cari descoperiseră urmele. Unul din ei era de părere să-i cruce, de oarece nu le erau dușmani. Însă un tâlhar spuse că ei nu primesc pace de

^{*)} Un fel de hasamac.

^{**)} Călăuză.

la niște tâlhari roșii și slobozi pușca într'unul. Cei-l'alți înfuriați omorără pe toți tâlharii albi, cari doreau să fie fericiți cu aurul pe care nu-l aveau și pe care voiau să-l fure.

Sanutee lăsă pe prietini săi în urmă și se duse să ia aur din locul său. Intorcându-se, el dete fie-căruia o parte iar o parte o ținu pentru a o preschimba în hârtie pe care sunt cifre (banenote)—cum se exprima el—pentru a cumpăra 300 puști.

Old Wishky preschimbând aurul în bani, își cumpără haine noi și un cal, iar restul de câte-va mi de dolari pe cari îi pusese sub pernă la han dispăruseră. Cercetările poliției rămaseră fără rezultat. Tot ce îl supăra mai mult pe dânsul era că dintr'atâta aur nu putuse să-și cumpere nici o picătură de wiskey. Sam, mai cu-minte, trimise banii părinților cari era în mizerie, apoi împreună cu Old Wishky și cu Sanutee mai avu multe aventuri în ținuturile de sânge ale indienilor.

Walter Ratz

AUSTRALIENII

Australienii, ca și flora și fauna țării pe care o locuiesc, prezintă caractere originale: sunt o rasă care diferă de toate celelalte ale omenirii, prin o mare unitate de înfățișare fizică și de civilizație.

De o statură potrivită (1 m. 67), pielea lor are o culoare neagră roșcată, părul creț sau ondulat, ca și locuitorii Indiei, Dravidienii; capul lor mai mult lunguet, sprâncenele groase, nasul turtit, subțire în partea de sus foarte larg la nări, buzele groase și scoase afară. Sunt în adevăr un tip cu totul inferior. După felul cum viețuiesc, sunt pe treapta cea din urmă a speței umane. Câinele Dingo e singurul animal care viețuiește cu acești australieni, dar nici acesta într-o stare de completă domesticitate. Trăiesc mai mult din vânat și pescuit, cu toate că Australia este foarte săracă în aceste produse. De o agerime neîntrecută, Australienii pot ocupa primul loc între vânătorii de frunte ai globului, mănuesc cu exactitate neîntrecută arcul și sulița, dar vânatul este așa de rar în cât sunt nevoiți să mănânce tot ce le cade în mână: kanguri, serpi, pisici, viermi, măruntaie de animale.

Prima lor grije este să aibă hrană; cântecele le arată momentele durerii de foame și bucuria nebunească a stomacurilor sătule de carne.

Fiindcă trebuie să alerge neînterupt după vânat, duc o viață cu totul nomadă; cu toate aceste ei sunt nevoiți să se reîntoarcă mereu la puțurile și izvoarele lor din țară. Fiecare trib are ți-

nuturi aparte, pe care le cuturează în lung și lat. Spre a se apăra de vântul puternic care bântue acele ținuturi, ei sunt nevoiți să-și facă adăposturi provizorii.

O piele de cângur legată cu o cingătoare de lână și aceia destul de prost împletită, formează toată îmbrăcămintea lor, care nu diferă la femei. Cu mobilierul în spate, femeile cu sacul unde țin copiii mici și cu săpăliga de scos rădăcinii, ei cuturează țara. Bărbații poartă de obicei arme. Arma cea mai curioasă este aceia pe care ei o numesc „bumerang“, o lamă de lemn îndoită și adusă la capăt în formă de helier, a cărei formă variază foarte mult, mișcările ei depinzând de dibăcia mânuitorului: de ea se pot folosi și copiii. Armele celelalte sunt: măciuca, scutul, care adesea ori nu este decât o bucată de lemn lătită către mijloc. Toate instrumentele sunt de os sau piatră cioplită.

Viața socială se prezintă sub acest trist aspect: femeia este disprețuită, tratată ca sclavă; ea nu mănâncă înaintea bărbatului; pentru nimica toată este omorâtă; e un lucru, nici de cum o persoană.

Podoabele au drept să le poarte numai bărbații.

Limba Australienilor este formată din cuvinte neînțelese și nevințitoare, cu totul contrar limbei frumoase a Polinezienilor: destul de bogată în cuvinte descriptive, ea este foarte săracă în expresii abstracte: singurele cifre cunoscute sunt 1 și 2 și prin excepție, în câteva triburi 3 și 4.

Vorbirea prin semne este foarte răspândită: ei își arată bucuria lovindu-și inima cu pumnul.

Din cauza lipsei mijloacelor de hrană, parte din australieni sunt antropofagi. Dar aceasta o fac și din cauza credinței că moștenesc astfel virtuțile pe cari le avea inamicul omorât.

Fiecare trib are câte o emblemă diferită, fie o furnică, un păianjen, fie alt-ceva. Fiecare trib are chiar limba sa.

Izolarea lor față de vecini a făcut să fie așa de inapoiți și i-a împiedicat de a se folosi de descoperirile vecinilor. Împărțiți în cete dușmane, ei au lăsat pe fiecare individ să se apere prin propriile lui forțe. Când Europeanul a venit cu ei în contact, se găsea o prea mare distanță între ei și el pentru ca o asimilare să fie posibilă: el nu le-a transmis de cât viziunile lui, printre care alcoolismul.

Englezii s-au folosit de mijloacele Spaniolilor în America, tratând pe indigeni ca pe niște câini.

Aur. Sil.

EROII AFRICEI

COLONELUL MOLL

Colonelul Moll, unul din cei mai străluciți ofițeri ai armatei coloniale franceze, a murit acum de curând și toată presa franceză se ocupă de dînsul.

Fetișul celebru al Mundangilor. Omul care se ascunde sub această deghizare nu se poate mișca de cât foarte greu.

Tânăr căpitan, eșit din școala superioară de război, a cerut să-și facă stagiul în Sudan, visând puțină din gloria ce încununase frunțile ce-

Pietănată a șefilor «laka».

lebrilor exploratori ai Africii centrale. Făcuse deja campania din Indo-China, dar continentul negru îl atrăgea. În Sudanul francez, dela 1898—

1899, a luat parte la diferitele operații din regiunea Zinder, regiune nouă, nepacificată, până când guvernul francez îl numește șef al misiunii însărcinate cu delimitarea frontierei dintre teritoriile franceze și britanice în regiunea dintre Niger și lacul Tchad. Alături de comisiunea engleză, prezidată de colonelul Elliot, Moll știu să fie așa zicând la înălțimea situației.

Încă odată, acum, guvernul francez făcu apel la serviciile lui, trimițându-l să ia comandamentul teritoriului militar Tchad. Era o sarcină importantă de împlinit, o organizație nouă de dat regiunilor noi cucerite, asigurarea apărării în protiva tâlharilor oazelor.

Sosind în Congul francez, locotenent-colonelul Moll află că orașul Abecher, capitala Uadaiului fusese luat.

Aci a căzut.

Își dădea perfect seama de primejdia întreprinderii. Avea în fața lui în Sahara, ca și la Tchad, războinici îndârjiți. Armamentul lor era mai bun: au arme cu tragere repede și știu să se servească de ele; mai mult încă, cunosc tactica franceză și știură să o întrebuițeze contra francezilor.

În Septembrie 1910, Moll plecă în Uadai. La această dată se opresc corespondențele directe ale nefericitului comandant. Triste evenimentele ale războiului în care a pierit sunt cunoscute în Franța numai din depeși.

La 8 Noembrie, cu 800 tirailori, Moll intră, fără să tragă un foc, în Dridgele, capitala Massablitolui. A doua zi, mica lui trupă a avut de susținut, la 5 km. de acolo, la Dorothé, asaltul forțelor reunite ale lui Tadjenin, sultanul din Massablitol, și ale lui Dudmurat, fostul sultan din Uadai, în total 5000 de oameni. Ce minuni de bărbăție trebuiră să facă slabele trupe franceze! Ofițerii trebuiră să dea exemplul și colonelul el însuși să se expună focului. Au fost aproape două ceasuri de luptă înversunată. Dușmanul fu respins și lăsa 600 de morți pe teren, dar și francezii pierduseră pe colonelul Moll și alți doi locotenenți.

Ilustrațiile ce reproducem în cuprinsul acestui articol sunt luate după documentele trimise de regretatul colonel, din timpul expedițiilor sale. În rapoartele lui, colonelul Moll vor-

Arhitectura acestor locuințe din țara parcursă de Moll este cu totul particulară și se deosebește de aceea a tuturor colibelor cari compun satele africane.

De la Februarie 1903, până la Ianuarie 1904, Moll și cele două comisiuni operează recunoașteri pe teren și ajunse astfel până la lacul Tchad. Nică un foc de pușcă nu fu tras în tot timpul.

În Mai 1904, căpitanul Moll se întoarse la Paris, cu misiunea îndeplinită: o hartă cuprinzând 1600 km. de frontieră.

Anul următor, o altă misiune îi fu incredințată: aceea de a delimita cu germanii frontiera între Camerun și Congul francez, misiune care dură de la Noembrie 1905, până la începutul lui 1907.

Sarcina era mai grea de cât cea dintâi. Era de lucru cu populații mai sălbatice și germanii și francezii își disputau fie-care sat. Diplomația lui Moll și a ofițerilor lui învinse toate piedicile și tot el fu trimis de guvernul francez la Berlin ca să apere în fața diplomaților rezultatele ce obținuse la fața locului. Opera lui fu și aci încununată de succes și lui i se datorește în cea mai mare parte foarte avantajoasa frontieră ce desparte azi Africa ecuatorială franceză de Camerunul german.

Fiecare oraș posedă grânare unde se păstrează recolta pe timp de secetă

Situația era gravă, căci trupele teritoriului erau puțin numeroase. Și aci Moll se revelă ca adevărat șef. În loc să alerge în Uadai, unde sarcina putea fi mai strălucită, se opri să asigure mai întâi liniștea teritoriului lui și numai după ce o făcu se duse în Uadai.

bește de nenumărate ori despre bogăția regiunilor din Congul francez: două din ilustrațiile noastre arată chipul cum indigenii își păstrează grânele, pentru vremile de secetă. Celelalte două ilustrații arată tipuri de indigeni. Unul e cel mai celebru feteș al populației numită Mundang,

care, în ciudata lui îmbrăcăminte se mișcă cu greutate, după cum orî cine poate ușor înțelege. Celalt indigen, arată chipul cum se coafează șefii lakoși, unii dintre luptătorii cei mai de temut din Congo.

DIN LUMILE STINSE

Vom vorbi aci despre pasărea *Dinornis*, care într-o vreme trăia în Zelanda Nouă. În dosul unui copac stă la pîndă, gata a arunca lancea un Australian. Se poate vedea cât de uriașă era acea pasăre și că struții sunt mici pe lângă ea.

Dar să luăm lucrul mai cu regulă.

Păsările se împart în două grupuri mari, una a *ratitelor* și alta a *carinateelor*. Grupa a doua e cea mai însemnată astăzi, din ea fac parte *Galinaceele* (găina, curcanul, etc.), *Columbidele* (porumbelul), *Cataligele* (dropia, coara, barza etc.), *Palmipede* (gâsca, pelicanul etc.), *Pasările* (vrabia, corbul, pupăza etc.), *Picidete* (ciocănitoare etc.), *Psitacidele* (papagalul etc.), *Răpitoarele* (acera, vulturul, buhna etc.) Așa dar toate păsările de pe la noi. În grupa întâia, odinioară foarte răspândită, se află acum numai următoarele genuri: *Struthio*, *Rhea*, *Dromaeus*, *Casuaris*, toate din familia *Struthionidelor*, cari au ca tip mai cunoscut Struțul; apoi e *Apteryx australis* (kiwikiwi) din familia *Apterygidelor*.

Struțul ajunge până la 2 sau 2.7 m. de înălțime, trăiește în mici turme în Africa și Arabia. Sunt acum în Africa nordică și în colonia Capului și struți crescuți în parcuri îngrădite, pentru penele lor.

Rhea sau Nandu ajunge până la 1-3 m. și trăiește în pamele Americii de sud, o specie mai mică Rhea Darwinii se află în Patagonia.

Dromaeus Novae Hollandiae (Emu) trăiește în șesurile Australiei. *Casuaris indicus* are pe cap un fel de cască vîrtoasă, iar capul și gâtul goale; trăiește în insulele răsăritene ale arhipelagului Sunda până în Guinea Nouă în pădurile de pe munți.

Cum vedem, ratitele se află astăzi numai în America de sud, Africa și Australia; în timpurile geologice se află însă atât în America de nord cât și în Europa. Așa în epoca terțiară erau pe locul unde e acum Franța *Gastornis*, în Mexicul nou s'a aflat *Diatryma gigantea*; iar în munții Siwalik (India) s'a aflat *Dromaeus sivalensis* împreună cu un struț pe cât se pare, la fel cu acel din Africa.

Dar în epocile geologice și anume chiar în epoca din urmă (quaternară) în Australia se află vre-o douăzeci de specii de ratite dintre care *Dinornis*

maximus (cea din figura de mai sus) era înaltă de vre-o trei metri. *Apterygidele* de azi abia ajung la mărimea unui curcan.

În insula Madagascar, tot în epoca quaternară, se afla o pasăre uriașă, adevărat elefant, al păsărilor, *Aepiornis maximus*. Nu era mai înaltă de cât *Dinornis*, dar mult mai grea și mai trupeșă.

Osăminte și ouă de *Dinornis* și de *Aepiornis* s'a aflat foarte multe în paturile cele mai noi din Australia și Madagascar. De pe ouăle celor din Madagascar s'a fabricat basmul cu pasărea Roc, de care am citit cu toții în „O mie și una nopți”. Deosebirea că păsările din lumea aievea, deși urieșe în adevăr, dar nu zburau, cum nu zboară nici struții și nu mîncău carne, nu erau un fel de pajure. În Noua-Zelandă s'a găsit atâtea oseminte în cât s'a putut înigheba schelete întregi. Ower a descris cele cunoscute pe vremea lui.

Cînd s'a colonizat Zeelanda nouă se află în multe locuri oase de *Dinornis* la fața pămîntului și lângă ele grămăjoare de prundis din stomacul acelor păsări. Unele oase aveau încă zgîrciurile neputrezite, bucăți de piele și pene; adesea se află și inelele zgîrcoase din trachea arteră. Se găseau și coii de ouă, ba în unul chiar rămășițele uscate ale unui ouă pierit înainte de a-si fi sfîrșit dezvoltarea. Deci felul acesta de păsări se stinsese foarte de curînd, stîrnite de goana înversunată ce le-o făceau oamenii. În aceleași pă-

turi cu oasele de *Dinornis* se află și arme de piatră de ale sălbatecilor. Se crede că antropofagia a fost în Zeelanda nouă o urmare a stîrpirei *Dinornisului*. După aceasta nu rămăseseră alte mamifere de cât niște lilieci. Se pare că stîrpirii *Dinornisului* nu sunt Maorii actuali, veniți prea de curînd, ci locuitorii negri mai vechi. În limba locuitorilor *Dinornisul* se numește Moa și joacă mare rol în legendele și mitologia lor. J. C. Russel a căutat osăminte de *Dinornis* și le-a putut afla numai în peșterile cele mai retrase în munții ce înconjoară lacul Wakatipu. Oasele se află grămadă și la Hamilton lângă Otago le-a aflat îngropate în nomol. Se pare că și schimbarea temperaturii a jucat rol în stîrpirea lor, căci se adunaseră în jurul izvorului cald în foarte mare număr. A găsit și un ou întreg lung de 10 policare și gros de 7, umplea complect vîlăria învățatului. Presupunerea cu frigul a făcut o Booth.

Dacă Zeelanda nouă avea așa de mari păsări alergătoare, e vădit că astăzi insulă e o bucată dintr'un continent antarctic, care poate lega în epoca terțiară Australia, cu Madagascarul, Africa sudică și chiar cu America sudică.

S'a aflat oase de *Dinornis* sparte pentru a scoate din ele mîduva.

Dinornisul nu avea plisc lung ca *Apteryxul*, ci scurt și lat și se hrănea cu rădăcini de *Pleris esculenta* pe cari le săna din pămînt cu unghiile sale puternice.

Regină de-o zi ÎN ȚARA SOMALILOR

— Urmare —

„În schimbul protecției noastre pîrintești, noi nu-ți cerem de cât un lucru. Isbiți de frumusețea...”

Aci Courville se opri, căci i se stinsese glasul, sîngele i se urcă în obraz.

— Ce ai? îl întrebă Landrin.

— Obraznicul! isbucni Ștefan nemai putîndu-se stăpîni.

— Dar spune, ce scrie?

— O să aflați numai de cât, răspunse cocoșatul, plin de indignare și de mînie; apoi începu din nou a citi mai departe:

„Atîns de frumusețea cereștei ființe care a onorat întrevădarea noastră cu prezența ei, și convins că virtuțile ei sunt și mai admirabile ca dumnezeescul ei chip, am hotărât s'o iau de soție”.

La acest din urmă cuvînt, toți se ridicară de odată. Toți cari o iubeau în ascuns pe d-ra Angerolles, simțeau ge-

lozia și furia clocotindu-le în suflet; situația era și comică și dureroasă; din fericire, căpitanul Landrin, care isbucni a rămîne șeful, stăpînindu-se, zise:

— Isprăvește scrisoarea asta necalificabilă, dragul meu; aceste cuvinte pronunțate cu o voce sigură, făcu să dispară imediat orî-ce rivalitate din inimile celorlalți.

Cocoșatul urmă:

... Noi te rugăm ca s'o prevestești. Soarta noastră este în mâinile ei frumoase. Onoarea care i-o facem, nădăduim că va ști s'o prețuiască, căci va avea două bucurii: aceea de a fi fericită cu un soț care i va fi sclav, și aceea de a scăpa niște prieteni a căror soartă depinde numai de dorința ei.

„Din partea lui

Abou-Baka Mahmud, Sultan”.

La nici unul din ei nu le veni în

gând a mai discuta o asemenea îndrăzneală declarație.

— Eă, zise un accent britanic, pe care lesne se ghici că era al ului Cook, în locul d-voastră ași însura pe miss Angerolles cu Turcul.

— Mizerabile, strigă Courville, sărind asupra lui.

— Liniștiți-vă, răspunse Cook, asta e politică.

— Tac, porunci Landrin, altfel mă silești să iau împotriva d-tale măsuri radicale.

— Radicale ? nu înțeleg ce vrea să zică asta ! — francezii nu sunt așa diplomați fini...

— Mie mi se pare că-l văd spânzurat, răspunse Savinien...

— Spânzurat?... poate în ziua când miss Angerolles va lua pe mister Courville....

— Indrăznețule ! strigă căpitanul, pe când Ștefan era gata a-l pălmui...

Cook ridică pumnii de boxor în sus, atunci Vaillant, perzând răbdarea, se repezi asupra englezului-Saxon, care primi o lovitură zdravănă peste ureche.

— Legați-l, adăogă Landrin, până vă voi da noi ordine.

Torix plecă liniștit cu el, strângându-l cât putea, pe când Cook părea învins.

— Ne spionează, zise Tartyfume.

— Dar ce ar vrea, imbecilul ăsta ?

— Asta o voi afla, declară Courville, care abia își stăpânea mânia.

Insulta pe care i-o făcuse englezul îi intrase ca o suliță în inimă. Era ca turbat, căci el credea că știuse a-și ascunde bine secretul ochilor celor mai pătrunzători, chiar și când colo, acel animal brut, i-l ghicise.

— Ei, bine, zise el, nu avem de cât s'o protejăm toți șease cu un devotament nemărginit. Fericit acela care va întrebuința mai multe mijloace ca s'o scape.

Toți întinseră mâna bietului cocoșat cu o pornire sinceră, pentru că găsisese formula, care prin abnegație, ei o întrevăzuseră cu toții, în fundul sufletului bietului cocoșat.

— Mulțumesc, scumpe Courville, îi zise George, pentru că m'ai considerat ca adevărați oameni cinstiți. D-ra Angerolles nu știe nimic de acest concurs ciudat de afecțiune; în ceea ce mă privește, voi fi cât se poate mai rezervat cu dânsa.

— Eă, adaogă Savinien, cu un zîmbet naiv, nu ași îndrăzni să-i vorbesc de așa ceva, în viața mea.

Dar Ștefan care suferea mult, bruscă tranziția în spre alte gânduri și adresându-se căpitanului.

— Sultanul nu trebuie să aștepte prea mult răspunsul pe care trebuie să îl facem scrisorei lui; dragă d-le Courville, pentru că trebuie să fie scrisă în

limba arabă, răspunsul acesta fă-l chiar d-ta. Simțimintele noastre îți sunt cunoscute; ne vei citi aceea ce vei crede convenabil să-ți spu.

Courville după câteva clipe, citi următoarea scrisoare:

„Sultanului Abou Bakar-Mahmud.

„D-zeu cu tine. Am primit trimisul tău; dacă îți convine să trimeți pe cineva la Zanzibar sau în spre Aden pentru a înștiința consulul francez de prezența noastră pe această coastă, îți vom fi recunoscători. Pe dată ce o navă ne va veni în ajutor, vom plăti suma care îți se va cuveni pentru acest serviciu.

„Cât despre celalt obiect al scrisorei tale, nu avem nici un răspuns a-ți da.

„D-zeu e mare“.

— Iscălește Landrin, și pune pecetia d-tale, zise Ștefan. Câteva minute după plecarea lui Nour cu scrisoarea la Sultan, Vaillant întrebă pe tovarășii lui:

— D-ra Angerolles trebuie să fie vestită de pretenția Sultanului?

Fiecare tăcu, neștiind ce răspunde. În sfârșit Landrin luă cuvântul:

— D-lor, informând pe Abou Bakar în forma cu care i-am răspuns la scrisoarea lui, trebuie să ne considerăm ca și când i-am fi declarat război.

— Cu siguranță, zise Gobert, nu va trece, fără îndoială, 48 de ore, fără ca să nu fim atacați. Vom avea de luptat cu o grămadă întreagă de Somali; mulți din ai noștri, vor fi, probabil, răniți; nu o să mai avem apă.

— Da, vedem și știm toate astea, și ce vreți să zici cu asta ?

— Vreați să zic, că dacă d-ra Angerolles ar fi înștiințată, și ar afla cauza evenimentelor, nu se va considera răspunzătoare de consecințele mortale, cari ar putea aduce acest conflict?

— Este probabil, dar ca să înlătore aceste pericole, crezi că ar consimți să ia pe Sultan?

— Eă nu pot crede asta ?

— Eă cred, zise Landrin, cu o voce profundă, că i-am arăta mai mult simpatia noastră,.... înlăturându-i această durere, adică nespunându-i nimic.

Ast-fel deciseră cu toții în cor, ca d-ra Angerolles să nu afle nimic.

— Dacă i-o spune Englezul ? strigă Tartyfume, care nu putea uita că-l insultase.

— O să punem noi capăt și la asta, mă însărcinez eu, în calitate de comandant al pieței.

IX

— Adevărat, că va rămâne oarbă, d-ra Micșunica ? întrebă Taxile foarte emoționat, pe d-ru Barrisson.

— Vai, teamă-mi-e, și mie !

— A ! mai bine mi-ar tăia amândouă brațele și picioarele !

— Te interesezi dar mult, de mitica asta adorabilă ?

— Adică, sunt și eu ca Torix : o ador !

Pe când eram ținut în pat, am putut să privesc mult pe această stângărită mică.

Este mai mult de cât frumoasă. Al d-re, vindec-o ! te rog ! plătesc eu ori cât ar costa....

— D-le Palangrotte, voi încerca. Uite-o ! Vezi ? Am și oprit-o de a eși la soare.

— Văd că e legată la ochi.

— Da, ziua, răspunse Barrisson. Noaptea îi aplic niște ierburi, despre cari am auzit că fac minuni, s'as vrea să încerc și eu....

— D-zeu să fie bine cuvântat, și să poți reda vederea sărmaneii noastre foarte mișcat.

Jeanna Angerolles venea și ea, cu o umbrelă mare, ca să umbrească copila, cu toate că soarele începea să apună; apucă însă pe Blanșeta de mână și începu să se plimbe cu ea, prin jurul pușurilor. Când ajunseră în dreptul Marsiliezului, aceste plășându-se în jos, cât putu, înspre fetiță îi zise: — Vrei să-mi dai și mie mâna, d-ră Micșunico ?

— Uite, d. Palangrotte.

— Mă cunoști ?

— O ! nu te văd, răspunse fata cu tristeță, dar te aud !

— O ! ce inger de copilă ! zise prietenul lui Tartyfume, pe când Micșunica încerca să-i găsească mâna.

Jeanne și Micșunica trecură pe lângă Jă, care se plecă ca înaintea unor icoane, în fața lor, mai ales a d-rei Angerolles.

Căldura de peste zi, care fusese îngrozitoare, mai scăzuse; se putea respira un aer puțin cam răcoros.

Pe Ocean domnea o liniște adâncă, nesfârșită; cu toată liniștea însă, nici Landrin, nici Vaillant, nici Courville nu se lăsa a fi legănați de mângăierile atmosferei și ale astrului, decă a fi amăgiți.

Nici unul din ei nu se îndoia că Abou-Bakar, își făcea pregătirile.

Noaptea însă trecu fără alarmă.

Jă, de a cărei prezență în stâncile Gemirilor, Somalii nu știa nimic, se furișase, ca și în ajun, în oraș, pentru a culege sgomotele care se auzeau.

Dar se întoarse, ne aflând nimic mai de seamă.

— Liniștea domnește pretutindeni, zise el. Abou-Bakar nu se mișcă; fiecare își vede de treabă.

— Ce crezi tu, Jă ?

— Ce să crez ? Abou-Bakar, așteaptă. Somalii, au răbdare de cămil.

Peste zi iar nici o schimbare; trecu

iar o noapte și o zi, fără nici un incident! Jă se ducea, venea fără a descoperi nici o pregătire îngrijitoare.

Această tăcere însă, nu era semnul bun.

Palangrotte care era optimist, spunea lui Savinien:

— Nu îndrăsnesc, dragul meu, îi vezi? Știi ce am să fac, ca să ne mai treacă de urât? Puțină muzică.

Și Tartyfume făcu precum zise.

Micșunica auzindu-l cântând o arie de operă comică, se înveseli ca o nebunie; ea 'l rugă să cânte mai aproape de ea. D-ra Angerolles, rugă pe Savinien să vie sub cortul ei și al Blanșetei. Fetița bătea din mâini, și juca, valțând ca o porumbiță.

Recunoștea pe toată lumea după glas, și pe fie care îi chema pe nume.

Toți o adora. Marinarii s'ar fi înecat pentru ea.

Chiar și Jă, începuse s'o iubească la nebunie și 'l dorea văzând-o oarbă.

Intr'o dimineață, când se întorcea din excursiunea nocturnă, aduse lui Courville, o bucată de bambu crăpat, plină cu o alifie cenușie.

— Noi întrebuițăm asta, zise el lui Ștefan, pentru rănilor de la frunte și ochi. Ar trebui să pună fetiții la ochi.

— Crezi că o vindecă?

— Este aproape sigur.

— Cu ce e făcută?

— Nu știu.

La început, d-rul fu consultat, și dete din umeri, dar pe urmă când examină alafia, găsi că nu avea nimic toxic și că putea să încerce, punând pe rănilor mici deschise ale Micșunichi.

Mititica se lasă, voioasă, să'i facă ori-ce, căci făgăduise lui Torix să fie cuminte.

În momentele pierdute, toți priveau marea, în spre est, cu speranța de a zări bastimentul care avea să-i scape, căci Landrin spusese tuturor că un trimis sigur fusese expediat la Obock.

Nu de puține ori, d-ra Angerolles, rugase în particular pe Ștefan să întrebe pe Jă cât timp trebuia vărului lui pentru a ajunge la stația franțuzească din Djibuti.

— Zece până la 12 zile, răspundea negrul, afară numai dacă întâmpină vre-un pericol.

Trecuse o săptămână de la vizita sultanului care o făcuse naufragiaților.

Lipsa de apă începuse a se cam simți în mod îngrijitor. Bea toți bucuroși bere, dar erau momente când ar fi dat mult pentru un pahar cu apă limpede și rece.

Intr'o dimineață, Vaillant, care exercita comandamentul lui de piață, cu o mare băgare de seamă, luă pe Landrin de o parte și îi zise:

— Știi că am făcut o descoperire care mă îngrijește.

— Adevărat? de ce este vorba?

— Am făcut o copilarie să lăsăm proviziile de bere, de sodă, vin, și de rom, jos în vapor...

— Pentru ce?

— Pentru că grozav am scăzut.

— Ce'mi spui? Nu exagerezi?

— Nu, zău nu!

— Se poate că pe noapte, când marinarii sunt de gardă, își oferă din când în când câte-va sticle de bere și de rom.

— O! asta nu ar însemna nimic, cu cât nici unul din oamenii noștri nu s'au îmbătat, după câte știu de la naufragi.

— De asta mă mir și eu!

— Lipsește mult?

— Enorm de mult.

— Aidem să văd și eu! zise Landrin cu fruntea în sudoare.

Amândoi scoborâră pe vapor în fund unde, pentru răcoare, lăsase cea mai mare parte din proviziuni, și aproape toată băutura. Cum intrară în partea unde se păstra vinurile, căpitanul scoase un țipăt de uimire.

— Dar lipsește aproape jumătate. Ce însemnează asta?

— Să facem o anchetă.

— Bine înțeles! zise Landrin, care se plecă spre a lua o sticlă, și constată că era goală, apoi încă una și iar alta.

Cei doi înși, tremurând, urmară cu examinarea; rezultatul fu acelaș.

— Mii de trăznete! ne-au golit sticlele înadins, zise Landrin... O mână criminală...

— Să fie englezul?... George.

— Nu se poate, răspunse Landrin; cortul lui e supravegheat; nu-l pierde nimeni din vedere. Afară de asta, el singur nu ar fi putut face așa ceva.

— Are intenția să ne lase să murim de sete...

— Și în acest caz?

— Ce vrei, comandante, nu cutez să-ți spun, dar în acest caz, o asemenea devastare este făcută de Abou Bakar.

— El este, fără îndoială, zise Landrin.

— Dar cum a putut intra aci? Toate trecerile sunt păzite. Din spre mare nu este cu putință și noi avem în fie-care noapte o santinelă care la fie-care ceas este schimbată.

— În sfârșit...

— Știi ce, să nu ne mai căznim cu vorbe deșarte; până mâine, aidem noi singuri să descoperim pe răi făcători. Este clar și limpede că furtișagul se operează noaptea.

— Nu mai încapă vorbă.

— Ei, vom veghea chiar noi, de la scăpătutul soarelui până la răsărit. Toți oamenii liberi, vor scoborâ aci, după masă.

— Până atunci ar fi cuminte să transportăm sus aceea ce a mai rămas.

— Bine înțeles.

Pe la orele șase și jumătate, vre-o șapte oameni voinici fură puși de pază la intrarea lui Nour, sub comanda lui Torix. Jă plecă ca de obicei. Palangratte fu însărcinat cu 4 oameni să apere coridorul, care ducea jos în fundul vaporului.

Ceilalți oameni, cu Landrin, Vaillant, Courville, Tartyfume și ofițerii bordului, primiră ordin să se ascundă prin colțurile cele mai întunecoase și să stea acolo nemișcați, până la zgomotul său apariția cui-va.

În acest ultim caz trebuia să strige.

Pe punte, o duzină de oameni trebuia să facă de gardă ca în fie-care noapte și să se arate liniștiți ca și până aci.

(Va urma)

Inainte și După
întrebuițarea
Creml și Pudrel «FLORA»

Pastă de **BUCOL** Apă de gură
dintii 1 leu 1 leu 50

SĂPUN de TOALETĂ
„FLORA”

de o calitate ireproșabilă, foarte bine parfumat, catifelează mâinile și tenul

— Bucata lei 1,25 —

Tusea cea mai rebelă,
bronșitele acute
și cronice, tusea
măgărească vindecă sigur

PECTOSIN ITEANU

Sticla lei 3. Drogueri și farmacii

Anemia clorosa, neurastenia, histeria,
slăbiciunea generală combata.

HEMOFER ITEANU

— Sticla lei 4 —

BONBOANE
ORIENTALE

Parfumează admirabil gura și distrug ori-ce miros urât al gurii. Cutia 50 banii la drogueri și farmacii. A se observa marca: «Semiluna cu stea».

Toți abonații la „ZIARUL CALĂTORIILOR“

Participă cu începere de azi, la următoarele mari și de valoare premii:

1) O sobă «Godin» No. 3, cumpărată de la cunoscuta casă: Industria Metalică «Marcu», B-dul Elisabeta, No. 5.

2) Una pușcă fină de vânătoare, cu 2 țevi, cal. 12, din vechia și renumita fabrică Pieper-Bayard.

3) Un pistol automat de buzunar, Pieper-Bayard, modelul cel mai nou, fiind de calibru mare, 7.65, însă format redus, foarte portativ.

4) Una carabină de mare precizie, cal. 22, Pieper-Bayard, semi-automată.

Toate aceste 3 arme sunt cumpărate de la marele magazin **B. D. Zisman**, 44, calea Victoriei, furnizorul Curții Regale.

5) Una oglindă mare venețiană de cristal;

6) Una măsuță de toaletă, cu oglinzi de cristal;

7) Una mașină de cusut de mână;

8) Două frumoase tablouri.

Toate aceste 5 obiecte sunt cumpărate de la marele magazin de mobile **Marco Dattelkremer**, str. Carol, No. 62.

9) Una pendulă de birou;

10) Una chisea de argint de China, foarte frumoase obiecte, cumpărate de la magazinul de încredere **Schmith & Stratulat**, calea Victoriei, 53.

11) Un gramofon perfecționat;

12) Una mandolină, din lemn de palisandru, ornată cu sidef, cumpărate de la marele magazin de muzică **Jean Feder**, calea Victoriei, 54.

13) Una fructieră, argintată și aurită, cu 12 cuțite pentru desert, aurite, cumpărată de la cunoscutul magazin de bijuterie **Th. Radivon**, B-dul Elisabeta, 9 bis.

14) Una toaletă de bambu veritabil, cumpărată de la bine asortatul magazin de mobile de trestie și bambu, **D. Litmann**, strada Lipscani, No. 3.

15) O duzină crema «Flora».

16) O » săpun «Flora».

17) O » pudră «Flora».

18) 2 ceasornice de argint, pentru bărbat.

19) 5 abonamente pe 6 luni la ziarul umoristic «Veselia».

20) 5 abonamente pe 3 luni la ziarul «Universul literar».

Toate aceste frumoase premii se oferă cu începere de azi, prin tragere la sorți, abonaților «Ziarului Călătoriilor».

Prețul abonamentului: Lei 5 pentru un an, Lei 2.60 pentru 6 luni!

NOUILE MARI PREMII

OFERITE DE ZIARUL

„UNIVERSUL“

ABONAȚILOR SĂI, CU ÎNCEPERE DE ASTAZI:

O NOUA VILA LA SINAIA

«Vila Theodora», construită anume pentru tragerea viitoare, pe strada I. C. Brătianu, în poziția cea mai splendidă din localitate

Un salonaș modern

compus din: o canapea, două fotoliuri, patru scaune și o masă de mijloc, foarte elegant, cumpărat dela fabrica de mobile de artă I. Brezoiu, calea Rahovei, 50, unde se găsește în permanență o bogată și aleasă expoziție de mobile de toate genurile

UN DORMITOR DE BRONZ

de mare valoare, cumpărat de la Industria metalică «Marcu», Bulevardul Elisabeta, No. 8.

O GARNITURA DE MOBILA PENTRU INTRARE

compusă din o canapea, patru scaune, două fotoliuri și o masă cumpărate de la cunoscutul magazin de mobile de trestie și bambu Littman, strada Lipscani, No. 3.

UN DORMITOR DE LEMN FIN

construit în marea fabrică de mobile de lemn Marin V. Ganea, șoseaua Mihai-Bravul, No. 37 și strada Șerbănică, No. 10.—Sucursala calea Victoriei, No. 107.

O SCOARȚĂ ROMÂNEASCĂ ȘI O BLUZĂ (IE) DE MĂTASE

de la Bazarul Național de țesături românești de sub conducerea doamnelor Cosco și Duțescu, calea Victoriei, 110, cel mai estin și mai bine asortat magazin în toate felurile de lucrări românești de pânză, lână și mătase

UN SALONAȘ DE BAMBU

cumpărat de la cunoscuta fabrică de mobile în acest gen E. A. Pucher, calea Victoriei, No. 148.—Sucursala Bulevardul Elisabeta, No. 18, «La Cometa Haley».

O DORMEZĂ, DOUĂ FOTOLIURI ȘI UN PARAVAN ARTISTIC

lucrate în vechiul atelier de tapițerie Ioan Niculescu, strada Câmpineanu, No. 31.

O pendulă de stejar afumat și o tavă argintată, cumpărate de la magazinul de încredere Schmidt & Stratulat, calea Victoriei, No. 53.

O bicicletă, o pușcă de vânătoare și un pistol automat, cumpărate de la marele magazin de biciclete și arme B. D. Zissmann, calea Victoriei, No. 44.

Un gramofon, o vicoară, un flaut și o harmonică, cumpărate de la cunoscutul magazin de muzică Jean Feder, calea Victoriei, No. 54.

1 pendulă de perete și 6 lingurițe de argint suflăte cu aur, cumpărate de la cunoscutul magazin «Ceasornicaria Collei».

O splendidă rochie albă, lucrată artistic în ajururi.

O dormeză, 2 fotoliuri și un paravan artistic, lucrate în vechiul atelier de tapițerie Ioan Niculescu, strada Câmpineanu, No. 31.

Un ceasornic de aur cu trei capace pentru bărbat

1 brățară de aur 14 kt. cu 5 perle fine.

2 ceasornice de aur pentru doamnă.

1 inel de aur cu rubin pentru bărbat.

1 pereche de cercei cu diamante și rubine Capuchon, de o mare valoare.

O frumoasă și prețioasă broșă.

1 inel de aur 14 kt., pecetar pentru bărbat.

6 ceasornice remontoir de argint cu câte 3 capace

1 ceasornic de metal emailat.

1 binoclu fin, 6 ceasornice remontoir de metal.

1 elegantă compotieră argintată de mare valoare.

50 cutii de cremă, pudră și săpun «Flora» în cutii speciale făcute anume pentru abonații noștri.

2 aparate economice de încălzit inventate de d. nu căpitan Castano.

20 plachete argintate reprezentând fotografiile Regelui și Reginei, comandate anume pentru premii.

Toți acei cari se abonează cu începere de azi mai primesc gratuit și un volum din: Memoriile Regelui Carol I.

ZIARUL CĂLĂTORIILOR

ȘI AL ÎNTÂMPLĂRILOR DE PE MARE ȘI USCAT

COSTUL ABONAMENTULUI

Lei 5.—Pe un an în toată țara
x 2.00 x 1/2 x x x

Redacția și Administrația

No. 11, Strada Brezoianu, No. 11.

ZIARUL CĂLĂTORIILOR

Apare odată pe săptămână

— MARȚA —

Cadavrele scoase din colibe, sunt lăsate pradă câinilor.—Vezi pag. 4 026

ABONAMENT

LA

„ZIARUL CALATORIILOR”

Pentru 1 an 5 lei; jum. an 2.60

Eschimoșii insulei St. Laurent

NIMICIREA UNUI TRIB

Capitanul Kelley se ocupa de ultimele pregătiri ale plecării și sub ochii lui, lăzile cu provizii se grămădeau în cala lui „Pétrel”, frumosul vas ancorat în strâmtoarea Juan de Fuca, la Port-Victoria (Columbia britanică), când un tânăr, îmbrăcat binișor, apropiindu-se de căpitan, cu un salut respectuos și mândru, îi întinse cartă lui de vizită.

Pe ea erau aceste două nume: *Gaspar Valenciello*. După ce bătrânul yankeu încercă în zadar să le pronunțe, ieși repede din încurcătură și întrebă cu glasul lui aspru:

— Cu ce te pot servi?

Omul cu barbă neagră explică cu accentul lui spaniol:

— Te rog să mă ieși în mările arctice, căpitan.

— Ești marinar?

— De sigur. De altfel, nu cer nici o leafă.

— Dar echipagiul e complet.

— Un om nu e nici o dată de prisos. Am servit mai multe veri pe un bale-nier norvegian.

Vorbea cu atâtă încredere, în cât căpitanul Kelley se lăsă a fi convins. Cu un ceas înainte de plecarea lui *Pétrel*, spaniolul se întorcea pe bord cu un bagaj mai voluminos de cât al întregului echipagiul la un loc. Marinarii răsău văzând cele 5 sau 6 lăzi ale lui Gaspar Valenciello. Marinari, asta?

Instinctul lor nu-i înșelase. *Pétrel* nu ieșise încă bine în larg, și neexperiența spaniolului sărise în ochii tuturor. Căpitanul ar fi fost dispus să-l debarce imediat, dar contractul era iscălit. De altfel, tânărul da dovadă de o bună-voință vădită, gata a săvârși cele mai umile și mai aspre treburi, cel dintâi a râde de vre-o boroboată. Veselia, manierele politicoase, care arătau o educație rafinată, îl făcură remarcat de ofițerii după bord.

O oră de taină cu el, fu o adevărată seducere; spre marea lor mirare, descoperiră la acest misterios matelot, o instrucție solidă, cunoștințe științifice foarte întinse, o profundă educație literară.

Înainte ca *Pétrel*, să pătrundă în apele mării Behring, calitățile lui strălucite aduse în existența Spaniolului o schimbare radicală: contra prejudecăților și a disciplinei, ofițerii îl făcuseră tovarășul lor de masă. Chiar și căpitanului îi plăcea să stea ore întregi cu el de vorbă, pe când schoonerul, împins de un vânt favorabil, își urma drumul pe insulele Aléonțiene.

Pe un timp splendid, vaporul trecea de-a lungul bancului de insule care mărgineau oceanul Pacific. Marea Behring nu era mai puțin propice.

Setos de a se instrui, Gaspar Valenciello întreba marinarii și ofițerii de cum se zărea ceva pământ. Astfel află că insula Saint-Laurent, cea mai mare insulă după mare, era locuită de o jumătate mie de indigeni, ramură a marelui familii de Esquimoși din Alaska.

Depărtarea lor de coastă, făcuse din ei, cu vremea, o rasă a parte. Trăiau în scorbură, săpate la picioarele stâncilor după marginea mării, și știa a se hrăni cu pești și cu carne de focă, în puțurile adânci, săpate în plină stâncă. Foarte ospitalieri, primeau cu entuziasm pe rari străini cari le vizitau insula.

Mai târziu își amintiră de ce misteriosul Spaniol se interesase așa de mult de această istorisire, și de ce copleșise pe tovarășii săi cu numeroase întrebări asupra indigenilor din Saint-Laurent. În timpul acesta *Pétrel*, trecuse de Point-Barrow. Abia începuse a sbura pe apele oceanului Arctic, când o bandă de balene îl provocă la vânătoare. Și stagiunea de pescuire începu.

Constrâns a mărturisi că nu se pricepea în meșteșugul pescuitului de balene, Gaspar obținuse voie de a se afla pe bord, în loc de a se asvârși pe șalupe, ca ceilalți marinari, în urmărirea marelui cetaceu.

Intimitatea lui cu ofițerii făcuse grese repezi.

Fără a le spune ceva asupra personalității lui, îi fermeca prin povestirea călătoriilor lui în Europa, căreia părea a-i cunoaște toate capitolele.

Nu ascundea că ținuse un loc de frunte în înalta societate spaniolă, și frecventase cele mai bune saloane madrilene.

Intr-o zi le arată într'un din cufere hainele de mare gală, pe care nu le mai îmbrăcase, zicea el, de când plecase din Madrid.

„Ar fi trebuit să le asvârșesc la mare, căci îmi amintesc multe amănunte. Eram îmbrăcat cu ele, când ma dușeră de urgență într-o casă de sănătate din Madrid.

— Ai fost grav bolnav? îl întreba unul din ei.

— Se înțelege! Și-acum mi-a mai rămas urme! răspunse el, arătând cu

degetul la tâmplă, câte-va semne de vărsat săpale adânc în piele.

Mărturisirile lui nu mergeau însă nici odată prea departe. De ce plecase din țara lui? De ce se expunea la atâtea pericole pe bordul lui *Pétrel*, nimeni nu ar fi putut răspunde.

Cu cât se apropia sfârșitul sezonului cu atât se vedea o schimbare în fierea spaniolului. Pe când marinarii și ofițerii se bucurau la gândul că vor intra în curând în civilizație, să-și regăsească familie, rude, prieteni, Gaspar Valenciello devenea preocupat, posomorât și posac.

La trecerea strimtoarei Behring, căpitanul Kelley, află cu uimire, din chiar propria gură a misteriosului marinar, că ceru a fi debarcat la Saint-Laurent, unde proiectase a petrece iarna.

— Ori mă luați în trecerea pe care o veți reface în primăvară, căpitan, declară el, și dacă nu veți vrea, voi face campania cu d-voastră.

— Vreați să studiez moravurile chiar la fața locului? nici nu se poate ocazie mai minunată!

Această hotărâre nestrămutată, provocă numeroase comentarii printre ofițerii după *Pétrel*. Pretextul li se părea foarte puțin serios. Pentru ca un om de educație să consimță a se închide pe timp de șase luni în subteranele din Saint-Laurent, departe de confortul vieții civilizate, fără alți tovarăși de cât pescarii bădărași, cu care nu se putea înțelege, fără altă hrană de cât pește, cu miros nesătos, și cu carne crudă, trebuia să aibă motive mai puternice de cât acelea pe care le da.

Căpitanul Kelley crezu că găsisse adevărata cheie a misterului. După el, Gaspar Valenciello, trebuia să fugă de insula tribului său. Temându-se de urmărirea detectivilor, arestarea, extrăgerea și pedeapsa vre-unei crime, pe care o săvârșise poate într'un moment de aberație, nu se ferea de a petrece iarna într-o țară așa de civilizată ca Statele Unite.

Din punct de vedere nu risca de a fi recunoscut în această insulă sălbatică, unde poliștii americani și canadieni nu aveau nici odată ocazia de a descinde mai ales pe timpul acestor șase luni de izolare iarnă, care întrerupe orice comunicație între Saint-Laurent și continent.

Dar de ce natură să fie crima aceea? Nu cumva spaniolul clocise o război personală, sau executase sentința unei societăți secrete?

Ofițerii de pe *Pétrel* nu căzură de acord asupra acestui punct, și de oarece se purtase ca un adevărat gentilom, ca un cavaler, nici unul nu ezită a-i strânge mâna și a-i ura noroc, când în ziua de 26 Octombrie o luntre de pescari de balene, îl duse în spre capul